

Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки
Дніпропетровської обласної державної адміністрації

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова педради КЗО “Обласний
еколого-натуралістичний центр
дітей та учнівської молоді”

Юрій ПЕДАН

2022 р.

УЗГОДЖЕНО

Директор департаменту освіти і
науки Дніпропетровської обласної
державної адміністрації

Олексій ПОЛТОРАЦЬКИЙ

2022 р.

ЗВІТ
про роботу
комунального закладу освіти
“Обласний еколого-
натуралістичний центр дітей
та учнівської молоді”
Дніпропетровської обласної ради
за 2021 рік

м. Дніпро

2021

Вступ	3
Завдання, що виконані в 2021 році	4
Завдання, над якими триває робота	6
I. Координаційно-методична робота	7
1.1. Організація та зміст роботи з педагогічними кадрами. Підвищення професійної компетентності педагогів на базі КЗО "ОЕНЦДУМ" та СЮН/ЕНЦ області	9
Виїзди та їх тематика	13
1.2. Координаційно-методична робота в освітніх округах. Заходи щодо розвитку позашкільної еколого-натуралістичної освіти на територіях новостворених громад. Робота з опорними школами	13
1.3. Участь педагогічних працівників у творчих конкурсах. Досягнення і результати	18
1.4. Соціальне партнерство закладу позашкільної освіти еколого- натуралістичного напрямку	21
1.5. Заходи щодо підвищення кваліфікації педагогів	27
II. Навчально-методичне забезпечення змісту позашкільної освіти (навчальні програми, посібники, робочі зошити, інтерактивні електронні посібники тощо):	29
2.1.-2.2. Навчально-методичне забезпечення змісту позашкільної освіти в КЗО "ОЕНЦДУМ" та в рай/міськ СЮН/ЕНЦ	29
III. Науково-методична робота з педагогічними кадрами	31
3.1.-3.2. Науково-методична робота з педагогічними кадрами в КЗО "ОЕНЦДУМ" та рай/міськ СЮН/ЕНЦ	31
3.3. Інноваційна діяльність педагогів закладів позашкільної освіти еколого- натуралістичного напрямку	34
3.4. Вивчення та узагальнення перспективного педагогічного досвіду	37
3.4.1.-3.4.2. Вивчення та узагальнення перспективного педагогічного досвіду в КЗО "ОЕНЦДУМ" та в рай/міськ СЮН/ЕНЦ	37
IV. Популяризація еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти у засобах масової інформації, у соціальних мережах; робота сайту	38
V. Видавнича діяльність	40
VI. Організаційно-масова робота з дітьми та учнівською молоддю в закладах загальної середньої та позашкільної освіти	42
6.1. Участь у міжнародних, всеукраїнських заходах з еколого- натуралістичного напрямку позашкільної освіти. Творчі досягнення здобувачів освіти	42
6.2. Організація та зміст обласних заходів з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти	56
6.3 Організація та зміст заходів з патріотичного виховання	72
VII. Науково-дослідницька робота та практична природоохоронна робота	76
7.1. Робота на навчально-дослідних земельних ділянках, об'єктах захищеного ґрунту, куточку живої природи	76
7.2. Робота учнівських лісництв	89
7.3. Робота на екологічній стежці	94

7.4. Робота на природоохоронних територіях. Робота в дендропарках, розташованих на території закладів позашкільної освіти	95
7.5. Практична природоохоронна робота.	95
7.6. Трудові акції, тижні, інші заходи до дат екологічного календаря	96
VIII. Аналіз роботи профільних таборів	98
IX. Аналіз роботи організаційних форм освітнього процесу за основними профілями діяльності в закладах позашкільної освіти та в закладах загальної середньої освіти(мережа, профільність, зміст)	108
9.1. Мережа гуртків (таблиця).	108
9.2. Профільність гуртків (таблиця).	109
9.3. Динаміка розвитку мережі за 2019-2021 рр.	112
9.5. Приклади роботи кращих гуртків за екологічним, біологічним, аграрним профілями та навчальними рівнями із зазначенням конкретних досягнень у науково-дослідницькій роботі.	113
X. Неформальна екологічна освіта та виховання.	117
10.1. Дитячі громадські екологічні та природоохоронні організації та об'єднання.	117
10.2. Дитячий екологічний парламент.	117
10.3. Юнацькі секції Товариства охорони природи	118
XI.1. Чисельність і педагогічний склад закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку	118
XII. 2. Чисельність і педагогічний склад КЗО “ОЕНЦДУМ”	119

Вступ

Зберігаючи традиційні напрями діяльності, започатковані під час розбудови та становлення юннатівського руху на Дніпропетровщині, на сучасному освітньому етапі педагоги комунального закладу освіти “Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді” Дніпропетровської обласної ради (далі – КЗО “ОЕНЦДУМ”) та мережі СЮН/ЕНЦ продовжують активно залучати дітей та молодь до участі в екологічній, практичній природоохоронній, дослідницькій діяльності з сільського, лісового господарства, квітникарства, озеленення та благоустрою, постійно вдосконалюючи та оновлюючи форми та методи освітньої та методичної роботи, втілюючи інноваційні технології навчання.

У 2021 році КЗО “ОЕНЦДУМ” проводилася відповідно до Конституції України, законів України “Про освіту”, “Про позашкільну освіту”, Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр., нормативних документів Міністерства освіти і науки України, Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді (далі – НЕНЦ), інших нормативних документів, що регламентують діяльність освітніх закладів на сучасному етапі.

Діяльність КЗО “ОЕНЦДУМ” в 2021 році була спрямована на роботу над єдиною методичною проблемою *“Розвиток самоефективності як головної умови самореалізації особистості в позашкільному освітньому просторі”* (II етап).

Методична проблема закладу реалізується в рамках обласного науково-методичного проекту “Педагогічні стратегії розвитку самоефективної особистості в освітньому просторі Нової української школи” на 2020 – 2023 роки, який проводиться з метою координації діяльності закладів освіти регіону, залучення педагогів до наукового пошуку, вдосконалення форм, методів та технологій навчання на основі компетентнісного підходу, психологізації та педагогізації освітнього простору з метою розвитку самоефективності як головної умови самореалізації сучасної людини.

Основними завданнями КЗО “ОЕНЦДУМ” у 2021 році були:

- ❖ координація позашкільної та позакласної еколого-натуралістичної роботи в закладах освіти області, забезпечення розвитку природоохоронного, дослідницько-експериментального, оздоровчого, профорієнтаційного напрямку еколого-натуралістичної діяльності;

- ❖ збільшення охоплення позашкільною еколого-натуралістичною освітою дітей дошкільного та шкільного віку з метою задоволення потреб у професійному самовизначенні і творчій самореалізації;

- ❖ організація співпраці з об’єднаними територіальними громадами області щодо збереження та подальшого розвитку в закладах освіти мережі творчих учнівських об’єднань еколого-натуралістичного напрямку та сприяння створенню нових профільних або комплексних закладів позашкільної освіти з обов’язковим еколого-натуралістичним компонентом діяльності;

- ❖ урізноманітнення напрямів позашкільної освіти, удосконалення

форм, методів і засобів навчання та виховання, накопичення досвіду управління інноваційними процесами у нових реаліях освітньої діяльності;

- ❖ підвищення рівня навчально-методичного та науково-методичного забезпечення діяльності закладів освіти;

- ❖ виявлення, узагальнення та поширення перспективного досвіду роботи в галузі позашкільної еколого-натуралістичної освіти;

- ❖ розвиток системи підготовки (перепідготовки) педагогічних кадрів для еколого-натуралістичних закладів позашкільної освіти, забезпечення доступності та безперервності освіти, здійснення освіти впродовж життя;

- ❖ розвиток співпраці з закладами освіти області всіх рівнів і форм власності, державними та громадськими екологічними організаціями по залученню дітей та учнівської молоді до участі у практичній природоохоронній, дослідницько - експериментальній роботі еколого-натуралістичного профілю на регіональному, всеукраїнському, міжнародному рівнях;

- ❖ проведення заходів щодо оздоровлення та відпочинку дітей, поєднання його з вивченням заповідних територій Дніпропетровської області та інших регіонів України в рамках реалізації обласної програми “Вивчаємо заповідні території України”.

- ❖ впровадження елементів музейної педагогіки в сучасну діяльність закладів освіти;

- ❖ створення умов для гармонійного розвитку національно свідомої, високоосвіченої, життєво компетентної творчої особистості, здатної до саморозвитку та самовдосконалення, готової до життя і праці в інформаційному суспільстві;

- ❖ забезпечення умов для збереження здоров'я дітей і учнівської молоді; духовного, інтелектуального, фізичного розвитку, використання в освітньому процесі здоров'язберезувальних технологій;

- ❖ соціалізація дітей та учнівської молоді в умовах освітнього простору закладу позашкільної освіти, сприяння розвитку само ефективної особистості;

- ❖ використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі, розвиток дистанційних методів навчання як засобу підвищення якості позашкільної освіти та забезпечення рівного доступу дітей та молоді до якісної освіти;

- ❖ інтегрування національної системи освіти у європейський і світовий освітній простір, поглиблення міжнародного співробітництва з питань позашкільної еколого-натуралістичної освіти.

Завдання, що виконані в 2021 році

В зв'язку з процесами децентралізації, створенням на території області об'єднаних територіальних громад (ОТГ), кількість яких постійно збільшується, перед колективом КЗО “ОЕНЦДУМ” постало завдання щодо налагодження співпраці з органами управління освітою ОТГ та закладами

освіти, які до них відійшли, в напрямі підтримки та розвитку позашкільної еколого-натуралістичної освіти. Оскільки через епідеміологічну ситуацію, яка склалася в країні через поширення коронавірусної хвороби, були відмінені методичні виїзди в регіони області, останні роки колектив розвивав ідею щодо проведення онлайн телемосту з представниками ОТГ, які відповідають за питання освіти. І нарешті в поточному році ця ідея була реалізована, навіть на всеукраїнському рівні, за допомогою керівництва НЕНЦ.

В квітні з метою підтримки та розвитку еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти в регіоні в умовах децентралізації, до Всесвітнього дня екологічних знань НЕНЦ та КЗО “ОЕНЦДУМ” провели Всеукраїнський телеміст (у форматі відеоконференцзв’язку) за темою *“Формування освітнього простору еколого-натуралістичного напрямку як системної трансформації закладів позашкільної освіти Дніпропетровської області в умовах діяльності об’єднаних територіальних громад”*.

Участь в заході взяли 65 представників об’єднаних територіальних громад Дніпропетровської області, відповідальних за питання освіти, педагогічних працівників закладів позашкільної еколого-натуралістичної освіти, вчителів біології закладів загальної середньої освіти. До телемосту підключилися також колективи профільних ЗПО Волинської, Закарпатської, Житомирської, Сумської, Тернопільської областей.

Захід проводився за участю В.В. Вербицького, директора НЕНЦ, доктора педагогічних наук, професора (питання функціонування та системної трансформації мережі закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку в умовах територіальних громад), В.В. Салькова, в.о. керівника експертної групи з питань позашкільної та інклюзивної освіти Директорату дошкільної, шкільної, позашкільної та інклюзивної освіти МОН України (питання виконання ЗПО соціальної функції щодо залучення дітей та молоді до змістовного дозвілля та превентивної функції стосовно попередження злочинності серед підлітків), А.Д. Середницької, начальника відділу позашкільної освіти та виховної роботи Директорату дошкільної, шкільної, позашкільної та інклюзивної освіти МОН України (питання пошуку шляхів підтримки позашкільної освіти з боку держави), В.А. Остапчук, директора Волинського обласного еколого-натуралістичного центру (питання інноваційних форм роботи у формуванні екологічних компетентностей учнівської та студентської молоді в освітніх закладах територіальних громад).

Окремий блок телемосту був присвячений сучасним напрямкам позашкільної еколого-натуралістичної діяльності, які висвітлили працівники методичної ланки КЗО “ОЕНЦДУМ”.

Наприкінці телемосту з досвіду організації роботи закладів освіти за еколого-натуралістичним позашкільним напрямом в умовах територіальних громад виступили представники Слобожанської селищної ради, Богданівської сільської ради, Обухівської селищної ради, Солонянської сільської ради та Могилівської сільської ради, на базі якої працює філія КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”.

Сподіваємося, що цей захід сприятиме налагодженню співпраці між КЗО “ОЕНЦДУМ” та провідними громадами області.

В поточному році колективом КЗО “ОЕНЦДУМ” значна увага була приділена розвитку матеріально-технічної бази закладу. Була проведена повна реконструкція тепличного господарства, яке є підґрунтям для проведення вихованцями дослідницької роботи з квітникарства, рослинництва, дендрології.

Був продовжений благоустрій саду інтенсивного розвитку, який було закладено колективом на території закладу до 95-річчя юннатівського руху в Україні. На базі саду започатковано проведення дослідницької роботи з садівництва та дендрології.

Також в зв'язку з рекомендаціями уряду щодо проведення гурткових занять на свіжому повітрі під час поширення корновірусної хвороби, на території закладу був створений “зелений клас”, який вміщує зоологічну та агролабораторії і є майданчиком для вихованців всіх вікових рівнів для проведення дослідницьких та лабораторних робіт із зоології, овочівництва, садівництва тощо.

Завдання, над якими триває робота

Карантинні обмеження, введені в останній час в країні через поширення хвороби COVID-19, сприяли переведенню основних напрямів роботи закладів позашкільної освіти в дистанційний та заочний режими.

Не тільки освітній процес, а й методична робота, зокрема методичні заходи для педагогічних працівників закладів освіти області, які КЗО “ОЕНЦДУМ” проводив щорічно в очному форматі-семінари, тренінги, практикуми та інші форми методичної роботи почали проводитися в режимі онлайн. Поряд з явними перевагами (підключенням педагогів до заходу безпосередньо з власного робочого місця або з дому, збереження коштів, необхідних для відрядження в область), така форма проведення методичних заходів має і значні недоліки, серед яких повна відсутність практичного компоненту проведення, наприклад семінару-практикуму в природних умовах, відсутність очного контакту з учасниками та інш.

Деякі нові форми методичних заходів з педагогічними кадрами області, заплановані КЗО “ОЕНЦДУМ”, взагалі в умовах карантину провести не вдалося. Тому серед завдань закладу, над якими триває робота в наступному році, можна визначити такі, як організація і проведення для педагогів, екологічного активу закладів освіти області методичних заходів в очному форматі, а саме:

- ❖ Геокешінгу “Впровадження механізму інтеграції освіти і науки в роботу закладу позашкільної освіти” (Науково-навчальний центр “Присамарський біосферний, біогеоценологічний стаціонар ім. О.Л.Бельгарда” Дніпровського національного університету ім. О.Гончара, с. Андріївка, Новомосковський район);

- ❖ Виїзної наради-навчання на базі музею ім. В.Сухомлинського (Кіровоградська область);

❖ Семінару-практикуму “Впровадження інноваційних технологій з використанням геоінформаційних систем в позашкільному освітньому середовищі” (комунальний заклад “Дитячий екологічний центр” Кам’янської міської ради);

❖ Спільної виїзної наради з обміну досвідом “Позашкільна екологічна освіта в умовах децентралізації” (Обласна станція юних натуралістів, м. Запоріжжя)

❖ Семінару-практикуму “Формування екологічної свідомості здобувачів освіти в умовах промислового міста” (комунальний позашкільний навчальний заклад “Станція юних натуралістів Тернівського району” Криворізької міської ради);

❖ Семінару-практикуму за участю науковців закладів вищої освіти, представників громадських екологічних організацій за темою “Підвищення якості біологічного стану водних джерел Дніпропетровської області шляхом проведення природоохоронних заходів на прикладі каналу Дніпро-Донбас” (КЗО “ОЕНЦДУМ”, філія КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”).

Також карантинні заходи завадили проведенню обласної програми “Вивчаємо заповідні території України”, яка була започаткована КЗО “ОЕНЦДУМ” на теренах області майже 20 років тому і з успіхом реалізується через різні форми проведення: еколого-краєзначі експедиції, науково-просвітницькі і польові практики, наради-навчання на базі провідних природно-заповідних структур України та природних об’єктів і територій для майбутнього заповідання. Тому колектив закладу планує активізувати цей напрм діяльності в майбутньому році.

Також у плані роботи закладу-налагодження подальшої співпраці з ОТГ через укладення договорів.

I. Координаційно-методична робота

КЗО “ОЕНЦДУМ” на рівні області виконує важливу координаційно-методичну функцію стосовно розвитку позашкільної та позакласної екологічної освіти і виховання в еколого-натуралістичних закладах позашкільної освіти та базових закладах загальної середньої освіти області, де екологічна освіта і виховання є профільною ланкою роботи.

В першу чергу, КЗО “ОЕНЦДУМ” очолює і координує роботу мережі закладів позашкільної еколого-натуралістичної освіти області (далі –ЗПО).

Ще чотири роки тому мережа профільних ЗПО області вважалася однією з найбільших серед інших областей України і складала 15 закладів: 1 обласний, 9–в містах області, 5 –в сільських районах.

Протягом останніх 5 років внаслідок процесів децентралізації, створення об’єднаних територіальних громад, відсутності проблем з фінансуванням мержа профільних ЗПО зазнала значних змін і скоротилася з 15 профільних закладів до 9.

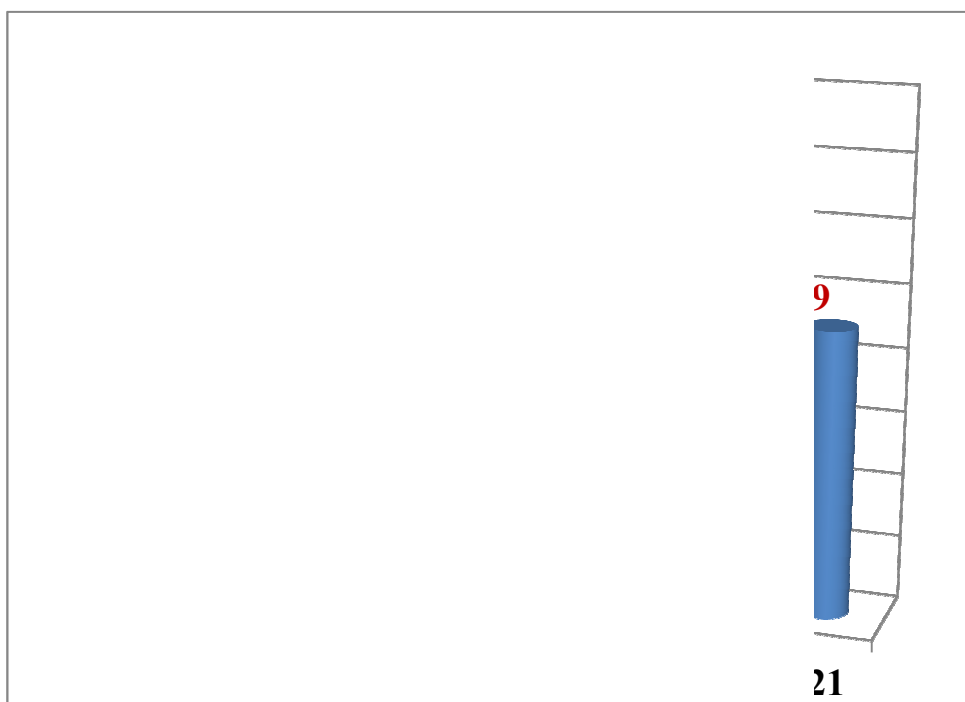
На початку 2021 року П’ятою сесією VIII скликання Магдалинівської селищної ради було прийнято рішення “Про припинення шляхом ліквідації

юридичної особи - комунальний заклад “Станція юних натуралістів” Магдалинівської селищної ради”, яким на рівні територіальної громади та району в цілому майже повністю призупиняється робота за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти.

В цей же час Дніпровська міська рада ухвалила рішення “Про вдосконалення мережі комунальних закладів позашкільної освіти Дніпровської міської ради”, відповідно до якого в місті проведена реорганізація комунальних закладів позашкільної освіти з припиненням їх як юридичних осіб, внаслідок якої єдина в майже мільйонному місті профільна позашкільна установа - КПНЗ “Станція юних натуралістів” була приєднана до КПНЗ “Станція юних техніків” та КПНЗ “Міська станція юних техніків” Дніпровської міської ради, що по суті означає переведення еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти тільки на рівень відділу.

Через ці процеси в 2021 році в області залишилися працювати 9 установ: 1 обласна, 6 міських (у мм. Кам’янському, Кривому Розі, Нікополі, Марганці, Павлограді), 1 районна (у Дніпровському районі) та філія КЗО “ОЕНЦДУМ” ДОР “Шафран” (на базі Могилівської сільської ради Царичанського району), яка була відкрита у 2018 році.

Динаміка кількості закладів позашкільної еколого-натуралістичної освіти Дніпропетровської області

КЗО “ОЕНЦДУМ” також координує розвиток еколого-натуралістичного напрямку в комплексних закладах позашкільної освіти та в закладах загальної середньої освіти області, де екологічна освіта і виховання є одним з пріоритетних напрямів діяльності.

1.1. Організація та зміст роботи з педагогічними кадрами. Підвищення професійної компетентності педагогів на базі КЗО “ОЕНЦДУМ” та СЮН/ЕНЦ області

Серед функцій методичної служби КЗО “ОЕНЦДУМ” важлива роль відводиться проведенню *семінарської діяльності*.

Щорічно КЗО “ОЕНЦДУМ” організовуються і проводяться семінари для всіх категорій педагогічних працівників СЮН/ЕНЦ – директорів та заступників, завідувачів відділів, методистів, керівників гуртка, а також вчителів природничих дисциплін, представників об’єднаних територіальних громад, відповідальних за питання освіти.

В поточному році в зв’язку з введенням дистанційної форми роботи методичні заходи проводилися в режимі он-лайн.

Протягом 2021 року КЗО “ОЕНЦДУМ” були проведені:

для директорів міських та районних ЕНЦ/СЮН:

- семінар “Основні орієнтири діяльності закладів позашкільної освіти в умовах становлення інформаційного суспільства” (січень) (база - КЗО “ОЕНЦДУМ”);

- семінар “Прогностичні орієнтири розвитку позашкільної екологічної освіти в новому навчальному році” (вересень) (база –КЗО “ОЕНЦДУМ”);

- 3 обласні онлайн-наради (квітень, червень, листопад) (база – КЗО “ОЕНЦДУМ”).

для методистів, керівників гуртка еколого-натуралістичного напрямку, представників об’єднаних територіальних громад, відповідальних за питання освіти:

- семінар “Сучасна модель організації дослідницько-природоохоронної діяльності в закладах освіти області” (лютий) (база – КЗО “ОЕНЦДУМ”);

- семінар “Формування основ наукового мислення при проведенні досліджень з аграрного напрямку та квітництва” (березень) (база – КЗО “ОЕНЦДУМ”);

- семінар-тренінг “Розвиток творчої активності особистості в процесі пошукової і дослідницько-експериментальної діяльності в закладах позашкільної освіти (листопад) (база – КЗО “ОЕНЦДУМ”).

Працівниками методичної служби КЗО “ОЕНЦДУМ” для участі в семінарах з тематичними питаннями запрошувалися викладачі закладів вищої освіти, КВНЗ “Дніпропетровська академія неперервної освіти”, представники державних і громадських природоохоронних організацій, фахівці профільних науково-дослідницьких установ тощо.

В зв’язку з ліквідацією комунального закладу освіти “Магдалинівська районна станція юних натуралістів” не проводився обласний семінар-практикум “Екологічна соціалізація дітей та учнівської молоді в закладі позашкільної освіти сільської місцевості”, який планувалося провести в жовтні поточного року на базі закладів освіти Магдалинівської селищної ради.

Також через несприятливі погодні умови неодноразово переносився, а потім був відмінений обласний семінар-практикум “Виховання екологічного

світогляду учнів шляхом залучення їх до еколого-краєзнавчої діяльності”, який планувалося провести в природних умовах спільно з комунальним закладом “Нікопольський міський еколого-натуралістичний центр”.

Як і в КЗО “ОЕНЦДУМ”, важливим напрямом методичної роботи районних/міських СЮН/ЕНЦ залишається семінарська діяльність. Протягом року на своїй базі або на базі ЗЗСО, ЗДО міст і районів, а також в онлайн форматі вони проводили різнопланові за тематикою і формами подання інформації семінари, семінари-практикуми та інші методичні заходи для різних категорій педагогічних працівників, наприклад:

- ❖ круглий стіл “Формування екологічної компетентності гуртківців” за участю науковців кафедри екології та охорони навколишнього середовища Дніпровського державного технічного університету (КЗ “Дитячий екологічний центр” Кам’янської міської ради);

- ❖ Науково-практичний семінар з представниками МІСЬКВОДОКАНАЛУ “Проблема очищення стічних вод у місті Марганець” (КЗ “Міський еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді Марганецької міської ради”);

- ❖ Педагогічний міст (формат Google Meet) для вчителів природничих наук, початкових класів, керівників наукових робіт учнів до міського етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт із природознавства “Юний дослідник” (КПНЗ “СЮН Покровського району” Криворізької міської ради);

- ❖ Міський семінар-практикум за темою “Формування початкових дослідницьких умінь і навичок учнів у процесі експериментально-дослідницької діяльності під час роботи Міської Літньої Біологічної школи” – “Моніторингові дослідження-урбанізованих і природних екосистем” для методистів, відповідальних за еколого – натуралістичний напрям роботи в районі, педагогів закладів загальної середньої та позашкільної освіти” (КПНЗ “СЮН Покровського району” Криворізької міської ради);

- ❖ Педагогічний міст “Індивідуальне та групове консультування щодо вирішення актуальних проблем еколого – натуралістичної освіти за напрямками. Сервіс відеоконференцій Zoom: оновлення та лайфхаки для дистанційних уроків” (КПНЗ “СЮН Покровського району” Криворізької міської ради).

З введенням адаптивного карантину навчання та організаційно-масові заходи перейшли в мережу Internet, разом з цим педагоги ЗПО перезавантажили себе та своїх вихованців на принципово новий розвиток – дистанційне навчання.

Дистанційне навчання для ЗПО є інновацією, так як під цей час почали оновлюватися нові форми роботи педагогів з вихованцями:

- дистанційні заняття з використанням електронної пошти вихованців та їх батьків, різноманітних меседжерів та відео зв’язку;
- віддалені консультації та супровід педагогів у виготовленні конкурсних та виставкових робіт вихованцями закладу;
- онлайн підготовка вихованців до заходів різних рівнів, до написання наукових робіт та підготовка до ЗНО;

- організація і проведення з вихованцями профільних конкурсів, проєктів, акцій в дистанційному форматі тощо.

Під час карантину головне завдання адміністрацій та педагогічних колективів ЗПО полягало у створенні адаптивних умов для організації дистанційного навчання. Консультації з керівниками гуртків щодо дистанційної подачі навчального матеріалу проводились в телефонному режимі, у мережі Viber та через відеоконференції в ZOOM.

В системі методичної роботи КЗО “ОЕНЦДУМ” та системи профільних ЗПО області протягом року використовувалися різноманітні форми роботи з педагогічними кадрами.

Індивідуальні форми: *атестація, наставництво, самоосвіта, творчі звіти, доповіді, досліді, робота із ЗМІ, курсова перепідготовка, відкритті заняття, взаємовідвідування занять, анкетування, робота над індивідуальною методичною темою.*

Колективні форми: *педагогічна рада, педагогічні читання, семінари-практикуми, Школа молодого педагога, методичне об’єднання, батьківський всеобуч, інструктивно-методичні наради, робота над єдиною методичною темою.*

Групові форми: *методична рада, тижні педагогічної майстерності, педагогічні виставки, методичне об’єднання тощо.*

Основною організаційною формою колективної методичної роботи з педагогічними кадрами в СЮН/ЕНЦ є координаційно-методичні ради, головною функцією яких є ознайомлення педагогів із сучасним станом і перспективами розвитку позашкільної освіти, досягненнями вітчизняної та зарубіжної педагогічної і психологічної науки, перспективним педагогічним досвідом, оновлення і поглиблення знань педагогічних працівників зі спеціальності та суміжних дисциплін, постійне підвищення їхнього загальнокультурного рівня.

Наприклад, координаційно-методична робота КПНЗ “СЮН Покровського району” Криворізької міської ради здійснюється шляхом надання послуг методичного сервісу. Пріоритетними послугами методичного сервісу являються: предметно – методичний, моніторинговий, консалтинговий. Надання цих послуг здійснюється через діяльність координаційно – методичної ради, яка координує організаційну та практичну діяльність в районі з основних напрямків роботи еколога – натуралістичного спрямування. В 2021 році було проведено чотири засідання координаційно – методичної ради, метою яких є: визначення сприятливих умов для забезпечення підвищення ефективності еколога – натуралістичної освіти дітей та учнівської молоді; переорієнтування навчання із засвоєння величезної суми знань на освоєння компетентностей.

Проведено засідання координаційно – методичної ради за участю педагогічних працівників СЮН, вчителів природничих дисциплін, представників громадськості (формат Google Meet) за темами:

- “Основні орієнтири співпраці позашкільного навчального закладу еколога – натуралістичного спрямування з закладами загальної середньої освіти в умовах становлення інформаційного суспільства”;

- “Формування у вихованців позашкільного навчального закладу базових компетентностей в гуртках еколого-натуралістичного напрямку”;
- “Використання потенціалу матеріально-технічної бази СЮН з метою організації та проведення літньої польової практики учнів під час навчання в Міській літній біологічній школі”;
- “Моніторинг участі шкіл району в практичній природоохоронній роботі, участі в масових заходах різного рівня. Проблеми в організації взаємодії СЮН-заклади загальної середньої освіти та шляхи їх вирішення”.

В КЗ “ДЕЦ” Кам’янської міської ради для підвищення професійної компетентності педагогів проводилися *педагогічні читання* на тему “Сучасні тренди в освіті: “за” і “проти” за такими питаннями:

1. Чи готові учні, батьки, викладачі, керівники освіти до змін у системі?
2. Нові технології в освіті (Змішане навчання, Перевернутий клас (навчання навпаки). Компетентністний підхід, Дистанційне (он-лайн) навчання, Гейміфікація, Віртуальне середовище для навчання та інше).
3. На що спрямовані інноваційні технології навчання?
4. Сучасні тренди в освіті.
5. Що вимагає ринок праці від освіти?

Педагогічні читання мали за мету підвищити рівень загальної культури педагогів закладу та вдосконалити специфічні педагогічні характеристики:

- розуміння принципу природовідповідальності, що враховує природні задатки дитини, закономірності її розвитку;
- високий рівень володіння методикою знання дитячої психології.

Педагогами КПНЗ “СЮН” м. Павлограда активно використовується комплекс “Вільна біологічна лабораторія”, що складається з 3-х кабінетів: лекційного класу, лабораторії та орнітологічно-тераріумного комплексу. В комплексі займаються та проводять власні дослідження учні середньої і старшої ланки шкіл міста, вчителі біології, екології, природознавства, початкової ланки НУШ (викладання предмету “Я досліджую світ”).

Активно використовується в закладі контактний зоопарк “Доторкнись руками, відчуй серцем” – комплекс на свіжому повітрі, який складається з 5 загонів з будиночками для проживання тварин (декоративне в’єтнамське поросся, кролі, морські свинки, дегу, шиншили, голуби) і вільним доступом до них відвідувачів.

Також в умовах карантинних обмежень та пандемії є досить актуальним використання еко-класу - проведення занять на свіжому повітрі в облаштованій альтанці на території закладу для вихованців гуртків, учнів шкіл міста. На території СЮН створено мікрозаказник “Ксилокопа звичайна”, де проводиться дослідницька робота вихованців по вивченню та збереженню рідкісних комах Дніпропетровщини.

Виїзди та їх тематика

Щороку обов'язковим компонентом методичної роботи КЗО "ОЕНЦДУМ" було проведення *методичних виїзди* в заклади освіти міст і районів, які в значній мірі сприяли активізації участі дітей та молоді в профільних масових заходах, проведенню змістовної науково-дослідницької роботи з сільського, лісового господарства, квітникарства та озеленення, організації роботи у відділках навчально-дослідних земельних ділянок тощо.

Кожний працівник методичної ланки КЗО "ОЕНЦДУМ" на підставі наказу по закладу відповідно до регіонального розподілу веде *кураторство еколого-натуралістичного напрямку роботи закладів освіти міст і районів області*, тобто опікується всіма питаннями стосовно проведення освітнього процесу в закладах освіти своїх закріплених регіонів, розвитку пріоритетних напрямів роботи, професійного рівня кадрового складу тощо.

Щорічно куратори здійснювали методичні виїзди до закладів освіти своїх закріплених регіонів. Під час виїздів вони надавали працівникам управлінь та відділів освіти, вчителям природничих дисциплін, вихователям закладів дошкільної освіти, заступникам директорів шкіл по виховній роботі, учням *методичні консультації* за різними проблемними питаннями за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти.

За підсумками кожного методичного виїзду в заклади освіти міст і районів працівниками методичної служби КЗО "ОЕНЦДУМ" готувалися аналітично-інформаційні довідки стосовно стану того питання, яке перевірялося під час виїзду.

В останні роки в зв'язку з епідеміологічною ситуацією в країні, поширенню гострої респіраторної вірусної хвороби COVID-19, введенням лакдауну та карантинних обмежень в регіонах методичні виїзди майже не проводяться.

Тому в 2021 році, як і в минулому, перевага надавалася проведенню методичних консультацій (в заочному та дистанційному форматі) для працівників закладів освіти, батьківської громадськості тощо по різних питаннях позашкільної еколого-натуралістичної діяльності.

1.2. Координаційно-методична робота в освітніх округах. Заходи щодо розвитку позашкільної еколого-натуралістичної освіти на територіях новостворених громад. Робота з опорними школами.

Впродовж останніх років в області збільшилася кількість об'єднаних територіальних громад (з 60 до 89). До них відійшли багато освітніх закладів, з якими колектив КЗО "ОЕНЦДУМ" співпрацював багато років. Внаслідок процесів децентралізації об'єднані територіальні громади (ОТГ) отримали на місцях контроль за питаннями розвитку освіти на своїх територіях.

Тому з метою збереження і розвитку позашкільної еколого-натуралістичної діяльності на місцях методична служба КЗО “ОЕНЦДУМ” проводить значну роботу по налагодженню співпраці з новоствореними ОТГ.

Вже налагоджена постійна тісна співпраця з: Могилівською, Слобожанською, Солонянською, Вербківською, Богданівською, Верхньодніпровською територіальними громадами.

Ці громади активно залучають учнів та педагогів закладів освіти до участі в обласних організаційно-масових та методичних заходах за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти, а КЗО “ОЕНЦДУМ”, в свою чергу, допомагає представникам цих ОТГ наданням методичних консультацій, навчально-методичної літератури, а також ініціює проведення методичних виїздів в заклади освіти громад з метою надання допомоги у розбудові та розвитку еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти.

І ця копійка робота приносить свої плоди.

Так, на базі комунального навчального закладу “Центр позашкільної освіти” Вербківської сільської територіальної громади за кошти КЗО “ОЕНЦДУМ відкриті і працюють 2 профільні гуртки “Юні садівники” та “Юні лісівники” (керівник Тишкевич В.Т.). Вихованці гуртків – постійні активні учасники і переможці профільних організаційно-масових еколого-натуралістичних заходів обласного і всеукраїнського рівня.

В закладах освіти Богданівської сільської ради за кошти місцевого бюджету відкрито 3 гуртки еколого-натуралістичного напрямку, які теж активно залучаються до участі профільних організаційно-масових заходах.

Завдяки ініціативі КЗО “ОЕНЦДУМ” та налагодженню співпраці з Могилівською сільською радою (бувший Царичанський, а тепер Дніпровський район) на теренах громади в 2018 році була створена філія КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран” (завідувач Журавель В.Є.). Філія КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран” виконує координаційно-методичну функцію стосовно розвитку позашкільної та позакласної екологічної освіти і виховання в закладах загальної середньої освіти Царичанської, Китайгородської та Могилівської об’єднаних територіальних громад.

Завдяки договірній співпраці в закладах дошкільної та загальної середньої освіти трьох провідних громад Царичанського району в 2021-2022 навчальному році від філії працюють 15 гуртків, охоплено гуртковою роботою 215 вихованців різних вікових рівнів в шести ЗЗСО та трьох ЗДО.

В створених ОТГ працівники філії допомогли адміністраціям громад укомплектувати гурткову мережу, забезпечили програмами гурткової роботи, провели співбесіди, надали методичну допомогу. Здійснення координаційно-методичної роботи з еколого-натуралістичного напрямку в цих ОТГ сприяло підвищенню ефективності роботи в куточках живої природи, покращенню зовнішнього та внутрішнього озеленення території закладів освіти; підготовці школярів до професійної діяльності в різних сферах, рівня їх дослідницької підготовки, проведенню природоохоронних масових заходів, залученню учнів до участі в обласних та всеукраїнських творчих та інтелектуальних конкурсах.

В поточному році понад 30 провідних громад області області взяли участь в обласних організаційно-масових заходах еколого-натуралістичного напрямку, які проводилися КЗО “ОЕНЦДУМ”.

В останні роки КЗО “ОЕНЦДУМ” налагоджується робота з опорними школами в містах і районах області. В поточному році через неможливість проводити виїзди до опорних закладів освіти, методисти закладу в телефонному режимі проводили консультування педагогів цих шкіл з питань позашкільної екологічної освіти.

Але все одно, не дивлячись на всі зусилля КЗО “ОЕНЦДУМ”, співпраця з більшістю громад області просувається досить повільно.

Тому 21 квітня поточного року з метою підтримки та розвитку еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти в регіоні в умовах децентралізації, до Всесвітнього дня екологічних знань НЕНЦ та КЗО “ОЕНЦДУМ” у форматі відеоконференцзв’язку провели *Всеукраїнський телеміст за темою “Формування освітнього простору еколого-натуралістичного напрямку як системної трансформації закладів позашкільної освіти Дніпропетровської області в умовах діяльності об’єднаних територіальних громад”*.

Участь в заході взяли 65 представників об’єднаних територіальних громад Дніпропетровської області, відповідальних за питання освіти, педагогічних працівників закладів позашкільної еколого-натуралістичної освіти, вчителів біології закладів загальної середньої освіти.

До телемосту підключилися також колективи профільних ЗПО Волинської, Закарпатської, Житомирської, Сумської, Тернопільської областей.

Захід відкрив Юрій Педан, директор КЗО “ОЕНЦДУМ”, який ознайомив учасників з темою, метою і планом проведення телемосту.

З питанням функціонування та системної трансформації мережі закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку в умовах територіальних громад виступив Володимир Вербицький, директор Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України, доктор педагогічних наук, професор.

Він наголосив на провідній ролі закладів позашкільної освіти в освітньому просторі України, висловив занепокоєння процесом руйнації позашкільних, в першу чергу профільних, закладів, який за останні роки відбувається на місцях внаслідок процесів децентралізації. Стосовно Дніпропетровської області, доповідач зауважив, що дніпропетровське позашкільля має надзвичайно потужні наукові дослідження вихованців, в тому числі на міжнародному рівні, впроваджує в життя інженерно новий підхід до розвитку освітньої діяльності в сучасних умовах.

Негативні тенденції щодо ліквідації та об’єднання профільних ЗПО в області, які відбулися за останній рік, в певній мірі позначаються на зменшенні охоплення позашкільною еколого-натуралістичною освітою дітей всіх вікових рівнів, задоволенні їхніх культурно-освітніх потреб, а також потреб у професійному самовизначенні і творчій самореалізації.

Адміністрацією Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді були запрошені до участі в телемості представники Міністерства освіти і науки України.

Віктор Сальков, в.о. керівника експертної групи з питань позашкільної та інклюзивної освіти Директорату дошкільної, шкільної, позашкільної та інклюзивної освіти МОН України, доповів, що в останній час на місцях відбуваються негативні метаморфози в позашкільній освіті. Він зазначив, що, враховуючи досвід інших країн, треба зробити висновки, що саме заклади позашкільної освіти виконують важливу соціальну функцію щодо залучення дітей та молоді до змістовного дозвілля та превентивну функцію стосовно попередження злочинності серед підлітків. Він запевнив освітню аудиторію учасників телемосту у скорому виході нової редакції Закону України “Про позашкільну освіту”, який визначатиме діяльність закладів позашкільної освіти в найближчий час.

Алла Середницька, начальник відділу позашкільної освіти та виховної роботи Директорату дошкільної, шкільної, позашкільної та інклюзивної освіти МОН України. Вона зазначила, що з різних причин, в першу чергу через відсутність фінансування, об’єднані територіальні громади на місцях не бачать сенсу утримання закладів позашкільної освіти. На сьогодні Міністерство освіти і науки України шукає шляхи підтримки позашкільної освіти з боку держави. Вона закликала керівників відділів освіти громад робити аналіз діяльності освітніх закладів, не вдаватися до об’єднання профільних ЗПО в комплексні, бо фінансова економія при цьому є міфічною і в подальшому призведе до ще більших витрат.

Інноваційні форми роботи у формуванні екологічних компетентностей учнівської та студентської молоді в освітніх закладах територіальних громад висвітлила у своїй доповіді Валентина Остапчук, директор Волинського обласного еколого-натуралістичного центру, яка з досвіду роботи закладу охарактеризувала можливості розвитку творчої співпраці з громадами з умовах сучасних суспільних викликів.

З питанням “Біла книга позашкілля Дніпропетровської області” виступив Юрій Педан, директор КЗО “ОЕНЦДУМ”, який провів аналітику в розвитку позашкільної екологічної освіти в області від часу її заснування і до сучасності і вона має негативну тенденцію. З 22 профільних ЗПО, які працювали в області в 1985 році, до 2020 року залишилося 11, а на початку 2021 року була ліквідована ще одна установа в Магдалинівському районі та об’єднана в якості відділу міської станції них техніків єдина в м.Дніпро станція юних натуралістів.

Працівники методичної служби КЗО “ОЕНЦДУМ” висвітлили основні напрями діяльності закладу в рамках організації співпраці з об’єднаними територіальними громадами та виступили перед учасниками телемосту з доповідями:

“Основні засади організації методичної діяльності за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти”;

“Творчі учнівські об’єднання еколого-натуралістичного профілю в освітньому просторі територіальних громад”;

“Організація роботи з творчо обдарованою молоддю в закладах освіти. Діяльність обласної Природничої школи учнівської молоді”;

“Реалізація основних напрямів роботи освітніх установ в галузі сільського, лісового господарства, озеленення та благоустрою”;

“Участь здобувачів освіти в екологічній та природоохоронній діяльності”.

Наприкінці телемосту з досвіду організації роботи закладів освіти за еколого-натуралістичним позашкільним напрямом в умовах територіальних громад виступили представники Слобожанської селищної ради, Богданівської сільської ради, Обухівської селищної ради, Солонянської сільської ради та Могилівської сільської ради, на базі якої з 2018 року відкрита і працює єдина в області філія КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”.

Підсумки телемосту підвів Володимир Вербицький, який зазначив, що заклади позашкільної освіти на сучасному етапі є самоцінними та самобутніми, а педагоги-позашкільники- це професійні коучинги та творці. Від їх діяльності в переважній більшості залежить майбутнє нашої країни, тому збереження і розвиток закладів позашкільної освіти є надважливим державним завданням.

На місцях налагодити плідну співпрацю з освітніми установами ОТГ намагаються і рай/міськ СЮН/ЕНЦ області.

Основний партнер КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради – це загальноосвітні заклади Обухівської громади. Співпраця педагогічного колективу Центру з освітніми навчальними закладами базується на принципах сучасної педагогіки:

- формування соціальної зрілості дітей;
- виховання активного громадського ставлення до норм моралі, права, законів, соціальних цінностей, до своїх обов’язків, до праці;
- педагогічна діяльність з розвитку психічної організації особистості (характер самосвідомості, саморегуляції, сформованість і інтелектуальної і емоціональної сфер);
- розширення сфери громадсько-творчої діяльності.

Педагогічний колектив ЗПО і заклади загальної середньої освіти вступають у безпосередні контакти з метою реалізації спільної мети – всебічного і гармонійного розвитку особистості дитини. Основними завданнями такої співпраці є створення умов для активного застосування набутих у школі знань у практичній творчій діяльності в позаурочний час, розширення організаційних форм масової роботи у сфері вільного часу дітей.

У конкретній діяльності педагогів позашкільного закладу та школи створюється єдиний виховний простір.

Наступний партнер Центру – це батьки вихованців. В цьому напрямку діяльність колективу передбачає створення сприятливих умов для добровільного партнерства і корисної співпраці вихованців та їх родин як рівноправних суб’єктів освітнього процесу. Спільна соціально значуща діяльність збагачує родинні стосунки, дає змогу батькам краще пізнати своїх дітей, підвищує психолого-педагогічну компетентність батьків, запобігає конфліктним ситуаціям і непорозумінням, що виникають у родині через обмеженість спілкування.

Здатність педагогів спільно з дітьми та їхніми батьками планувати, здійснювати й оцінювати освітній процес сприяє його оптимізації та створює атмосферу довіри і зацікавленості. Важливе завдання колективу полягає у тому, щоб створити у батьків правильне уявлення про позашкільний заклад, показати, яке широке поле творчої діяльності пропонує той чи інший його гурток.

Так, на початку навчального року кожен гурток виготовляє спеціальні буклети, де описані перспективи діяльності гуртка та його напрямки, а також шляхи розвитку творчих здібностей учнів. Багато батьків не мають конкретного уявлення про свої завдання в організації цієї сфери життя дітей, тому позитивну роль тут відіграє робота педагогів Центру, яка пов'язана з пропагандою результатів дитячої творчості. В закладі практикуються постійно діючі виставки творчих робіт гуртківців.

КНЗ “Криничанський Центр учнівської молоді” активно співпрацює з закладами середньої освіти Криничанської селищної ради, до складу якої у 2021 році увійшли 10 шкіл. Центр учнівської молоді здійснює координаційну роботу всіх загальноосвітніх закладів громади щодо організації еколого-натуралістичної роботи, залучення дітей до участі у масових заходах екологічного спрямування та практичної природоохоронної діяльності.

1.3. Участь педагогічних працівників у творчих конкурсах. Досягнення і результати.

Методична ланка КЗО “ОЕНЦДУМ” постійно проводить роботу по активізації участі педагогів закладів освіти у фахових конкурсах з педагогічної майстерності всеукраїнського рівня.

В поточному році був організований та проведений *другий (обласний) етап Всеукраїнського конкурсу “Джерело творчості” у номінації “Керівник гуртків еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти” за профілем “Квітникарство”*.

Для участі в конкурсі було подано всього 3 творчі роботи, хоча квітникарство є одним з профілюючих напрямів діяльності всіх еколого-натуралістичних закладів позашкільної освіти області та багатьох творчих учнівських об'єднань еколого-натуралістичного спрямування, які працюють на базі закладів загальної середньої освіти.

Оцінювання робіт учасників конкурсу проводилося членами журі відповідно Положення про Всеукраїнський конкурс “Джерело творчості” за розділами:

- Анотація “Мій педагогічний досвід роботи”;
- Розробка організаційно-масового заходу;
- Розробка заняття гуртка (творчого об'єднання, секції);
- Відеозаписи занять гуртка (творчого об'єднання, секції).

Серед представлених на конкурс робіт не відповідала заявленому профілю творча робота Губи Л.М., опис власного педагогічного досвіду був представлений темою “Природоохоронна діяльність та екоспоживання як шляхи до формування екологічних компетентностей школярів”. Робота з квітникарства в

творчій роботі була представлена тільки участю вихованців гуртка у акціях “Квіти Дніпра”, “Первоцвіти”, “Зелена хвиля”. Тому члени журі при оцінці роботи відповідно до критеріїв Конкурсу надали їй найнижчий бал.

Керівником гуртка “Юні квітникарі” КПНЗ “Станція юних натуралістів” Дніпровської міської ради Усенко І.С. була представлена творча робота “Сучасні аспекти формування біологічної освіти учнів в ракурсі впровадження інтерактивних технологій на уроках біології та під час занять гуртка”. Головним своїм завданням педагог вбачає побудову освітнього процесу відповідно до потреб особистості та індивідуальних можливостей учнів, забезпечуючи зростання їх самостійності і творчої активності. В своїй роботі керівник гуртка активно застосовує інтерактивні технології навчання, які сприяють розвитку навичок креативності, критичного мислення та пізнавальних інтересів учнів. Вона представила такі форми роботи з вихованцями: “Мозковий штурм”, “Робота в парах”, “Карусель”, “Мікрофон”, “Метод проектів”, а також звітні матеріали про проведення практичних дій учнів по озелененню пришкольньої території та участі в місцевих екологічних та природоохоронних організаційно-масових заходах.

Творчий доробок Положій Л.В., керівника гуртка КЗО “ОЕНЦДУМ”, спрямований на формування естетично розвиненої особистості засобами креативного дизайну та дослідницьких компетентностей вихованців в гуртках квітково-декоративного профілю. Провідною ідеєю досвіду роботи є впровадження в роботу гуртків “Юні квітникарі” та “Флористика” сучасних методик, які зможуть забезпечити належні умови для кращого розвитку дитячої творчості в умовах розбудови освітньої галузі, забезпечення належної професійної підготовки молоді та їх конкурентоздатності на ринку професій. Завдання роботи педагога-використати всі можливості для самовдосконалення, розкриття особистості та свідомої професійної орієнтації вихованців.

Вихованці гуртків – постійні учасники і переможці обласного конкурсу юних натуралістів за напрямом “Квітникарство та озеленення”, всеукраїнських конкурсів: з флористики та фітодизайну, “Дивовижна теплиця”, “Квітуча Україна” та інших. Разом з керівником гуртків вони щорічно беруть активну участь у суспільно-корисній діяльності по озелененню та благоустрою території КЗО “ОЕНЦДУМ”, проведенні профільних організаційно-масових заходів та заходів з національно-патріотичної тематики, зокрема “Осінній бал”, “Королева квітів-хризантема”, “Дзвони Чорнобиля” до 30-ти річчя трагедії, до дня пам'яті Героїв Небесної Сотні, Героїв Крут, до Дня Соборності України, насаджуванні квітів і чагарників біля обеліску загиблих воїнів -залізничників під час Другої Світової війни, виготовленні листівок, композицій, корзин для ветеранів-захисників Вітчизни та листівок і оберегів для воїнів ООС.

Положій Л.В. багато уваги приділяє самоосвіті, підвищенню кваліфікації та вдосконаленню педагогічної майстерності, бере участь в курсовій підготовці за профілем роботи, семінарах, конференціях, тренінгах.

За рішенням журі кандидатура Положій Л.В. була визначена переможцем 2-го (обласного) етапу конкурсу та рекомендована для участі в I турі 3-го етапу конкурсу в номінації “Керівник гуртка еколого-натуралістичного напрямку

позашкільної освіти”. За результатами фінального етапу Положій Л.В. стала лауреатом конкурсу.

Щорічно для участі у *Всеукраїнському конкурсі програм, навчально - методичних матеріалів та віртуальних ресурсів з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти* методичною ланкою закладу проводиться *обласний етап* конкурсу.

У 2021 році участь в обласному етапі конкурсу взяли педагоги закладів освіти з міст: Дніпра, Кам’янського, Кривого Рогу, Марганця, Павлограда, Обухівської селищної ради, Лозуватської сільської ради, КЗО “ОЕНЦДУМ” та філії “Шафран”.

Всього на конкурс була подана 31 творча робота.

Конкурс традиційно проводився за номінаціями:

- навчальні програми гуртків та інших творчих об’єднань;
- методичні рекомендації та навчально-методичні посібники з організації науково-дослідницької та еколого - природоохоронної діяльності в закладах освіти різного типу для учнів різних вікових категорій;
- дидактичні та практичні матеріали для проведення дослідницьких робіт;
- навчальні посібники та розробки для молоді щодо ефективної організації самостійної роботи учнів;
- проекти, сценарії масових заходів для учнів із еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти;
- віртуальні ресурси.

В цьому році вперше найбільша кількість творчих робіт була надана учасниками конкурсу в номінації “Віртуальні ресурси”. Це, звичайно, пов’язано з дистанційною формою навчання, яка через епідеміологічну ситуацію щодо поширення коронавірусної хвороби COVID-19, стала нормою проведення освітнього процесу в багатьох закладах позашкільної освіти. Використовуючи дистанційні технології навчання, педагоги профільних ЗПО області протягом року готували для вихованців відео-уроки, віртуальні екскурсії та інші відеоматеріали, які висвітлювали на сайтах своїх установ, сторінках соціальних мереж Фейсбук та Вайбер.

Творчі матеріали 13 переможців і призерів були направлені до НЕНЦ для участі у фінальному всеукраїнському етапі конкурсу.

Працівники методичної служби КЗО “ОЕНЦДУМ” постійно націлюють колективи профільних ЗПО, враховуючи їх значний досвід роботи та багаторічні напрацювання в галузі позашкільної екологічної освіти і виховання, на участь у *Всеукраїнському відкритому рейтингу якості позашкільної освіти “Золота когорта позашкільників”*.

За останні 5 років перемогу в цьому заході на всеукраїнському рівні отримали 16 закладів позашкільної освіти Дніпропетровщини, переважна більшість з яких є профільними закладами мережі СЮН/ЕНЦ області.

В поточному році для участі в рейтингу творчі роботи були підготовлені колективами КЗО “ОЕНЦДУМ” та філії “Шафран” за темами “Інтеграція освіти і науки в позашкільному освітньому просторі” та “Соціальне партнерство як

чинник успішного функціонування закладу позашкільної освіти в умовах децентралізації”. Дані роботи була надіслані до НЕНЦ для участі у заході.

Враховуючи значний обсяг видавничої продукції, яку видає щорічно колектив КЗО “ОЕНЦДУМ”, він є постійним учасником *Всеукраїнської виставки видавничої продукції з позашкільної освіти*. І в цьому році видання КЗО “ОЕНЦДУМ”, видані в 2021 році, були надіслані для участі у цьому заході з педагогічної майстерності (детальніше – розділ V річного звіту).

З метою підтримки інноваційно діючих творчих учнівських об’єднань та гуртків еколого-натуралістичного профілю, пошуку нових форм, методів і моделей організації позашкільної еколого-натуралістичної роботи з дітьми та учнівською молоддю, підвищення майстерності педагогів, сприяння їх самореалізації та стимулювання подальшої творчої педагогічної діяльності КЗО “ОЕНЦДУМ” щорічно в грудні проводить *обласний конкурс “Краще творче учнівське об’єднання еколого-натуралістичного профілю”*.

Цей конкурс хоч і не залучає велику кількість учасників, але й з роками не втрачає своєї популярності серед закладів освіти. Завдяки проведенню конкурсу на обласному рівні вдалося “відкрити” багато цікавих творчих учнівських об’єднань в містах, районах і громадах, більш детально ознайомитись з їх досвідом роботи і пропагувати його в навчально-методичній продукції, яку видає КЗО “ОЕНЦДУМ”.

До того ж гуртки, студії та інші ТУО, які посідають призові місця в конкурсі, складають той екологічний актив, який протягом кожного року залучається до участі в профільних організаційно-масових заходах на всеукраїнському рівні, представляючи Дніпропетровську область, та до реалізації обласної програми “Вивчаємо заповідні території України” в якості учасників комплексних еколого-краєзнавчих експедицій, екскурсій, навчально-просвітницьких практик.

1.4. Соціальне партнерство закладу позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку

Світовий досвід переконує, що досягнути злагоди у суспільстві та підвищити ефективність розвитку будь-якої сфери діяльності можна лише за умов співробітництва всіх секторів суспільства. В усі часи навчальні установи були і залишаються центрами формування та розвитку інтелектуального потенціалу суспільства, вони відігравали і відіграють важливу роль у взаємодії освітніх, наукових, культурних та інших, пов’язаних з освітою, суспільних, державних структур.

Соціальне партнерство-це принципова необхідність діяльності позашкільних закладів на сучасному етапі, бо очевидно, що успішно розвивається той освітній заклад, який відкритий для співпраці, швидше реагує на суспільні зміни, шукає нові ресурси для просування вперед.

Сучасний профільний ЗПО має значні можливості для реалізації завдань екологічного навчання і виховання дітей та учнівської молоді, але найкращі результати в роботі досягаються тільки завдяки плідній співпраці із закладами

загальної, дошкільної, професійно-технічної, позашкільної освіти, науковими установами, профільними державними та громадськими організаціями.

Розвиток соціального партнерства – передумова виходу кожного закладу освіти на якісно новий рівень культурних, соціальних, політичних взаємин із громадськими організаціями та органами державної влади і місцевого самоврядування, а також суттєвий чинник підвищення ефективності освітніх послуг у закладі позашкільної освіти. Концепція партнерства закладу позашкільної освіти передбачає здійснення постійного пошуку нових ресурсів для задоволення освітніх потреб вихованців та їх батьків, запровадження інновацій; розробка проєктів, програм, що враховують інтереси закладу і є корисними для соціального розвитку партнерів.

Протягом багатьох років КЗО “ОЕНЦДУМ” на основі укладених угод плідно співпрацює з закладами вищої освіти: Дніпровським національним університетом ім. Олеся Гончара, Дніпровським державним аграрно-економічним університетом, Українським державним хіміко-технологічним університетом, які дають можливість проводити роботу з обдарованими дітьми (зокрема, сесії обласної Природничої школи учнівської молоді, які частково проходять на базі ЗВО), на змістовному науковому рівні, залучати наукових працівників до участі у сесіях та конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт учнів Школи, до створення навчально-видавничої продукції КЗО “ОЕНЦДУМ”.

В рамках реалізації *обласної програми “Вивчаємо заповідні території України”* КЗО “ОЕНЦДУМ” були укладені угоди про співпрацю з провідними заповідниками України: біосферними – “Асканія-Нова”, Карпатським, природними - Канівським, Дніпровсько-Орільським, на базі яких за участю науковців-співробітників заповідників для учнів обласної Природничої школи, активістів учнівського екологічного самоврядування, переможців різнорівневих масових заходів за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти області та педагогічного активу до 2020 року проводилися польові та науково-просвітницькі практики, комплексні еколого - краєзнавчі експедиції, екскурсії та походи. В зв’язку з карантинними обмеженнями проведення виїзних заходів в рамках програми тимчасово припинено.

Впродовж багатьох років КЗО “ОЕНЦДУМ” співпрацює з *Дніпропетровським обласним відділенням Українського товариства охорони природи*. Директор закладу Педан Ю.Ф. є керівником юнацької секції УТОП, бере участь у засіданнях президії, де висвітлює роботу закладів освіти області в галузі позашкільної екологічної освіти та виховання дітей та молоді. Керівник УТОП Ломакін П.І. є постійним членом журі обласного етапу всеукраїнського конкурсу колективів екологічної просвіти “Земля-наш спільний дім” та обласних етапів всеукраїнського юнацького фестивалю “В об’єктиві натураліста” та Всеукраїнського руху “Зелена естафета”.

Фахівці *обласного осередку Українського товариства охорони птахів*, з яким КЗО “ОЕНЦДУМ” співпрацює майже 30 років, є постійними учасниками обласних семінарів та семінарів-практикумів для різних категорій педагогічних працівників, членами журі по підведенню підсумків профільних масових

заходів: акцій “Птах року”, “Годівничка”, “День зустрічі птахів”, конкурсів “Лелека”, “Природна скарбниця Придніпров’я” тощо.

Голова осередку П.Т.Чегорка бере постійну участь у розробці серії тематичних плакатів “На допомогу вчителю біології та керівнику гуртка” (в 2019 році за його сприяння вийшов з друку плакат “Хижі птахи Степового Придніпров’я”), екологічних розмальовок, зокрема “Птахи рідного краю” та чудового календаря “Птахи Степового Подніпров’я” з авторськими світлинами відомого дніпровського фотографа-орнітолога Юрія Мухіна.

Заступник директора КЗО “ОЕНЦДУМ” Майборода І.О. входить до складу редакційної колегії *обласного еколога-краєзнавчого часопису “Свята справа”*. За роки співпраці з цим журналом КЗО “ОЕНЦДУМ” видав 3 тематичні випуски, присвячені знаменним датам екологічного позашкілля. В 2020 році, до 95 річниці юннатівського руху в Україні, планувалося видати черговий ювілейний випуск часопису, але за відсутністю фінансування його видання не відбулося.

У своїй діяльності КЗО “ОЕНЦДУМ” також спирається на співпрацю із закладами позашкільної освіти еколога-натуралістичного профілю області, закладами загальної середньої освіти міст, районів та ОТГ, в яких екологічна освіта і виховання є одними з пріоритетних напрямів діяльності. Ця співпраця здійснюється через електронне листування, роботу сайту, проведення організаційно-масових та методичних заходів.

КЗО “ОЕНЦДУМ” налагоджене постійне *електронне листування* із ЗПО еколога-натуралістичного напрямку, управліннями, відділами освіти міських, сільських та селищних рад, яке дозволяє оперативно доносити інформацію про терміни і вимоги до проведення організаційно-масових заходів для дітей та молоді та методичних заходів для працівників освіти.

На початку кожного календарного року, з метою організації оперативної звітності стосовно участі закладів освіти міст і районів, громад в масових і методичних заходах, працівниками КЗО “ОЕНЦДУМ” готується *циклограма подання звітних матеріалів за еколога-натуралістичним напрямом позашкільної освіти*, яка розсилається для своєчасного реагування на всі управління і відділи освіти області. В ній зазначаються терміни подачі звітності по кожному заходу, заклади, які є організаторами проведення заходу на обласному та всеукраїнському рівні (КЗО “ОЕНЦДУМ” чи НЕНЦ), формат заходу (очний чи заочний), контактні дані працівника методичної служби КЗО “ОЕНЦДУМ”, який відповідає за організацію і проведення того чи іншого заходу.

Соціальне партнерство КПНЗ “СЮН Покровського району” Криворізької міської ради з Криворізьким ботанічним садом НАН України, державним вищим навчальним закладом “Криворізький державний педагогічний університет” (ДВНЗ “КДПУ”) надає можливість для залучення до науково-дослідної діяльності та спеціального навчання з основ наукових знань вихованців гуртків; здійснити цілеспрямовану підготовку майбутніх професіоналів у науковій сфері, спрямувати їх на наукову кар’єру. Розвитку дослідної діяльності вихованців сприяє участь у проектах, методологічна

підготовка з основ наукових знань, освоєння методів наукових досліджень під керівництвом науковців.

Дистанційна підтримка дослідницької діяльності учнів відбувалася шляхом:

- використання ресурсу електронної бібліотеки ДВНЗ “КДПУ”;
- консультування учнів з питань освоєння методів наукових досліджень і написання науково-дослідних робіт;
- рецензування науково-дослідних робіт учнів.

КПНЗ “СЮН Тернівського району” Криворізької міської ради як методичний центр надає методичну допомогу та співпрацює з усіма категоріями педагогічних працівників-вчителями біології, географії, трудового навчання, початкових класів, методистами позашкільних закладів, шкільними педагогами-організаторами, вихователями та методистами дошкільних дитячих закладів освіти. В зв’язку з карантинними заходами спілкування з педагогами інших закладів тепер проводиться в онлайн-режимі: через розсилки електронних листів, в Вайбер-чаті, інформування в соціальних мережах – на офіційній сторінці закладу (група КПНЗ «Станція юних натуралістів Тернівського району» КМР), на сайті СЮН.

В Google-хмарах створено папку «Методичні рекомендації керівникам гуртків еколого-натуралістичного спрямування», куди занесено багато корисної методичної інформації, всі положення конкурсів, накази стосовно еколого-натуралістичних заходів. Цією папкою користуються всі керівники гуртків СЮН, ЗСО та вчителі біології ЗСО. Двічі на рік проводиться аналіз участі освітніх закладів в еколого-натуралістичній виховній роботі.

КПНЗ “СЮН Тернівського району” Криворізької міської ради багато років тісно співпрацює з громадською організацією “Зелений центр МЕТІНВЕСТ”, якою була оголошена акція «Квіткові барви як натхнення», для якої були надане насіння квітково-декоративних рослин. Керівник гуртка Шишова Волошина Оксана Ігорівна розробила проєкт нового квітника, який набрав достатню кількість голосів на громадському огляді та став переможцем. Заклад отримав декоративний металевий кований велосипед з 3 кошиками для вазонів. Він буде прикрашати один з головних квітників на території закладу.

Шкільне лісництво ЗШ №12 та КПНЗ “СЮН” м. Павлограда в 2021 році продовжувало співпрацю з Павлоградським лісгоспом. Учні школи та вихованці гуртка “Юні лісівники” висадили понад 3 тис саджанців кримської сосни на території Павлоградського лісгоспу, 20 саджанців сосни, 5 саджанців туї - на території КПНЗ “СЮН” м. Павлограда, а також надавали іншу допомогу практичного спрямування. Взяли участь в акції “Ліси для нащадків” з метою заліснення схилів піщаного кар’єру шляхом висаджування саджанців клена гостролистого та насіння горіха чорного.

Налагоджена співпраця з Павлоградським районним товариством мисливців та рибалок. Разом з юннатами працівники СЮН звертались до працівників товариства за потрібною цінною інформацією щодо видового складу тварин лісів Павлоградщини, їх охорони, регулювання їхньої

чисельності, з аходів щодо допомоги тваринам взимку. Всю надану інформацію юннати використовують для участі в обласних та всеукраїнських акціях та конкурсах природоохоронного напрямку. Також було проведено 4 екскурсії в будинок мисливця.

Разом з Павлоградською міською дитячою бібліотекою №1 було проведено спільну літературну виставку «Природа Павлоградщини».

Співпраця з Павлоградським хімічним заводом дає можливість педагогам та вихованцям СЮН відвідати унікальний заповідник на території промислового об'єкту з метою проведення екомоніторингу.

Соціальне партнерство для філії КЗО «ОЕНЦДУМ» «Шафран» – це запорука успішного та ефективного функціонування закладу, адже сучасні освітні виклики вимагають інтеграції закладів освіти місцевого і регіонального рівнів, державних установ, закладів культури та громадських організацій в єдиний освітній простір.

Вихованці філії активно долучаються до природоохоронної діяльності в ОТГ. За звітний період 2020 року гуртківці взяли участь в акції «Посади дерево» (Китайгородська та Могилівська ОТГ), проводили роботу по відновленню самшитового герба, який висаджений в парковій зоні села, доглядали за живцями самшиту та ялівцю в шкільній теплиці, брали участь у висадженні сосни звичайної на території громади, вели еколого-просвітницьку діяльність, доглядали за зеленою рекреацією кімнатних квітів, яка створена за сприяння педагогів філії в приміщенні закладу освіти.

Сесією виконавчого комітету Могилівської сільської ради було затверджено функціонування еколого-краєзнавчої стежки на території села, авторами якої стали вихованці філії. Розроблений маршрут вдало поєднався з маршрутами зеленого туризму на території громади.

За період функціонування філії встановлено стійкі партнерські зв'язки: відновлено роботу шкільного лісництва на базі Могилівської ЗОШ I-III ступенів та ДП «Петриківський лісгосп», налагоджено плідну співпрацю з місцевими мисливськими господарствами та природним заповідником «Дніпровсько-Орільським», були здійснені неодноразові походи до мисливського господарства, де гуртківці мали змогу познайомитись з природоохоронною діяльністю мисливців, відвідати розплідник диких кабанів, місця підгодівлі лісових мешканців та гніздування птахів. Налагоджено тісну співпрацю з лісовим господарством: вихованці постійно відвідують розплідник лісгоспу, слухають лекції працівників лісового господарства, в цьому році взяли участь в обласному конкурсі шкільних лісництв, заплановано ряд практичних природоохоронних заходів спільно з лісництвом.

Завдяки договірній співпраці з громадами та школами керівники гуртків мають можливість користуватись навчально-методичними ресурсами освітніх закладів, на базі яких працюють гуртки: кабінети інформатики, біології, хімії та географії, шкільна теплиця, шкільні навчально-дослідні ділянки, тощо.

Могилівська ОТГ безкоштовно забезпечує філію шкільним автобусом за потреби виїзду, витратними матеріалами для дослідницької діяльності в

теплиці, вазонами для кімнатних квітів, канцтоварами, послугами кольорового друку тощо.

Яскравим прикладом соціального партнерства є проведена на базі Могилівської ОТГ у жовтні 2021 року міжшкільна еколого-патріотична гра “Паросток”, в якій взяли участь команди закладів освіти громади. Могилівська ОТГ забезпечила філію витратними матеріалами для організації гри, а також солодкими призами для переможців та учасників гри. Узагальнені матеріали команди-переможця надіслані на розгляд журі Всеукраїнської гри.

Протягом звітного року КЗ “Нікопольський міський ЕНЦ” співпрацював з міськими бібліотеками щодо проведення освітньої роботи з питань екології та охорони природи. Були проведені спільні заходи: зустріч з почесним мешканцем міста художником - природознавцем Проданом М.Д., виставка печатної продукції та експонатів природничого музею центру, пізнавальні екскурсії до екоцентру. У заходах взяли участь близько 150 учнів.

Плідно співпрацює екоцентр з приватними садовими центрами “Імперія” (Евген Швайка) та “Аронія” (Евген Романець). Спеціалісти-дендрологи цих підприємств надають консультації з питань добору асортименту рослин для висадки на навчально-дослідній ділянці, догляду за ними. Завдяки співпраці з ними на колекційній ділянці НДЗД була створена колекція хвойних рослин та висаджені екзотичні дерева та чагарники (магнолії, рододендрони, гортензії волотисті).

Важлива роль соціальному партнерству у позашкільній роботі відводиться КЗ “Міський еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді Марганецької міської ради”. Колективом налагоджена співпраця з: Марганецькою міською радою, управлінням освіти Марганецької міської ради, батьківським комітетом, закладами освіти міста та області - дошкільними навчальними закладами, загальноосвітніми навчальними закладами, Марганецьким фаховим коледжем Національного технічного університету “Дніпровська політехніка”, бібліотеками міста; з громадськими організаціями - спілкою художників, поетичною студією “Боян”, Радою ветеранів ВАТ МГЗК, міською асоціацією “Зелений світ”, міською дитячою організацією “ДІМ”, регіональною екологічною спілкою; з підприємствами та установами міста - палацом культури ВАТ МГЗК, міським центром лабораторних досліджень, з лабораторіями “Міськводоканалу”, хімічною лабораторією Марганецького гірничо-збагачувального комбінату, з Марганецьким лісгоспом, Марганецьким хлібозаводом.

КЗ “ДЕЦ” Кам’янської міської ради активно співпрацює з міськими закладами позашкільної освіти: Будинком творчості дітей та юнацтва, Станцією юних техніків, Флотилією юних моряків і річковиків, Центром туризму та краєзнавства «Горицвіт», Центром позашкільної роботи та дитячої творчості, Будинком дитячої творчості.

1.5. Заходи щодо підвищення кваліфікації педагогів

Комунальним закладом вищої освіти “Дніпровська академія неперервної освіти” Дніпропетровської обласної ради в області щорічно проводиться курсова перепідготовка педагогічних кадрів, в тому числі за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти, зокрема *обласні курси підвищення кваліфікації для методистів та керівників гуртка еколого-натуралістичного профілю*.

Під час навчання слухачами опрацьовуються такі модулі: теоретико-педагогічний, спеціально-професійний та діагностико-аналітичний за різною тематикою. По закінченню курсів кожним слухачем готуються курсові роботи відповідно до профілю діяльності, захист яких проходить в останній день роботи курсів.

За підсумками курсової підготовки всім слухачам видаються свідоцтва встановленого зразку.

В 2021 році такі курси проводилися у жовтні в дистанційному режимі за програмою “Людина і світ. Методика викладання в гуртках і студіях освітніх закладів еколого-натуралістичного напрямку”. Участь у курсовій перепідготовці взяли 37 педагогів закладів загальної середньої та позашкільної освіти, в тому числі 7 педагогів КЗО “ОЕНЦДУМ” та 1 керівник гуртка філії “Шафран”.

Важлива увага колективом КЗО “ОЕНЦДУМ” як координаційним закладом з розвитку позашкільної екологічної освіти в області приділяється *навчання педагогів на кафедрі методики позашкільної та позакласної роботи Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді*. Щорічно такі курси проходять (за графіком курсової підготовки закладу) адміністрація, працівники методичної ланки та керівники гуртка.

В поточному році підвищили свій фаховий рівень на кафедрі методики позакласної та позашкільної роботи НЕНЦ директор КЗО “ОЕНЦДУМ” та заступник директора з виховної роботи.

Всі СЮН/ЕНЦ області проводять щорічно не менше 4 засідань методичної та педагогічної рад за різною тематикою, де розглядаються питання підвищення якості проведення освітнього процесу, його навчально-методичного забезпечення, організації роботи з молодими фахівцями, презентуються нові педагогічні технології, вивчається передовий педагогічний досвід, обговорюються проведені відкриті заняття педагогів тощо.

В більшості ЗПО області з метою підвищення рівня науково-теоретичних і методичних знань молодих педагогів, формування їхньої педагогічної майстерності діє *Школа молодого педагога (ШМП)*, робота якої направлена на адаптацію молодих педагогів у колективі, їхнє самоствердження і професійне становлення, підвищення їхньої педагогічної майстерності, вивчення і використання у практиці сучасних досягнень педагогічної науки та передового педагогічного досвіду. Як правило, за молодими педагогами в закладах освіти закріплюються наставники. Зміст роботи наставника з молодим спеціалістом:

складання індивідуального плану роботи з урахуванням його потреб і можливостей, взаємовідвідування занять гуртків і виховних заходів з їх подальшим обговоренням, спільні відвідування занять гуртків досвідчених колег і ретельний їх аналіз, спільне складання календарно-тематичних планів, конспектів занять, допомога у розробці занять гуртків, виховних заходів, надання молодому колезі рекомендацій щодо самоосвіти, ознайомлення з науково-популярною літературою, обговорення новинок педагогічної літератури, творчих здобутків інших педагогів, допомога у роботі з дітьми з девіантною поведінкою та їх сім'ями, залучення до методичної, громадської роботи.

Відома істина – “Вчитель вчиться все життя”. Все своє трудове життя педагог перебуває у постійному розвитку, і все своє життя він – дослідник. Саме науково-методична діяльність найбільше впливає на формування професіоналізму педагога. Вона великою мірою сприяє навчанню на різних курсах підвищення кваліфікації як постійної форми діяльності керівника гуртка – самоосвіти.

Майже в кожному ЗПО працює *методичне об'єднання педагогів*. Самоосвіта педагогічних працівників залишається невід'ємною частиною роботи методоб'єднань. Серед методів самоосвітньої діяльності керівників гуртків слід визначити такі: самостійна робота з джерелами інформації (методична та додаткова література, фахові періодичні видання, Інтернет ресурси), спілкування з більш досвідченими колегами, самостійні справи, що сприяють закріпленню набутих знань, самоосвітня дослідницька діяльність, яка дає можливість постійно слідкувати за новими досягненнями в науці.

З метою самоосвіти та підвищення кваліфікації педагога СЮН/ЕНЦ плідно використовують такі освітні платформи:

- Всеосвіта - спільнота активних освітян;
- На урок - онлайн-портал для вчителів;
- EdEra - студія онлайн-освіти;
- Prometheus - платформа масових відкритих онлайн-курсів;
- Освіторія - громадська спілка;
- Педрада - портал освітян України;
- Центр - освітніх ініціатив "Толока".

Керівники гуртків КПНЗ “СЮН Покровського району” Криворізької міської ради створили понад 50 розробок віртуальних занять гуртків, які були представлені на Педагогічному порталі департаменту освіти і науки виконкому Криворізької міської ради.

Також педагоги мережі ЗПО області протягом року підвищували свої знання на вебінарах, практикумах та семінарах на веб-ресурсах: “Освіта. Дія”, платформі масових відкритих онлайн-курсів Prometheus, ТОВ “УРОК”, MCFR та підтверджені свідоцтвами.

II. Навчально-методичне забезпечення змісту позашкільної освіти (навчальні програми, посібники, робочі зошити, інтерактивні електронні посібники тощо):

2.1.-2.2. Навчально-методичне забезпечення змісту позашкільної освіти в КЗО “ОЕНЦДУМ” та в рай/міськ СЮН/ЕНЦ

Колектив КЗО “ОЕНЦДУМ” постійно приділяє увагу забезпеченню закладів освіти області відповідними навчально-методичними матеріалами для проведення позакласної та позашкільної еколого-натуралістичної роботи на рівні сучасних освітніх вимог.

В освітніх установах області активно використовуються видавничі матеріали КЗО “ОЕНЦДУМ”: серія плакатів еколого-натуралістичного напрямку “На допомогу вчителю біології та керівнику гуртка”, навчально-методичні збірники серії “Еколого-натуралістичний вісник Придніпров’я”, навчальний посібник “Екологічна абетка для дітей”, екологічні розмальовки, довідники тощо.

На освітньому сайті КЗО “ОЕНЦДУМ” та НЕНЦ розміщені *навчальні програми за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти* (всього 30 програм), затверджені науково-методичною радою КВНЗ “ДАНО” і рекомендовані для використання в освітньому процесі закладів позашкільної освіти області протягом 5 років.

В методичному кабінеті КЗО “ОЕНЦДУМ” зібрана значна кількість *методичної літератури*, яка підібрана з досвіду роботи колег-позашкільників області та інших регіонів країни. Тут за багато років зібрані методичні матеріали за різними напрямками позашкільної роботи з усіх областей України, які презентуються як передовий педагогічний досвід роботи наших колег під час засідань Школи молодого педагога, педагогічних і методичних рад, при проведенні обласних семінарів, тренінгів, майстер-класів, круглих столів тощо.

В кожному профільному навчальному кабінеті закладу та в кабінеті заступника директора з навчальної роботи створені *виставкові методичні куточки “Методична полицка позашкільника”*, де представлена власна видавнича продукція та методичні видання колег з України.

В закладі є також змістовна база *електронних ресурсів* з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти, які надаються закладам освіти області для використання в роботі.

В приміщенні екологічної вітальні КЗО “ОЕНЦДУМ” постійно працює виставка методичної літератури за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти, яка постійно оновлюється.

В КПНЗ “СЮН” м. Павлограда для проведення занять гуртків на сучасному рівні на допомогу керівникам гуртків та вчителям біології, природознавства шкіл міста були підготовлені методичні рекомендації:

- Еко-квест як форма позакласної роботи;
- Експедиція як форма роботи з юннатами в системі екологічного виховання;

- Червоний список Дніпропетровської області – тваринний світ;
- Червоний список Дніпропетровської області – рослинний світ;
- Отруйні та небезпечні рослини і тварини нашого регіону;
- Обережно, гриби!;
- Обережно, павуки!;
- Плазуни на території Павлограда;
- Обережно, кліщі!;
- Первоцвітам охорону та турботу;
- Допомога зимуючим птахам регіону;
- Охорона та приваблювання птахів як біологічний спосіб захисту садів та парків;
- Рідкісні комахи нашого регіону;
- Щодо участі в обласній природоохоронній акції “Природна скарбниця Придніпров’я” номінації «Дерево життя» та «Первоцвіти Дніпропетровщини»;
- Формування ціннісного ставлення до природи у учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів.

В КЗ “Дитячий екологічний центр” Кам’янської міської ради вже понад 25 років працює Міжшкільний екологічний музей (МЕМ), єдиний в області та Україні, має почесні звання “Народний” та “Зразковий”. Він є важливою ланкою в освітній системі міста та області з безперервного екологічного виховання і освіти підростаючого покоління.

Музей є тематичним систематизованим збірником справжніх експонатів, які використовуються в освітній роботі (археологічні знахідки, колекції мінералів та корисних копалин, комах, гербаріїв, документів, фотографій тощо).

Такий підхід сприяє більшій ефективності проведення занять в гуртках, розширенню знань про екологію Дніпропетровщини тощо. Під час оглядової та тематичних екскурсій відвідувачі музею отримували інформацію про екологічні проблеми м. Кам’янське.

Пандемія, пов’язана із поширенням хвороби COVID-19, створила труднощі в освітньому процесі, бо через встановлений карантин та обмежувальні заходи число екскурсій різко скоротилося. Для вирішення цього питання було розроблено та розміщено на сайті закладу віртуальну оглядову екскурсію по залах МЕМ, яку можуть переглянути всі бажаючі за посиланням “Віртуальна оглядова екскурсія в Міжшкільному екологічному музеї – новація в освітньому процесі Дитячого екологічного центру” <https://cutt.ly/4habj93>.

Віртуальна оглядова екскурсія є новацією в освітньому процесі закладу, сприяє розвитку екологічної культури у дітей та молоді, любові до природи рідного краю, виховує почуття гуманного ставлення до всього живого.

За звітний період педагогічними працівниками було створено 52 розробки віртуальних занять гуртків, які представлені на Педагогічному порталі департаменту освіти і науки виконкому Криворізької міської ради kreducloud.com та 22 методичні матеріали, які отримали сертифікати освітнього проєкту “Всеосвіта”.

Педагогічні працівники СЮН продовжують створюють мультимедійну бібліотеку, яка нараховує понад 143 джерела і активно використовується під час дистанційного навчання педагогами та вихованцями закладу, вчителями природничих дисциплін закладів загальної середньої освіти міста та батьківської громадськості.

Зусиллями педагогічних працівників філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран” створена та поступово поповнюється інформаційно-ресурсна база філії, ведеться робота по наповненню педагогічних портфоліо керівник гуртків. Так, наприклад, педагогами філії активно використовуються власні дидактичні посібники та науково-методичні розробки: “Панорама відкритих уроків”, дидактичний посібник “Юннат-патріот”, науково-методичні розробки з проектних технологій та пошуково-дослідницької діяльності, розроблено пакет віртуальних ресурсів для дистанційного навчання.

Також в освітньому процесі закладу використовуються видавничі матеріали КЗО “ОЕНЦДУМ”: серія плакатів еколого-натуралістичного напрямку “На допомогу вчителю біології та керівнику гуртка”, методичні збірники “Еколого-натуралістичний вісник Придніпров’я”, екологічні розмальовки тощо. Активно використовуються в роботі творчі роботи дітей та педагогів – переможців обласних масових та методичних заходів еколого-натуралістичного спрямування.

III. Науково-методична робота з педагогічними кадрами

3.1.-3.2. Науково-методична робота з педагогічними кадрами в КЗО “ОЕНЦДУМ” та рай/міськ СЮН/ЕНЦ

Протягом останніх десятиріч у Дніпропетровській області склалися певні традиції в організації науково-методичної роботи з педагогами. Однією з них є системна робота в рамках спільного науково-методичного проекту, тематика якого обирається членами обласної творчої групи на чолі з науковцями та методичними службами КВНЗ “Дніпровська академія неперервної освіти”.

Робота над проектом створює додаткові можливості для вирішення комплексу питань щодо впровадження досягнень сучасної психолого-педагогічної науки у практичну діяльність навчальних закладів. Визначення головних пріоритетів, які становлять основу планування діяльності педагогічних рад, методичних об’єднань, творчих груп, їх осмислення та обговорення стимулює прагнення вчителів до реалізації сучасних освітніх стратегій, засвоєння технологій психолого-педагогічного дослідження, включає їх у процес творчого наукового пошуку.

В минулому році був розроблений *обласний науково-методичний проект “Педагогічні стратегії розвитку самоефективності особистості в освітньому просторі Нової української школи” (2020-2023 роки)*.

Мета проекту:

- розвиток самоефективності як головної умови самореалізації сучасної людини;

- залучення педагогів до наукового пошуку;
- вдосконалення форм, методів та технологій навчання на основі компетентнісного підходу;
- психологізація та педагогізація освітнього простору з метою розвитку самоефективності як головної умови самореалізації особистості.

У системі сучасної освіти на перший план виходить проблема становлення та розвитку самоефективної особистості, здатної власними силами, без сторонньої допомоги досягати поставлених цілей з найменшими затратами часу і ресурсів, бути успішною у різних видах діяльності: навчальній, професійній, спортивній, здоров'язберігаючий, соціально значимій тощо.

Завдання колективів ЗПО області на **II етапі - практичному (системному)** - аналіз визначених напрямків роботи, педагогічного досвіду, обґрунтування основних ідей для широкого запровадження, аналіз матеріалів діагностики рівня розвитку основних компонентів самоефективності вихованців та їх навчальних досягнень. Узагальнення та експертна оцінка накопиченого педагогічного досвіду за науково обґрунтованими критеріями: актуальність, відповідність сучасним викликам і завданням проєкту, оригінальність, новизна, стабільність, збалансованість і комплексність результатів, раціональність витрат часу, зусиль, засобів.

Основними пріоритетами розвитку самоефективності школяра є застосування в освітньому процесі відповідних стратегій:

1. Інтеграція змісту, форм, методів та прийомів навчальної діяльності, що відповідають вимогам компетентнісного підходу та основним положенням концепції Нової української школи.

2. Запровадження гнучкої системи організації навчального процесу, поєднання традиційної дистанційної та змішаної форм, що дозволяє оперативно реагувати на сучасні виклики (епідемії, карантини, хвороби окремих учнів, непередбачувані ситуації тощо).

3. Формування в учнів навичок самостійної роботи через використання механізмів самомотивації, самопідтримки та саморегуляції емоційного стану.

4. Забезпечення продуктивної взаємодії педагога з учнями в умовах штучно створеного комунікативного простору, що передбачає ситуацію, спрямовану на досягнення запланованих цілей навчання.

5. Використання підтримуючого контролю та оцінювання знань (змістовне, рефлексивне, тестове, рейтингове, колективне, взаємооцінювання та самооцінювання).

6. Розвиток соціально-емоційного інтелекту, дієвої емпатії як умови виховання моральності та навичок комунікації.

7. Педагогізація освітнього середовища, взаємодія з батьками учнів в умовах кризи, карантину тощо.

8. Методична допомога педагогам в оволодінні технологіями навчальної діяльності, що відповідають різним формам організації освітнього процесу (зокрема, в умовах дистанційного навчання).

9. Підтримка та розвиток здоров'язберігаючого освітнього середовища навчального закладу (санітарний режим, позитивний мікроклімат, попередження булінгу).

Науково-методична робота ЗПО області передбачає безперервне самовдосконалення педагогів, формування їхніх умінь науково організувати власну діяльність і брати участь у керівництві методичною роботою в індивідуальній, груповій та колективній її формах, ефективно використовувати передовий досвід.

На засіданнях методичної та педагогічної рад розглядаються питання методичного супроводу зростання професійної майстерності керівників гуртків.

Самоосвіта керівника гуртка є необхідною умовою професійної діяльності педагога. Серед методів самоосвітньої діяльності керівників гуртків слід визначити такі: самостійна робота з джерелами інформації (методична та додаткова література, фахові періодичні видання, Інтернет ресурси), спілкування з більш досвідченими колегами, самостійні вправи, що сприяють закріпленню набутих знань; самоосвітня дослідницька діяльність, яка дає можливість постійно слідкувати за новими досягненнями в науці.

З метою підвищення рівня цифрової компетентності педагогів філії КЗО "ОЕНЦДУМ" "Шафран" у 2021 році було впроваджено курси "Основи онлайн комунікації". Завданнями курсу є:

- формування в педагогів знань й умінь, необхідних для ефективного використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у педагогічній діяльності, при комунікації з органами місцевої та державної влади, у самоосвітній діяльності та в повсякденному житті;
- розвиток готовності застосовувати інформаційно-комунікаційні технології з метою ефективного виконання різноманітних завдань щодо реалізації інформаційних процесів, пов'язаних з професійною діяльністю в умовах інформаційного суспільства;
- розвиток інформаційної культури, знань правил безпеки життєдіяльності та навичок безпечної поведінки при виконанні робіт з використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій;
- розвиток здатності самостійно опановувати та раціонально використовувати програмні засоби загального та прикладного призначення, цілеспрямовано шукати й систематизувати відомості, використовувати електронні засоби обміну даними.

Даний курс був включений у річний план роботи філії "Шафран" та впроваджувався на базі ОКЗ "Могилівська ЗОШ I-III ступенів ім. І.М. Шишканя".

Інформаційно-освітнє середовище КЗ "ДЕЦ" Кам'янської міської ради розпочато зі створення офіційного веб-сайту. Наразі відвідувачі сайту ДЕЦ можуть ознайомитися з місією закладу; записатися на гурток; відвідати віртуальні екскурсії закладом; побачити професійні здобутки педагогів і творчі досягнення вихованців.

Але принципово важливими освітніми та інформаційно-методичними ресурсами інформаційно-освітнього середовища сучасного позашкільного

навчального закладу має бути не лише веб-сайт, а й віртуальний методичний кабінет, що дозволяє усім учасникам освітнього процесу обмінюватися актуальною інформацією, представляти свої власні методичні напрацювання та використовувати передовий досвід колег; структурована медіатека – тематична колекція фото-, відео-, аудіоматеріалів, веб-ресурсів, друкованої продукції, що забезпечує максимальну візуалізацію освітньої, науково-методичної, дозвілленої діяльності закладу, задовольняє інтереси реальних і потенційних споживачів освітніх послуг щодо змісту освітньої діяльності його гуртків, творчих об'єднань; віртуальна бібліотека – електронна бібліотека з навчальною, навчально-методичною, методичною літературою, каталогами інших електронних бібліотек; дистанційні навчальні курси або їх елементи як форма організації і реалізації освітньої діяльності та самоосвіти вихованців із використанням ІКТ.

Тому в Стратегії розвитку КЗ “ДЕЦ” Кам’янської міської ради на 2021-2025 роки розроблений окремих *проект “Розвиток інформаційно-освітнього середовища закладу”*.

Проектом передбачені етапи формування інформаційно-освітнього середовища:

перший етап діагностичний: визначення вихідного рівня організації інформаційного середовища закладу;

другий етап системоутворюючий: проектування та розробка;

третій етап узагальнююче-впроваджувальний: практична реалізація інформаційного проекту;

четвертий етап аналітичний: діагностика, корекція стану єдиного інформаційного простору.

Діяльність інноваційного майданчика єдиного інформаційного простору закладу будується за наступними напрямками:

напрямок 1. Проектування та створення єдиної інформаційної платформи;

напрямок 2. Формування ІКТ-компетентності учасників освітнього процесу;

напрямок 3. Моніторинг процесу і результатів експериментальної роботи;

напрямок 4. Експертиза і дисемінація інноваційного досвіду.

3.3. Інноваційна діяльність педагогів закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку

В поточному році для збірника “Новації позашкільної освіти-2021”, видання якого було ініційоване НЕНЦ, методичною службою КЗО “ОЕНЦДУМ” були узагальнені і підготовлені для збірника матеріали про інновації, які апробуються і використовуються в ЗПО області.

В освітньому процесі:

❖ *Проект “Створення ентомологічного мікрозаказника на території закладу позашкільної освіти”* (КПНЗ “СЮН Покровського району” Криворізької міської ради);

- ❖ *Проект “Природа вчить, виховує, лікує”* (КЗ “Нікопольський міський еколого-натуралістичний центр”);
- ❖ *Контактний зоопарк “Доторкнись руками, відчуй серцем”* (КПНЗ “СЮН” м. Павлограда);
- ❖ *Проект “Безбар’єрний простір закладу освіти”* (КПНЗ “СЮН” м. Павлограда);
- ❖ *Еколого-краєзнавча стежка “Спадщина”* (філія КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”);
- ❖ *Екологічна відео зала* (філія КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”);
- ❖ *Лікувально-оздоровчий комплекс “Анітерапевт”* (КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради);
- ❖ *Впровадження геоінформаційних (ГІС) технологій в освітній процес закладу позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку* (КЗ “Дитячий екологічний центр” Кам’янської міської ради);
- ❖ *Проект “Наукова лабораторія по випробуванню новітніх технологій агротехніки”* (КПНЗ “СЮН Тернівського району” Криворізької міської ради);

Наводимо декілька прикладів інноваційної діяльності колективів ЗПО області.

Карантинні обмеження в 2020-2021 навчальному році внесли ряд суттєвих змін у спосіб життя населення, в тому числі дитячого. Головною проблемою обмежень під час пандемії стало питання соціальної активності дітей.

З метою подолання цієї проблеми педагогічний колектив КЗ “Нікопольський еколого-натуралістичний центр” започаткував *педагогічний проект “Природа вчить, виховує, лікує”*. Учасниками проекту є педагогічний колектив ЕНЦ, вчителі біології, учні загальноосвітніх шкіл міста.

Мета проекту-активізувати взаємодію позашкільного закладу та загальноосвітніх шкіл міста, підвищення пізнавального інтересу та активності учнів.

Очікувані результати: учасники оволодіють методиками проведення дослідницької роботи в природі, поглиблють знання з природознавства, біології, екології, розвинуть комунікативні навички, навички роботи в команді, лідерські навички, ознайомляться з діяльністю еколого-натуралістичного центру.

Форми робіт в рамках проекту: організація і проведення тематичних екскурсій для дітей різних вікових категорій, еколого-краєзнавчих походів, натуралістичних виставок у школах, майстер-класів за різноманітними тематиками, природоохоронних та екологічних акцій, екологічних свят, міні-лекцій у школах екологічної тематики, фотовиставок “Природа рідного краю”, створення відеороликів “Милуємося природою”, “Віртуальні екскурсії в природу” та висвітлення їх в соціальних мережах Інстаграм, Фейсбук, Тік-ток.

В 2021 році було в КПНЗ “СЮН” міста Павлограда втілено в життя *проект «Безбар’єрний простір закладу освіти»*. Метою даного проекту є забезпечення вільного безбар’єрного доступу до будівлі СЮН для занять в гуртках та психологічного розвантаження мешканців міста, їх дітей шляхом спілкування з

декоративними тваринами і занять різними видами декоративно-ужиткового мистецтва.

В рамках проекту було встановлено пандус для безбар'єрного доступу до будівлі СЮН, відремонтовано ганок, встановлено енергоефективні вхідні двері та утеплено 20 м² фасаду будівлі (фойє без опалення). Створено вільний безбар'єрний доступ до будівлі закладу людям з обмеженими можливостями та фізичними відмінностями для занять в гуртках та психологічного розвантаження мешканців міста, їх дітей шляхом спілкування з декоративними тваринами і занять різними видами декоративно-ужиткового мистецтва.

В КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради навчання здійснюється диференційовано, відповідно до індивідуальних можливостей, інтересів, нахилів дітей з урахуванням віку, здібностей та використання різних форм роботи.

З метою вироблення в юннатів практичних навичок в роботі з бджолами, поглиблення знань з біології і розширення їх обсягу, а також стимулювання розвитку самостійності, підвищення зацікавленості до дослідництва, виховування культури праці та бережливого ставлення до природи на базі Центру створена та плідно працює навчальна пасіка, яка в останні роки стала базою для створення *лікувально-оздоровчого комплексу “Апітерапевт”*.

В сучасних екологічних умовах дуже актуальною системою оздоровлення та соціальної адаптації є саме апітерапія. Аероапітерапія (відпочинок у будиночку з вуликами) нині дуже популярний метод лікування бджолами.

До комплексу “Апітерапевт” входить:

- два бджолопавільйони (будиночки для аероапітерапії), один звичайний, а один з пірамідальним дахом;
- виставковий майданчик (вулики, борті, дуплянки);
- дегустаційний намет;
- зона насаджень медоносів;
- навчальна пасіка;
- дендрологічна зона;
- зона відпочинку.

Комплекс “Апітерапевт” розташований в екологічно чистій лісовій зоні, недалеко від річки Дніпро, що вже саме по собі сприяє поліпшенню самопочуття. Всі продукти життєдіяльності бджолиної сім'ї, без винятку, мають харчову й лікувальну цінність.

Під час відпочинку в будиночках для аероапітерапії людина отримує цілий комплекс лікувальних факторів:

1. Бджолина сім'я в вулику впливає на людину своїм біополем, зцілюючи організм на всіх рівнях. При перевірці біополя за допомогою спеціальних приладів було встановлено, що після відпочинку — а ще краще сну — на вуликах, енергетика біополя людини посилюється в 5 разів!

2. Мікровібрації в вулику, які створюють бджоли своїми крильцями та тільцем, є особливим лікувальним вібротерапевтичним масажем для людини, ефект від якого посилюється монотонним заспокійливим гудінням. Така терапія впливає на кожен клітинку людського організму, оздоровлюючи та зцілюючи його.

3. Особливі повітря та атмосфера будиночків доповнюють весь лікувальний комплекс. Мікрочасточки пилку, нектару та меду разом з цілющою енергетикою піраміди створюють в будиночку свій незвичайний мікроклімат, оздоровлюють тіло і душу. Цілющими для людини є запахи меду, квітів, бджолої отрути, пилку та нектару, а також заспокійливе монотонне гудіння бджіл.

Як результат такого оздоровлення можна отримати:

- заспокоєння нервової системи;
- підвищення працездатності;
- покращення психічного та емоційного стану;
- нормалізацію кров'яного тиску;
- якісний здоровий сон.

3.4. Вивчення та узагальнення перспективного педагогічного досвіду

3.4.1.-3.4.2. Вивчення та узагальнення перспективного педагогічного досвіду в КЗО “ОЕНЦДУМ” та в рай/міськ СЮН/ЕНЦ

В поточному році НЕНЦ проводилося вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран” за темою “Соціальне партнерство як чинник успішного функціонування закладу позашкільної освіти в умовах децентралізації”. Даний досвід було презентовано під час засідання розширеної педагогічної ради НЕНЦ у грудні 2021 року, яке проводилося дистанційно.

В кожному ЗПО області протягом кожного року вивчається передовий педагогічний досвід досвідчених педагогів:

- в КПНЗ “СЮН” м. Павлограда вивчався досвід роботи керівника гуртка Синчук Н.Г., яка працювала над темою “Формування національної самосвідомості особистості в умовах позашкільного навчального закладу еколого-натуралістичного спрямування”;
- В КПНЗ “СЮН Тернівського району” Криворізької міської ради – керівника гуртка Шишової-Волошиної О.І. за темою “Проведення дослідно-експериментальної діяльності під час дистанційної роботи гуртка”;
- в КЗ “ДЕЦ” Кам’янської міської ради – керівника гуртка Сороки Т.Г. за темою “Розвиток креативності обдарованої молоді через компетентнісний потенціал проєктної діяльності”;
- в КЗ “Міський ЕНЦДУМ” Марганецької міської ради – керівника гуртка Пастушкової А.В. за темою “Розвиток предметних та ключових компетентностей шляхом використання інформаційних технологій”;
- в КЗ “Міський ЕНЦДУМ Марганецької міської ради” - Пастушкової Анни Валеріївни за темою “Розвиток предметних та ключових компетентностей шляхом використання інформаційних технологій”.

IV. Популяризація еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти у засобах масової інформації, у соціальних мережах; робота сайту

КЗО “ОЕНЦДУМ” має власний сайт (*dneprunnat@ukr.net*), який на сьогодні є єдиним обласним освітнім сайтом, де висвітлюється поточна інформація стосовно проведення організаційно-масових заходів за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти (анонси, листи, накази, звіти тощо). На сайті оперативно розміщуються і інші матеріали про проведення методичних заходів (семінарів, круглих столів тощо, конкурсів з фахової майстерності), циклограми подання звітних матеріалів, презентуються творчі роботи переможців масових та методичних заходів обласного та всеукраїнського рівня.

Над поповненням сайту працюють всі педагогічні працівники закладу: методичний персонал розміщує поточну організаційну та аналітичну документацію відповідно до своїх напрямів роботи, керівники гуртка ведуть розділ “Юннатівські цікавинки”, для якого готують тематичні науково-популярні замітки та статті.

На сайті закладу також висвітлюються звіти закладів освіти про проведення організаційно-масових і методичних заходів еколого-натуралістичного напрямку на місцях.

КЗО “ОЕНЦДУМ” налагоджена тісна співпраця з прес-центром департаменту освіти і науки облдержадміністрації, який розміщує на сайті ДОН всю інформаційно-аналітичну інформацію за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної діяльності, з якою мають змогу ознайомитись керівники управлінь і відділів освіти, ОТГ області.

За підсумками кожного проведеного методичного або масового заходу працівниками методичного кабінету закладу готуються інформаційно-аналітичні довідки, які розміщуються на сайтах департаменту освіти і науки, на власному сайті та на сайті НЕНЦ в рубриці “Електронна газета”.

Колектив КЗО “ОЕНЦДУМ” знаходиться у постійному творчому пошуку щодо оновлення дизайну свого сайту, його інформаційного наповнення.

Створена і постійно оновлюється офіційна *сторінка закладу в соціальній мережі Facebook*, яка постійно поповнюється цікавими біологічними фактами, інформацією про профільні конкурси, акції, проекти, переможців різнорівневих масових заходів та іншими матеріалами.

Свої сторінки у соціальній мережі Facebook мають КЗ “Нікопольський міський еколого-натуралістичний центр”, КЗ “Міський ЕНЦДУМ Марганецької міської ради”, “Станція юних натуралістів” Тернівського та “Станція юних натуралістів” Покровського району Криворізької міської ради, КЗ “Дитячий екологічний центр” Кам’янської міської ради, філія КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”. На сторінках цієї соціальної мережі заклади презентують свою роботу, розміщують свої напрацювання, новини, фото-звіти про проведені заходи, статті, оголошення тощо.

Свої власні сайти мають філія КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”, КЗ “Міський ЕНЦДУМ Марганецької міської ради”, КЗ “ДЕЦ” Кам’янської міської ради, КПНЗ “СЮН” Покровського району Криворізької міської ради.

Керівники гуртків КЗ “Міський ЕНЦДУМ Марганецької міської ради” також ведуть власні блоги.

В поточному році матеріали КЗ “Міський ЕНЦДУМ Марганецької міської ради” щодо діяльності Музею хліба надано для друку до збірника Міжнародної науково-практичної конференції “Музейна педагогіка в науковій освіті”.

Колективи рай/міськ СЮН/ЕНЦ активно співпрацюють на місцях з місцевими каналами телебачення та розміщують на шпальтах місцевих друкованих видань інформації про свою поточну діяльність.

Педагогічний колектив КПНЗ “СЮН Тернівського району” Криворізької міської ради постійно висвітлює свою діяльність у засобах масової інформації. Так, в новинах міського телеканалу “Перший міський” та обласного телеканалу “Канал 34” висвітлювалась церемонія нагородження конкурсу “Квіткові барви як натхнення” (за підтримки Зелений центр МЕТІНВЕСТ), де заклад увійшов у число переможців. Майже кожен захід не обходиться без гостей з міських телеканалів “Рудана” та “Перший міський”. В жовтні керівник гуртка Андрійченко Лариса Юріївна була запрошена до програми “Ракурс: рукоділля як народні ремесла та промисли”.

Педагогічний колектив СЮН працює над створенням позитивного іміджу закладу, висвітлюючи творчі здобутки вихованців та педагогів, це - відомості про масові заходи та урочисті події СЮН на сайті районного відділу освіти, в газеті, в новинах місцевої телекомпанії «1 Криворізький», «Рудана», «Експерт», «Ракурс». Окрім того, просвітницька діяльність створюється і через пресу, а саме «Домашня газета», де директор станції Цуренков Андрій Дмитрович та методист Пархоменко Наталія Новомирівна давали інтерв'ю з приводу своєї діяльності та результатів роботи.

З метою популяризації діяльності КПНЗ «СЮН Покровського району» Криворізької міської ради, висвітлення роботи гуртків, моніторингу результативності керівників гуртків та вихованців, продовження роботи міської Літньої біологічної школи закладом налагоджена постійна співпраця із засобами масової інформації.

Телерадіокомпанія “Рудана” в програмі “Цей день” - новини Кривого Рогу, висвітлювала інформацію про роботу закладу, зокрема представила відеосюжет про науково-дослідницьку діяльність вихованців гуртків за темою “Дослідження властивостей води. Твердість води” під час презентації освітньо-виховних заходів у рамках міського проєкту “Фізіологічно сприятлива вода” під гаслом “Чиста вода - здорове майбутнє”.

У щотижневику “Вісник Кривбасу” була представлена стаття «Надеємся зберегти общими зусиллями станцію юннатів», а в Інформаційно-аналітичному щотижневику “Пульс” була надрукована стаття про живий куточок СЮН “Помогите обитателям живого уголка”.

V. Видавнича діяльність

За останні роки створення *видавничої продукції* за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти стало одним з провідних напрямів діяльності КЗО “ОЕНЦДУМ”.

Різноманітні видання закладу сприяють забезпеченню закладів освіти області сучасними актуальними методичними матеріалами, необхідними для організації змістовного освітнього процесу, оновлення змісту навчально-методичного забезпечення за напрямками еколого-натуралістичної роботи, поширення досвіду роботи педагогів-позашкільників.

КЗО “ОЕНЦДУМ” щорічно видає:

- ❖ *серію навчально-методичних посібників “Еколого-натуралістичний вісник Придніпров’я”* (на сьогодні видано 38 випусків);
- ❖ *серію плакатів “На допомогу керівнику гуртка та вчителю біології”* (видано 20 плакатів);
- ❖ *екологічні розмальовки* (видано 2 розмальовки);
- ❖ *екологічні розмальовки серії “Антистрес”* (видано 2 розмальовки);
- ❖ *довідники, календарі, банери, буклети за основними напрямками позашкільної еколого-натуралістичної діяльності та інші.*

Навчально-видавнича продукція КЗО “ОЕНЦДУМ” розповсюджується серед закладів освіти всіх рівнів і форм власності і є додатковим сучасним наочним методичним матеріалом для організації позашкільної та позакласної роботи з учнями та вихованцями з біології, екології, дослідництва, виконує важливу інформаційно-просвітницьку функцію, а також сприяє розвитку нової екологічної свідомості дітей та молоді та підвищенню рівня екологічних знань.

На початку кожного календарного року працівниками методичної служби КЗО “ОЕНЦДУМ” складається, а адміністрацією закладу та департаментом освіти і науки затверджується *план створення навчально-методичної продукції* на поточний рік.

В план закладається видання різноманітних навчально-методичних видань (посібників, збірників, довідників, буклетів, альбомів, розмальовок, банерів тощо), до підготовки яких методична служба КЗО “ОЕНЦДУМ” на договірній основі залучає науковців закладів вищої освіти, фахівців природно-заповідної справи, громадських діячів, художників, діячів мистецтв тощо.

На початку поточного року також був розроблений план по створенню низки навчально-методичних видань (майже 30 видань). Але через відсутність фінансування протягом року було видано тільки три позиції:

- *практичний посібник для юннатів “По слідах ссавців природного заповідника “Дніпровсько-Орільський”* (випуск 37 серії “Еколого-натуралістичний вісник Придніпров’я”);
- *навчально-методичний збірник “Основи промислової біотехнології”* (випуск 38 серії “Еколого-натуралістичний вісник Придніпров’я”);
- *банер “Профільна філія-новий формат існування позашкільної освіти в умовах децентралізації”* (про роботу філії КЗО “ОЕНЦДУМ”

“Шафран”).

Ці видання були направлені до НЕНЦ для участі у *Всеукраїнських позашкільних педагогічних читаннях-виставці видавничої продукції з питань позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку*.

Профільні ЗПО області також розробляють та видають методичну літературу. В поточному році працівниками СЮН/ЕНЦ міст: Дніпра, Кам'янського, Кривого Рогу, Марганця, Павлограда, Обухівської селищної ради, Лозуватської сільської ради, КЗО “ОЕНЦДУМ” та філії “Шафран” було підготовлено 31 навчальних, методичних посібників, розробок, рекомендацій, віртуальних ресурсів, програм з різних напрямів еколого-натуралістичної діяльності, які були представлені для участі в *обласному етапі Всеукраїнського конкурсу науково-методичних розробок та віртуальних ресурсів з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти хіміко-біологічного профілю*, який щорічно проводиться з метою підвищення якості позашкільної освіти, розвитку творчого потенціалу педагогів та поширення інноваційних досягнень. Творчі матеріали 13 переможців і призерів були направлені для участі у фінальному етапі конкурсу.

У звітному році КЗ “Нікопольський міський ЕНЦ” з метою популяризації екологічних знань серед учнів та населення міста засобами видавничої діяльності була продовжена робота по виданню циклу плакатів “Екологія Нікопольщини”, які відображають флору та фауну знакових природних об'єктів Нікопольського району В 2021 році видані плакати а такими темами: "Нікопольські плавні"; "Олексіївська затока"; "Річка Солона; "Річка Мала Кам'янка".

Плакати рекомендовані для викоистання в роботі для вчителів природничих дисциплін. Видані вони за кошти бюджетних асигнувань екологічного фонду Нікопольської міської ради. Комплекти плакатів передані у всі школи міста.

З метою патріотичного виховання підростаючого покоління КЗ “Нікопольський міський ЕНЦ” були видані плакати, які висвітлюють історію нашого краю: "Нечаєв курган", "Борисівське джерело". Ці об'єкти, окрім історичного значення, є об'єктами зеленого туризму.

З метою підвищення якості позашкільної освіти, поліпшення її науково-методичного забезпечення, розвитку творчого потенціалу педагогів, поширення передового педагогічного досвіду в КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради продовжується випуск методичного збірника “Вісник натураліста”. Протягом поточного року вийшли з друку 2 номери збірника.

Для вихованців дитячого садка та дітей молодшого шкільного віку поновлені розмальовки: “Символи України”, “Загадки про овочі”, “Загадки про фрукти та ягоди”. Також закладом були виготовлені листівки “Первоцвіти нашого краю”, які були роздані вихованцям гуртків та учням початкових класів закладів освіти громади.

VI. Організаційно-масова робота з дітьми та учнівською молоддю в закладах загальної середньої та позашкільної освіти області

6.1. Участь у міжнародних, всеукраїнських заходах з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти

Міжнародні організаційно-масові заходи

Науково-освітній проєкт “Вчителі та учні беруть участь в екологічному моніторингу Антарктиди” в рамках Міжнародного наукового проєкту “Дослідження стану виводкових колоній пінгвінів *P. Raria* та *P. Adeliae* в підрайоні ККАМЛР 48.1 з використанням мережі фотокамер CEMP (CCAMLR Ecosystem Monitoring Program)”.

Проєкт передбачав ознайомлення з поведінковими реакціями пінгвінів у гніздових колоніях, оволодіння навичками камерального опрацювання інформації з фотознімків та їх аналізу, узагальнення отриманих даних

З грудня 2020 року – березня 2021 року учасники надіслали звітні матеріали до НЕНЦ.

На Всеукраїнському рівні маємо наступні результати:

- 1 диплом переможця серед учнів;
- 1 диплом переможця серед вчителів;
- 29 сертифікатів учасників.

Міжнародний конкурс екологічних проєктів “Genius Olympiad 2020-2021”

В травні-червні 2020-2021 року в США на базі RIT (Rochester Institute of Technology – Ротчестерський Інститут Технологій) у віртуальному форматі пройшов визначний конкурс екологічних проєктів “Genius Olympiad 2020-2021”. В цьому представницькому конкурсі брали участь переможці конкурсу “Еко-Техно Україна 2021” та фіналісти 2020 року:

вихованці КЗО “ОЕНЦДУМ”, учні КНЗ “Хіміко-екологічний ліцей” Дніпровської міської ради Лавриненко Софія, Тарапацька Анна, Шаповал Ігор та Васараб-Кожушна Олександра, вихованка КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради, вже студентка I курсу Дніпровського державного аграрно-економічного університету.

Грунтовна підготовка та цікавий проєкт “Дослідження властивостей конструкційних пластиків, наповнених вторинним поліетиленом” дозволили переконати членів наукового журі, і як результат, Васараб-Кожушна Олександра, вихованка КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради, отримала перемогу (BRONZE MEDAL – БРОНЗОВА МЕДАЛЬ (Третє місце) у Міжнародному конкурсі екологічних проєктів “Genius Olympiad 2020 – 2021”.

Всеукраїнські організаційно-масові заходи

Важливим напрямом роботи з творчо обдарованою молоддю є підготовка та участь вихованців у профільних масових заходах обласного, всеукраїнського та міжнародного рівнів, яка сприяє модернізації змісту науково-дослідницької, пошукової, експериментальної та практичної діяльності учнів, впровадженню інноваційних освітніх методів і технологій, забезпеченню інтеграції вітчизняної освіти і науки у європейський та світовий простір.

Участь здобувачів освіти області у Всеукраїнських творчих та інтелектуальних конкурсах еколого-природничого напрямку у 2021 році

№ п/п	Назва міст, районів, ОТГ	Назва конкурсу													
		Всеукраїнський форум “Дотик природи 2021”		“Енергія і середовище”		Еко – Техно Україна-2020-2021”		“Всеукраїнський конкурс винахідників і раціоналізаторів”		Всеукраїнський конкурс досягнень юних зоологів і тваринників		“Юний генетик та селекціонер”		Всього	
		учасники	переможці	учасники	переможці	учасники	переможці	учасники	переможці	учасники	переможці	учасники	переможці	учасники	переможці
1	м. Дніпро	4	4	3	2	3	1	1	1					10	6
2	м. Дніпро (КЗО “ОЕНЦДУМ”)	12	12					6	6					10	10
3	м. Кам’янське	1								1	1			1	1
4	м. Кривий Ріг	5	5	4	4	1				1	1			8	7
5	м. Кривий Ріг (Покровська СЮТ)			1	1			2	2					4	3
6	м. Кривий Ріг (Покровська СЮН)									2	2	1		3	2
7	м. Марганець (міський ЕНЦДУМ)	3	2					2	1	1	1				
8	Межівська ОТГ											2	2	2	2
9	м Нікополь			1						1				2	
10	м.Покров			2	2									2	2
11	м. Павлоград (міська СЮН)							1	1	1				2	1
12	Обухівська ОТГ (КПНЗ “ЦЕНТУМ”)	2	2	1	1	1		6	6	1	1	1		14	11
13	Солонянська ОТГ	2	2			1		2		2	1			12	3
14	Жовтоводська ОТГ	1	1											1	1
15	Слобожанська ОТГ							1	1					1	1
Всього		30	28	12	10	6	1	20	17	10	7	4	2	82	65

За звітний період обдарована молодь Дніпропетровщини взяла активну участь в 6 творчих та інтелектуальних конкурсах всеукраїнського рівня, більшість яких була проведена дистанційно в он-лайн режимі, в зв'язку із запровадженням режиму адаптивного карантину, спричиненого поширенням епідемії вірусу COVID-19, показники яких мають високу результативність, а саме- **82 учасника**, із них **65 переможців**.

Серед найбільших досягнень вихованців ЗПО області у 2021 році:

28 призових місць у біологічному форумі учнівської та студентської молоді “Дотик природи 2021”.

17 призових місць – у конкурсі винахідницьких та раціоналізаторських проектів еколого-натуралістичного напрямку;

6 призових місць – в Національному турі Міжнародного конкурсу молодіжних проектів з енергоефективності “Енергія і середовище”;

Всеукраїнський конкурс винахідницьких і раціоналізаторських проектів еколого-натуралістичного напрямку (для вікової категорії від 16 до 23 років включно)

З 09 по 12 лютого 2021 року у місті Києві на базі НЕНЦ пройшов фінальний етап Всеукраїнського конкурсу винахідницьких і раціоналізаторських проектів еколого-натуралістичного напрямку (для вікової категорії від 16 до 23 років включно) у дистанційному форматі.

Метою конкурсу є всебічна підтримка обдарованої молоді і підготовка її до активної розбудови держави.

У фінальному етапі конкурсу брали участь 20 здобувачів освіти закладів загальної середньої і позашкільної освіти Дніпропетровщини. Це вихованці: КЗО “ОЕНЦДУМ”, КПНЗ “СЮН” м. Павлограда, КПНЗ “СЮТ” Покровського району м. Кривого Рогу, КЗ “Міський ЕНЦДУМ” Марганецької міської ради, КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради та учні КНЗ “Хіміко-екологічний ліцей” Дніпровської міської ради, КЗ загальної середньої освіти “Ліцей №142” Дніпровської міської ради, КЗ “Олександрівська ЗОШ I-III ступенів” Слобожанської селищної ради.

Відповідно до рішення компетентного журі переможцями конкурсу визнані 17 учнів: I-місце- 2 учня; II-місце- 7 учнів; III-місце-8 учнів.

Найкращі результати показали учні КНЗ “Хіміко-екологічний ліцей” Дніпровської міської ради (6 переможців) і вихованці КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради (6 переможців).

I місце посіли:

- Товстик Анастасія Сергіївна, 11 клас, КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради Дніпровського району. Тема роботи “Біодеградабельні полімери у промисловості та побуті.” (в категорії (секції) “Екологічно безпечні технології та прикладна екологія”) (91 бал);

- Дерезь Андрій Юрійович, 11 клас, КНЗ “Хіміко-екологічний ліцей” Дніпровської міської ради. Тема роботи “Розробка складів смальти та її використання для створення арт-об’єкту” (в категорії (секції) “Хімія”) (96 балів);

**Всеукраїнський біологічний форум учнівської та студентської молоді
“ДОТИК ПРИРОДИ 2021”**

16-18 листопада ц.р. НЕНЦ було проведено дистанційно фінальний етап Всеукраїнського біологічного форуму учнівської та студентської молоді “Дотик природи 2021”. Учасниками заходу від Дніпропетровщини стали 30 здобувачів освіти закладів загальної середньої та позашкільної освіти еколого–натуралістичного напрямку з мм. Дніпра, Жовті Води, Кам’янського, Кривого Рогу, Марганця та Обухівської селищної ради, Солонянської ОТГ. 28 учнів посіли призові місця, із них **10 переможців (I- місце), 6 учнів (II-місце), 12 учнів (III- місце).**

Лідерами по захисту змістовних проєктів і занятих призових місцях у форумі стали: КНЗ “Хіміко-екологічний ліцей” Дніпровської міської ради (12 призерів), КЗО “Науковий медичний ліцей “Дніпро” Дніпропетровської обласної ради (4 переможця).

Отримали дипломи переможців Всеукраїнського біологічного форуму учнівської і студентської молоді “Дотик природи 2021” за зайняте перше місце:

в категорії “Екологія та проблеми довкілля”:

- Артюшина Олександра Вадимівна, учениця 10 класу КНЗ “Хіміко-екологічний ліцей” Дніпровської міської ради з науково-дослідницьким проєктом: “Дослідження ефективності біотрансформації екопакетів АТБ на природних середовищах” (90 балів);

- Бондзюк Дмитро Вадимович, учень 11 класу КНЗ “Хіміко-екологічний ліцей” Дніпровської міської ради з науково-дослідницьким проєктом: “Дослідження наслідків впливу автомобільного транспорту на екологічний стан м. Дніпро та обґрунтування шляхів їх мінімізації” (90 балів);

в категорії “Зоологія”:

- Бондаренко Анастасія Олегівна, учениця 9 класу Криворізького Центрально-Міського ліцею Криворізької міської ради з науково-дослідницьким проєктом “Моніторинг розселення європейського бобра *Castor fiber Linnaeus* в урбоекосистемах міста Кривого Рогу” (95 балів);

- Кочерга Іван Олександрович, учень 11 класу КНЗ “Хіміко-екологічний ліцей” Дніпровської міської ради з науково-дослідницьким проєктом: “Вплив високожирового раціону на психоемоційний статус щурів” (91 бал);

- Хімчик Варвара Віталіївна, учениця 11 класу КЗО "Науковий медичний ліцей “Дніпро” Дніпропетровської обласної ради з науково-дослідницьким проєктом “Інвазія прісноводної медузи *Craspedacusta sowerbii* Lankester, 1880 та цитологічна характеристика її огенезу в умовах Дніпровського водосховища” (91 бал);

в категорії “Охорона здоров'я”:

- Щука Діана Дмитрівна, учениця 11 класу комунального закладу загальної середньої освіти I-III ступенів № 3 Жовтоводської міської ради Дніпропетровської області з науководослідницьким проєктом “Аналіз ефективності проби Руф’є у визначенні стану здоров’я сучасних здобувачів освіти” (93 бали);

в категорії “Психологія і поведінка людини”

- Вовченко Владислава Валеріївна, учениця 11 класу КЗО "Науковий медичний ліцей “Дніпро” Дніпропетровської обласної ради” з науково-дослідницьким проектом “Вплив контрольних заходів з перевірки знань на інтелектуальну та емоційну сферу старшокласників-ліцеїстів ”(96 балів

- Золота Марія Русланівна, учениця 10 класу Закладу загальної середньої освіти "Солонянський ліцей" Солонянської селищної ради Дніпропетровської області з науководослідницьким проектом “Взаємозв’язок емоційного інтелекту з комунікативними здібностями підлітків” (90 балів);

в категорії “Науки про Землю” (географія, геологія):

- Павленко Олександра Сергіївна, учениця 9 класу Навчально-виховного комплексу “Ліцей-спеціалізована загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 10” Марганецької міської ради з науково-дослідницьким проектом “Вплив Марганецького гірничо-збагачувального комбінату на ґрунтово-деградаційні процеси території” (91 бал); комунального закладу “Міський ЕНЦДУМ” Марганецької міської ради.

Щороку вихованці ЗПО та учні ЗЗСО області також демонструють високу результативність у профільних організаційно-масових заходах на всеукраїнському рівні. Серед найбільш вагомих перемог юннатів області в 2021 році:

- 90 призових місць - в акції “Годівничка”;
- 54 призових місця – в конкурсі “Український сувенір”;
- 46 призових місць - в конкурсі дитячого малюнка “Зоологічна галерея”;
- 28 призових місць - в акції “День зустрічі птахів”;
- 22 призових місця – в конкурсі “Новорічна композиція”;
- 11 призових місць – в конкурсі “Галерея кімнатних рослин”;
- 10 призових місць – в конкурсі дослідницько-експериментальних робіт з природознавства “Юний дослідник”;
- 10 призових місць – у трудовій акції школярів та учнівської молоді “Дослідницький марафон”.
- 8 призових місць в юнацькому фестивалі “В об’єктиві натураліста”;
- 7 призових місць – у конкурсі юних зоологів і тваринників;
- 7 призових місць – у трудовій акції “Кролик”;
- 5 призових місць – у конкурсі навчально-дослідних земельних ділянок
- 2 призових місця – у Науково-освітньому проекті “Вчителі та учні беруть участь в екологічному моніторингу Антарктиди”.

Наведемо більш детальну інформацію про організацію і проведення КЗО “ОЕНЦДУМ” обласних етапів всеукраїнських конкурсів, акцій та проектів та підготовку учнівських команд для участі у фінальних етапах.

Всеукраїнська природоохоронна акція “Годівничка”

З вересня 2020 року по квітень 2021 року участь в обласному етапі акції взяли заклади освіти 29 ОТГ області (106 робіт, 56 переможців).

У конкурсних роботах містилась інформація про заготівлю різноманітних кормів в літньо-осінній період, виготовлення годівничок (з природних та штучних матеріалів) та різноманітних смаколиків (їстівні годівнички), облаштування місць підгодівлі птахів на території закладів освіти, парків, скверів, прибудинкових територіях та підвіконнях власних осель, регулярну підгодівлю птахів за певним графіком, дослідження видового складу птахів, які відвідують годівнички, а також участь юних орнітологів у конкурсах на кращий вірш, малюнок, годівничку, презентацію, поробку, вишивку, листівку тощо. Багато уваги щодо необхідності підгодовування було приділено під час проведених організаційно-масових заходів, присвячених зимуючим птахам.

Всього за період Акції, відповідно до звітних матеріалів, учнями та вихованцями закладів загальної середньої і позашкільної освіти було створено більше 1 400 годівничок.

На обласному рівні вихованці КЗО “ОЕНЦДУМ” та філії “Шафран” отримали наступні результати (3 роботи):

- I місце – вихованці філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”, учні опорного КЗ “Могилівська ЗШ I - III ступенів ім. І.М.Шишканя” Могилівської сіль. р. (керівник: Ніколаєнкова Ольга Віталіївна, керівник гуртка);

- II місце – вихованці гуртка “Юні орнітологи” КЗО “ОЕНЦДУМ”, учні КЗО “Калинівська СЗШ - загальноосвітній НЗ I-III ступенів” Гречаноподівської сіль. р. (керівник: Розумна Ірина Миколаївна, керівник гуртка);

- III місце – вихованці гуртка “Любителі декоративних і свійських тварин” КЗО “ОЕНЦДУМ” (керівник: Стасенко Анастасія Віталіївна, керівник гуртка).

11 робіт (4 індивідуальних та 10 колективних) переможців обласного етапу Акції, які набрали найбільше балів (посіли I та II місця), відправлено до НЕНЦ для участі у Всеукраїнському етапі Акції.

Всеукраїнська акція учнівської молоді “День зустрічі птахів”

З метою виховання шанобливого ставлення до природи, ознайомлення різноманітними видами зимуючих, кочових та перелітних птахів рідного краю, надання вихованцям знань з орнітології, формування гуманного ставлення до птахів та мотивації інтересу до їх охорони з вересня 2020 року по квітень 2021 року КЗО “ОЕНЦДУМ” був проведений обласний етап акції, в якому активну участь взяли заклади загальної середньої та позашкільної освіти з 24 ОТГ (всього 113 учасників, 62 переможця).

Акція проводилася за номінаціями: “Майстер-клас: “Шпаківні і дуплянки своїми руками”, “Агітаційна робота”, “Найщедріша годівничка”, “Найкращий організатор біологічних свят”, “Комплексні роботи”.

Вихованці та педагоги КЗО “ОЕНЦДУМ” підготували 2 роботи в номінації “Найщедріша годівничка” та “Найкращий організатор біологічних свят”, одна з яких посіла III місце, переможницею стала керівник гуртка КЗО “ОЕНЦДУМ” Шпілько Надія Сергіївна.

Всеукраїнський Турнір юних хіміків

З 27 по 29 січня 2021 р. НЕНЦ та провідні факультети кращих університетів України провели Четвертий Всеукраїнський турнір юних хіміків

імені академіка В. В. Скопенка, як індивідуальне змагання для учнів 9-11-х класів закладів загальної середньої та позашкільної освіти.

Вперше фінал турніру відбувся онлайн. До участі у фінальному етапі змагання були запрошені 146 старшокласників зі всіх областей України та м. Києва.

На очному турі (дистанційно) Дніпропетровську область представляла учнівська молодь з закладів освіти Марганецької, Криворізької, Покровської, Нікопольської, Кам'янської та Апостолівської міських рад (близько 20 дітей), які виконували тематичні завдання теоретичного етапу “Хімічні старти” (виконання тестових завдань та розв’язання творчих завдань із хімії) та практичного етапу “Хімік-шоу”; прослуховували лекції від відомих вчених в хімічній галузі; брали участь у наукових дискусіях; тощо.

За результатами змагань, відповідно до зведеної суми балів, юні хіміки закладів освіти Дніпропетровської області отримали наступні результати:

- 12 Дипломів фіналістів активним учасникам;
- 3 спеціальні призи найактивнішим учасникам;
- 2 Сертифікати учасників турніру.

Всеукраїнський Турнір юних біологів

З 19 по 21 січня 2021 року НЕНЦ та провідні факультети кращих університетів України провели в онлайн режимі Другий Всеукраїнський турнір юних біологів “НЕОВІО” (фінальна частина змагання).

Загалом зареєструвалося на змагання 423 учні. З них 364 було допущено до фінальної частини турніру. Дніпропетровську область представляла учнівська молодь з закладів освіти Дніпропетровської, Криворізької, Марганецької, Нікопольської та Апостолівської міських рад; Солонянської, Межівської та Обухівської селищних рад (близько 35 дітей).

Фінальна частина проходила за змішаною системою – індивідуально та командно. Спочатку учасники змагались між собою на найрезультативніше виконання відбіркової контрольної роботи. У підсумку було сформовано 4 рівні по силі і кількісному складу команди (по 6 учасників), які брали участь у півфінальних, фінальних та суперфінальних “боях”.

За результатами змагань, відповідно до зведеної суми балів, юні біологи закладів освіти Дніпропетровської області отримали:

- 4 дипломи різних ступенів та цінні подарунки.
- 29 сертифікатів учасників турніру.

Всеукраїнський Турнір юних натуралістів

НЕНЦ, за підтримки компанії ТОВ “УкрХімАналіз”, з 12 по 14 травня 2021 р., у дистанційному форматі, провів II (фінальний) етап VIII Всеукраїнського турніру юних натуралістів (заочно).

Право брати участь у II (фінальному) етапі Турніру вибороли 9 команд, які представляли Вінницьку, Дніпропетровську, Житомирську, Львівську, Сумську, Херсонську та Чернігівську області. Дніпропетровську область представляла команда “Допитливі” – учні Криворізької ЗШ I-III ступенів № 15 ім. М. Решетняка: Росієць Вероніка, Вершинін Ілля, Петренко Єгор, Чумаченко Данил, Драган Дар’я, Боровик Марина.

Команди презентували свої візитки та брали участь у відбіркових наукових боях. За результатами змагань команда Дніпропетровської області нагороджена дипломом за **II місце**.

Всеукраїнський конкурс “Гуманне ставлення до тварин”

Протягом вересня 2020 – квітня 2021 року учні 4-8 класів закладів загальної середньої освіти та закладів позашкільної освіти відповідного віку склали історії про тварин (собак або кішок) з притулку, оформлювали її у саморобну книгу і надсилали до Благодійної організації “Благодійний фонд “Щаслива лапа”.

На Всеукраїнському рівні переможцями визначено **2** учасників.

Всеукраїнський конкурс дитячого малюнка “Зоологічна галерея”

Цей конкурс щорічно є одним з найбільш масових за кількістю учасників серед здобувачів освіти області. В поточному році для організації і проведення обласного етапу конкурсу журі розглянуло творчі роботи від 214 учасників (всього понад 400 малюнків).

Творчі роботи учасників оцінювалися за критеріями, зазначеними в Умовах проведення конкурсу, а саме: художня виразність, реальність вигляду і характерних ознак птахів і ссавців регіону, зоогеографічних областей світу, оригінальність композиційного рішення, індивідуальність і креативність творчого почерку. На обласному етапі конкурсу організаційним комітетом був доданий ще один критерій - відповідність вимогам до конкурсних робіт.

Всеукраїнський юннатівський природоохоронний рух “Зелена естафета”

Обласний (відбірковий) етап

У квітні 2021 року у обласному етапі заходу взяли участь учасники освітнього процесу закладів освіти з 7 ОТГ області (9 звітів, 5 переможців).

Учасники надали відеозаписи звітів-презентацій про проведену природоохоронну роботу своїх закладів. На місцях юні натуралісти та педагогічні працівники проводили: збір вторинної сировини, її сортування та здачу на вторинну переробку; збір насіння однорічних квіткових та овочевих культур; розчищення та впорядкування прибережних захисних смуг водних об'єктів; прибирання, закладання квітників та озеленення територій шкіл і прилеглих територій, впорядкування територій парків та скверів; догляд за пам'ятними місцями Другої Світової війни; роботу на екологічних стежках; дослідження ефективності енергоспоживання у закладі освіти і вдома, пошук шляхів економії енергоресурсів; виховні заходи до Всесвітнього дня охорони тварин та Міжнародного дня Чорного моря; уроки з елементами екологічного виховання; конкурси малюнків, виробів з природного матеріалу; виступи на радіо по відзначенню дат екологічного календаря; виступи колективів екологічної просвіти; велопробіги, флешмоби та кліматичні перерви, приурочені до марафону кліматичних дій та кліматичного страйку; просвітницьку роботу серед населення; он-лайн екскурсії до природних об'єктів; оформлювали та створювали: проекти плакатів, молодіжного парку; тощо.

Дем'яненко Єлизавета та Фінів Артем, учні 8 класу КЗ “Криворізька ЗШ І-ІІІ ступенів № 123” Криворізької м. р. (керівник: Шведун Ганна Григорівна, вчитель біології); ПАВЛЕНКО Олександра та ДЕВАНОВА Ассоль, вихованки гуртка “Юні зоологи” КЗ “Міський ЕНЦДУМ” Марганецької міської ради (керівник: Пастушкова Анна Валеріївна, керівник гуртка), переможці обласного етапу Естафети, які посіли І місце, отримали право представляти Дніпропетровську область на національному рівні.

Національний (фінальний) етап

НЕНЦ спільно з КЗ “Черкаський обласний центр роботи з обдарованими дітьми Черкаської обласної ради” з 02 до 03 червня 2021 року у м. Черкаси провів фінальний етап заходу в заочному форматі.

Учасниками Естафети стали юні природоохоронці та педагоги з 16 областей України.

Команди-учасники надали відеозаписи звітів-презентацій проведеної природоохоронної роботи свого закладу за трьома напрямками, а саме: практична природоохоронна робота, просвітницька природоохоронна робота, навчально-виховна робота з охорони природи.

Практична складова полягала у проведенні біотестування за допомогою запропонованих методик:

- Біотестування загальної токсичності води за ростом коренів цибулі (*Allium cepa* L.);
- Біотестування загальної токсичності ґрунту за ростом крес-салату (*Lepidium sativum* L.).

Результати біотестування також надалися у вигляді відеозапису.

Останнє випробування полягало у виконанні індивідуальних тестових завдань в онлайн-режимі.

За результатами трьох етапів роботи журі підвело підсумки. Учасники Дніпропетровської області отримали грамоти НЕНЦ за зайняті 3 місця:

- серед команд закладів загальної середньої освіти – команда КЗ “Криворізька ЗШ І-ІІІ ступенів № 123” Криворізької міської ради із набраними 548 балами;
- серед команд закладів позашкільної освіти – команда КЗ “Міський ЕНЦДУМ” Марганецької міської ради із набраними 545 балами.

Подяки НЕНЦ отримали керівники команд за ефективну організаційну роботу та залучення дітей до участі у фінальному етапі Всеукраїнського юннатівського природоохоронного руху “Зелена естафета” Пастушкова Анна Валеріївна, керівник гуртка КЗ “Міський ЕНЦДУМ” Марганецької міської ради та Шведун Ганна Григорівна, вчитель біології КЗ “Криворізька ЗШ І-ІІІ ступенів № 123” Криворізької міської ради

Науково-освітній проєкт “Вчителі та учні досліджують явище цвітіння водойм в Україні”

З 24 травня до 30 листопада 2021 року у проєкті взяла участь учнівська молодь закладів загальної середньої, позашкільної та професійно-технічної освіти (вік учасників – 13-16 років).

Проект надав учням змогу розширити існуючі знання щодо водоростей – збудників “цвітіння” та їх шкідливого ефекту, а також долучитися до зусиль світової науки по вивченню токсичного впливу водоростей на здоров’я людини та живі організми різних водних об’єктів на планеті.

До НЕНЦ надсилались дослідницькі роботи з характеристиками водних об’єктів та причинами, що могли спричинити “цвітіння” водоростей; опис виявлених збудників “цвітіння” та характеристика їх негативного впливу на водні екосистеми та здоров’я людини; розробки способів уникнення цього явища у певній водоймі; вивчення варіантів боротьби із масовим розвитком конкретного збудника в обраній водоймі; а також 3-х хвилинні відеоролики для місцевих відеоканалів для популяризації результатів та підвищення громадської свідомості.

На Всеукраїнському рівні маємо наступні результати:

- дипломами НЕНЦ нагороджено **3** переможців та призерів;
- сертифікати учасника отримало **5** дітей.

Всеукраїнська акція “День юного натураліста” (обласний етап)

З метою активізації роботи з учнівською молоддю щодо формування у неї екологічної культури, залучення її до практичної природоохоронної роботи та інших біологічних напрямів, підвищення ефективності науково-дослідницької роботи вихованців на навчально-дослідних земельних ділянках у загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних та вищих навчальних закладах КЗО “ОЕНЦДУМ” було проведено обласний етап Всеукраїнської акції “День юного натураліста”. Всього було надано до розгляду журі 66 звітів про проведення акції.

Всі заклади освіти ретельно готувалися до проведення акції, 14 з них стали переможцями обласного етапу та найбільш майстерно та різнопланово провели ці масові заходи, а саме: організували вікторини та цікаві конкурси, виставки продукції, вирощеної руками юнатів на навчально-дослідних земельних ділянках, майстер-класи з рослинництва та квітникарства, походи до лісу, висадження дерев та кущів на території закладів освіти, екскурсії до музеїв, галерей.

Роботи закладів освіти, які посіли I місце - КПНЗ “Станція юних натуралістів” м. Павлоград та КЗ “Міський ЕНЦДУМ Марганецької міської ради” взяли участі у Всеукраїнському етапі акції.

Всеукраїнський юнацький фестиваль “В об’єктиві натураліста” (обласний етап)

Учасниками фестивалю, який проводився НЕНЦ на обласному рівні, стали здобувачі освіти з міст Дніпро, Кривий Ріг, Павлоград, Кам’янське, Марганець, Нікополь, Перещепине та об’єднані територіальні громади: Піщанська, Обухівська, Роздорська, Губинська, Могилівська, Славгородська.

На розгляд журі фестивалю було надано 59 творчих робіт за номінаціями: “Краща фоторобота”, “Кращий слайд-фільм”, “Кращий відеофільм”, “Кращий відеоролик”.

Найкращі творчі роботи переможців Фестивалю взяли участь у Всеукраїнському юнацькому фестивалі “В об’єктиві натураліста”, який

проводився НЕНЦ з 17 по 22 березня поточного року в дистанційному режимі. У фестивалі взяли участь вихованці закладів освіти з 23 регіонів України.

Учасники від Дніпропетровської області посіли такі місця:

в номінації “Краща фоторобота” III місце Міщенко Софія, вихованка студії “Пролісок” при КЗ “Знаменівський заклад загальної середньої освіти I-III ступенів № 2” Піщанської сільської ради Новомосковського району,

в номінації “Кращий відеофільм” I місце - вихованці гуртка “МультDrive” закладу освіти “Криворізька гімназія № 127” Криворізької міської ради та Кирпа Владислав, учень 11 класу, вихованець КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради та III місце - Гуменюк Юлія, вихованка КПНЗ “СЮН Тернівського району Криворізької міської ради”,

в номінації “Кращий відеоролик” II місце - Біла Єлизавета, учениця 10 класу закладу освіти “Криворізький навчально-виховний комплекс № 35 “Загальноосвітня школа I – III ступенів Багатопрофільний ліцей “Імпульс” Криворізької міської ради, Деванова Ассоль, вихованка КЗ “Міський ЕНЦДУМ” Марганецької міської ради, Коптева Валерія, вихованка позашкільного навчального закладу “Центр дитячої та юнацької творчості “Сонях” Криворізької міської ради.

в номінації “Кращий слайд-фільм” II місце - Коваль Софія, учениця 7 класу, вихованка гуртка “Юні екологи” КПНЗ “Станція юних натуралістів Тернівського району” Криворізької міської ради.

Всеукраїнський конкурс “Земля – наш спільний дім” (обласний етап)

З метою активізації роботи здобувачів освіти щодо покращення стану довкілля, формування екологічної культури, привернення уваги громадськості до сучасних екологічних проблем педагогами КЗО “ОЕНЦДУМ” був проведений обласний етап Всеукраїнського конкурсу колективів екологічної просвіти “Земля – наш спільний дім” (заочно) за темою: “Атака вірусів. Врятуй планету!”

Участь в конкурсі взяли 28 творчих колективів екологічної просвіти закладів освіти з міст: Нікополь, Кривий Ріг, Дніпро, Кам’янське, Павлоград, Новомосковськ, Марганець, Синельникове та територіальних громад: Апостоловської, Васильківської, Верхівцевської, Верхньодніпровської, Гуубиниської, Криничанської, Магдалинівської, Межівської, Перищепинської, Піщанської, Томаківської, Чумаківської, Широківської, Юр’ївської.

До фіналу Конкурсу вийшли сім команд – з міст: Дніпро, Кам’янське, Кривий Ріг, Новомосковськ, Павлоград та Губиниської селищної ради.

Колективи екологічної просвіти “Джерело життя” Новомосковської міської ради та “Зелена стеблина” Криворізької міської ради, які посіли перші місця в обласному етапі конкурсу, представляли Дніпропетровську область у фінальному етапі Всеукраїнського конкурсу колективів екологічної просвіти “Земля – наш спільний дім”, який проводився в квітні поточного року НЕНЦ спільно з Департаментом освіти і науки Одеської обласної державної адміністрації та Одеським обласним гуманітарним центром позашкільної освіти та виховання.

У конкурсі взяли участь 24 творчих колективи з усієї України. Команди від Дніпропетровської області отримали дипломи за участь.

Всеукраїнський конкурс юних зоологів і тваринників

проводився НЕНЦ з 16 по 19 лютого 2021 року на базі НЕНЦ.

На заочний етап конкурсу, який відбувся напередодні, було направлено 15 робіт від закладів освіти області, до фіналу вийшли 10 учасників.

Відповідно до рішення компетентного журі призові місця посіли:

I місце (100 балів)

- Калиста Ангеліна Олександрівна, вихованка гуртка “Юні агрохіміки” КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради, з роботою “Визначення особливостей розвитку різних поєднань молодняку свиней”;

- Деванова Ассоль Алішерівна, вихованка гуртка “Основи біології” КЗ “Міський ЕНЦДУМ” Марганецької міської ради, з роботою “Дослідження фауни лускокрилих в зоні техногенно-порушених ділянок м.Марганець Дніпропетровської області”.

II місце (89 балів)

- Сакун Анастасія Андріївна, вихованка гуртка “Птахівництво з основами ветеринарії та зоогієни” КПНЗ “СЮН Покровського району” Криворізької міської ради, з роботою: “Вплив якості корму на несучість перепілок породи Англійська біла та Фенікс золотистий”.

III місце (79 балів)

- Гуслистий Норман Олександрович, учень 7 класу закладу загальної середньої освіти “Солонянська гімназія” Солонянської селищної ради, з роботою “Зміни гістологічної структури гепатопанкреасу коропових риб в наслідок інтоксикації хлоридом цинку”;

- Лаврієнко Кирил Іванович, вихованець КЗ “Дитячий екологічний центр” Кам’янської міської ради, з роботою “Дослідження зимуючих популяцій грака (*Corvus frugilegus*) в антропогенних умовах міста Кам’янське”;

- Заверуха Єлизавета Костянтинівна, вихованка гуртка “Любителі домашніх тварин” КЗ “Нікопольський міський ЕНЦ”, з роботою “Методи лабіринтів у вивченні складних форм поведінки і взаємин пацюків в зграї”;

- Мамотенко Вікторія Сергіївна, вихованка гуртка “Загальна біологія” КПНЗ “СЮН” Павлоградської міської ради, з роботою “Виявлення місць гніздувань та проведення спостереження з метою вивчення річного циклу лелеки білого в Дніпропетровській області”;

- Заїка Тетяна Сергіївна, учениця 7 класу закладу загальної середньої освіти “Солонянська гімназія” Солонянської селищної ради, з роботою “Патогенез еустронгельозу у судака звичайного”;

- Андрющенко Варвара Андріївна, вихованка гуртка “Прикладна зоологія” КПНЗ “СЮН Покровського району” Криворізької міської ради, з роботою “Особливості вирощування кролів породи Французький баран”;

- Ващенко Світлана Віталіївна, вихованка КПНЗ “СЮН Покровського району” Криворізької міської ради, з роботою: “Вплив раціону харчування на уйдійність кіз”.

-

Всеукраїнський конкурс “Юний селекціонер та генетик”

Фінальний етап проводився з 30 березня по 2 квітня 2021 року НЕНЦ спільно з Національним університетом біоресурсів і природокористування з метою всебічної підтримки обдарованої молоді, залучення учнів до науково-дослідницької роботи в галузі генетики та селекції. Для участі в заході були запрошені переможці заочного туру Конкурсу. Під час заходу учні, в обмежений проміжок часу, виконували тестові завдання з біології та генетики, на другий день захищали науково-дослідницьку роботу за сільськогосподарським напрямком.

Від Дніпропетровської області в Конкурсі взяли участь:

- Карпусенко Анна Вадимівна, вихованка КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради, учениця 11 класу комунального закладу “Обухівський заклад загальної середньої освіти №1 I-III ступенів” Обухівської селищної ради, з науково-дослідницькою роботою “Порівняльна оцінка врожайності гібридів огірка в приватних умовах” (керівник гуртка Синичич Л.І.);
- Таранченко Андрій Валерійович, учень 11 класу КЗО “Володимирівська загальноосвітня школа I – III ступенів” Межівської селищної ради, з науково-дослідницькою роботою: “Реалізація генетичного потенціалу сучасних сортів сої в умовах північного Степу України” (вчитель біології Янченко Т.В.);
- Філіппова Анастасія Юріївна, учениця 11 класу КЗО “Володимирівська загальноосвітня школа I – III ступенів” Межівської селищної ради, з науково-дослідницькою роботою “Формування продуктивності сортів сорго зернового залежно від елементів технології вирощування” (вчитель біології Янченко Т.В.);
- Крикун Анастасія Євгенівна, вихованка гуртка “Юні агрохіміки” КПНЗ “СЮН Покровського району” Криворізької міської ради, учениця 10 класу КЗО “Криворізький обласний ліцей-інтернат для сільської молоді” Дніпропетровської обласної ради, з науково-дослідницькою роботою “Агробіологічне дослідження нових індетермінантних томатів та вплив мікродобрива Майстер на їх врожайність” (керівник гуртка Бурко С.М.);
- Максимов Егор Ігорович, вихованець гуртка “Юні агрохіміки” КПНЗ “СЮН Покровського району” Криворізької міської ради, учень 10 класу КЗО “Криворізький Покровський ліцей” Криворізької міської ради, з науково-дослідницькою роботою “Агробіологічне дослідження нових гібридів огірків та вплив добрива Квантум овочевий на їх врожайність” (керівник гуртка Бурко С.М.).

За підсумками Конкурсу Філіппова Анастасія набрала максимальну кількість балів - 140 і посіла I місце, Таранченко Андрій набрав 123 бали – посів III місце, інші учасники були нагороджені дипломами фіналістів.

Всеукраїнський конкурс з флористики та фітодизайну був проведений з 05 по 07 жовтня 2021 року на базі НЕНЦ, але команда від Дніпропетровської області, враховуючи обмежувальні карантинні заходи, взяла участь заочно, представивши відеозахист та роботу юннатів над килимом. Тема цього річного конкурсу присвячена 30-й річниці Незалежності України – “Україна починається з тебе!”.

Команда КЗО “ОЕНЦДУМ” представила композицію “Хай в серці кожної дитини живе любов до України!” (керівник Положій Л.В.). На килимі юннати виклали прапор України з голубих та жовтих хризантем. На фоні прапора – серце. Воно сплетене з колосків злакових рослин (жита, пшениці та інших) та квітів, які є символічними для українського народу.

В центрі серця, на зеленому фоні, який символізує багатство нашої Землі: ліси, сади та поля, розташована цифра 30. Нуль виклали в вигляді квітки. На пелюстках – елементи герба Дніпропетровської області. Полум’яподібна смуга символізує “ріки розплавленого металу”, якими славиться наша область, а хвиляста синя смуга – головна артерія області – річка Дніпро. Зірка – один із найстародавніших символів людства – це символ вічності, високих прагнень та ідеалів. Козак з рушницею – символ козацтва, мужності, нескореності, захисту та надійності. Ці фрагменти показані сплетеними косами з ірису сибірського, плодами калини та шипшини, кермеку, шавлії, шишок хмелю, айстри багаторічної, хризантем, суцвіть рудбекій, очитків, полину та чорнобривців, які зібрані у дендропарку, на навчально-дослідній земельній ділянці та теплиці КЗО “ОЕНЦДУМ”.

За результатами конкурсного змагання Всеукраїнського конкурсу з флористики та фітодизайну команда від Дніпропетровської області була нагороджена дипломом за II місце в номінації “Квіткові килими”.

Всеукраїнська акція школярів та учнівської молоді “Ліси для нащадків”

Від області участь у заході взяли участь 7 команд, з них, а 3 учасники посіли I місце, 4 учасники - II місце. Призерами акції стали:

- Мирошник Вадим, вихованець гуртка “Юні лісівники” КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради, учень 7 класу комунального закладу “Обухівський ліцей” Обухівської селищної ради Дніпровського району;

- Касап Антон, учень 8 класу закладу освіти “Новопідгороднянська гімназія” Межівської селищної ради;

- Скобель Розалія, вихованка гуртка “Юні лісівники” філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”, учениця 8 класу опорного комунального закладу “Могилівська загальноосвітня школа I-III ступенів ім. І.М. Шишканя” Могилівської сільської ради.

Всеукраїнські еколого-натуралістичний похід “Біоцим”, природоохоронна акція “Чубата синиця – Птах року 2021”, конкурси “До чистих джерел” та “Вчимося заповідувати” проводились як номінації обласного конкурсу юних натуралістів за напрямом “Практична природоохоронна робота та екологія”. Детальна інформація по вищезазначеним заходам розміщена у розділі 6.2.

Всеукраїнська Природнича школа учнівської молоді у режимі он-лайн на природничому відділенні за напрямками: біологія, хімія, флористика і фітодизайн навчалася 10 учнів з закладів позашкільної освіти області: КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради (4учня), КЗ “Марганецький міський ЕНЦДУМ” (4 учня), КЗО “Межівська загальноосвітня школа I- III ступенів № 2 і КЗО “Райпільська загальноосвітня школа I- III ступенів Межівської селищної

ради (2 учнів). За результатами навчання у Природничій школі учнівської молоді, підсумковими оцінками за написання контрольної роботи з базової дисципліни і захисту науково-дослідницьких робіт, було рекомендовано до участі у III етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії України (секція зоологія) Сердюк Софію, ученицю 11 класу Марганецької гуманітарної гімназії ім. Т.Г.Шевченка, вихованку КЗ “Марганецький міський ЕНЦДУМ”, як кращу випускницю Природничої школи учнівської молоді.

Приємно відмітити, що 4 вихованці КЗ “Марганецький міський ЕНЦДУМ” успішно закінчили Всеукраїнську Природничу школу учнівської молоді, отримали свідоцтва про позашкільну освіту і стали студентами омріяних вишів, а саме:

Сердюк Софія Аркадіївна, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, біологічний факультет, бюджет.

Лебідь Данііл Павлович, Національний університет біоресурсів і природокористування України, електроенергетика, електротехніка та електромеханіка, бюджет.

Бельтюкова Єлизавета Андріївна, Національний технічний університет “Дніпровська політехніка”, факультет природничих наук та технологій, бюджет.

Ацегейда Софія, Нікопольській медичний коледж.

Слухачі школи отримали нові та удосконалили набуті знання за відповідними профілями, а також взяли участь в осінній та весняній сесіях Школи дистанційно.

6.2. Організація та зміст обласних заходів з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти

Обласний природоохоронний конкурс “Природна скарбниця Придніпров’я”

З метою духовного збагачення особистості та виховання екологічної свідомості підростаючого покоління через участь учнівської молоді у практичних природоохоронних заходах та заходах з широкої екологічної пропаганди щодо охорони ранньоквітучих рослин, збереження і відновлення видового різноманіття рослинного світу; виявлення, вивчення та збереження старовікових і цікавих дерев, які мають історичну і естетичну цінність; цінних природних об’єктів – балок, які можуть слугувати основою розбудови екологічної мережі з вересня 2020 року по липень 2021 року у Конкурсі взяли участь індивідуальні та колективні учасники освітнього процесу закладів освіти з 33 ОТГ (74 роботи, 40 переможців).

Конкурс проводився з врахуванням форми подачі звітних матеріалів (індивідуальні та колективні роботи) за номінаціями: “Балки Придніпров’я” (8 робіт), “Дерево життя” (13 робіт) та “Первоцвіти Дніпропетровщини” (53 роботи).

Так, у номінації “Балки Придніпров’я”, юні екологи досліджували рельєф, гідрологічну мережу, рослинний та тваринний світ 9 балкових мереж; знаходили історичні відомості про балки, проводячи пошуково-краєзнавчу роботу у літературних джерелах та проводячи опитування серед мешканців найближчих населених пунктів; відображали унікальні куточки природи балок у творах та віршах; вивчали причини ерозійних процесів; проводили екологічні десанти по прибиранню територій балок від сміття.

Верба біла, клен гостролистий, груша звичайна, ялина звичайна або європейська, дуб звичайний, тополя чорна, в’яз гладенький та туя складчаста або велетенська – види віковичних і унікальних дерев, яким приділили увагу здобувачі закладів освіти у 2020-2021 навчальному році. Юні дендрологи досліджували: вік дерев, роблячи заміри та використовуючи спеціальні математичні формули, опитуючи працівників закладів освіти та місцевих жителів, вивчаючи історичні відомості про свої родини; життєвий стан, виявляючи зламані гілки, пошкодження кори, дупла, хвороби та шкідників; проводили практичну природоохоронну роботу, огорожуючи, прибираючи та вносячи добрива на території біля дерев, а також готуючи клопотання про створення заповідних об’єктів – пам’яток природи.

В рамках номінації “Первоцвіти Дніпропетровщини” юні натуралісти та педагогічні працівники провели різнопланову роботу: віртуальні, навчально-пізнавальні та натуралістичні екскурсії і експедиції; інтерактивні настільні, інтелектуальні, рухливо-імітаційні, сюжетно-рольові та творчі екологічні ігри; виставки кращих малюнків, фотографій та дитячої творчості; конкурси на кращу цифрову листівку, вірш та казку, а також поробку з вторинних матеріалів; виготовляли та створювали аплікації, композиції, ниткографії, плакати, стіннівки, листівки, лепбуки, буклети, паперову мозаїку, фотоальбоми і пам’ятки; брали участь у усних журналах, виховних годинах, годинах спілкування, бесідах, інформаційних хвилинках, екологічних онлайн годинах, флешмобах, челенжах та майстер-класах, а також переглядали соціальні ролики, навчальні мультфільми, відео-загадки; розв’язували екологічні дилеми на уроках-форумах, екологічних віче, конференціях, круглих столах та уроках-квестах; створювали мікрозаказники біля домоволодінь та закладів освіти; розмножували первоцвіти та доглядали за ними; створювали та розміщували у соціальних мережах екопросвітні відеоролики з агітаційною інформацією для мешканців населених пунктів щодо збереження первоцвітів; надавали статті до місцевих газет; запускали у соціальних мережах фотовернісажі, де охочі могли розмістити свої фотографії; тощо.

Вихованці філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран” отримали наступні результати (2 роботи):

I місце – Нечипоренко Марія, вихованка гуртка “Юні охоронці природи” філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”, учениця 6 класу КЗ “Бабайківська ЗШ І-ІІІ ступенів” Царичанської селищної ради (керівник: Тарасенко Л.В., керівник гуртка);

II місце – Серєда Олександр та Коврига Сергій, вихованці гуртка “Різьба по дереву” філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”, учні 7 класу КЗ

“Китайгородський ЗЗСО І-ІІІ ступенів” Китайгородської сільської ради (керівник: Журавель В.Є, керівник гуртка).

Щорічний обласний конкурс “Лелека”

З метою розширення знань учнівської молоді про стан популяції білого лелеки в області, активізації громадської позиції щодо збереження природи рідного краю, розвитку естетичних відчуттів при спілкуванні з природою протягом квітня-листопада поточного року фахівцями КЗО “ОЕНЦДУМ”, за сприяння Публічного акціонерного товариства “ДТЕК ДНІПРООБЛЕНЕРГО”, було проведено ІІ етап Конкурсу.

У Конкурсі взяли участь окремі учні, гуртки, об’єднання та колективи закладів освіти 13 ОТГ (15 робіт, 8 переможців).

Конкурс проводився за номінаціями: “Наукові дослідження” (11 робіт) та “Еколого-просвітницька діяльність” (4 роботи) з урахуванням вікових категорій та форми подачі робіт.

На місцях юні орнітологи візуально та опитуючи місцевих жителів виявляли місцезнаходження гнізд та кормових територій білих лелек; спостерігали за поведінкою птахів та змінами у природі; досліджували харчовий раціон птахів (спостереження та аналіз палеток); фіксували стан гнізд; описували стан кормових територій; вигодовували та піклувались за птахами, які випали із гнізд; розробляли рекомендації по ремонту гнізд та відновленню лелечих ділянок; аналізували багаторічні дослідження; переглядали науково-популярні фільми та презентації про життя і поширення лелеки білого; брали участь у конкурсах (на кращий малюнок, поробку, вірш), бесідах, інформаційних хвилинках та інтегрованих заняттях; створювали листівки, брошури, буклети та аматорські відео про лелек, а також розміщували інформативні повідомлення у соціальних мережах; тощо.

Обласний конкурс юних натуралістів

Проводився КЗО “ОЕНЦДУМ” з метою розвитку творчих здібностей учнів, екологічної свідомості особистості, підвищення ефективності та якості навчально-дослідної роботи закладів освіти в галузі біології, екології, сільського, лісового господарства. Захід вже традиційно проводився за напрямками “Практична природоохоронна робота та екологія”, “Експериментальна робота з біології, продуктивна праця і дослідницька робота в галузі сільського та лісового господарства”; “Квітникарство та озеленення”.

До участі в роботі журі Конкурсу були запрошені наукові співробітники провідних закладів вищої освіти: ДДАЕУ, ДНУ ім. О. Гончара, представники природно-заповідних установ та обласних громадських організацій екологічного спрямування, зокрема обласного відділення Українського товариства охорони птахів.

Напрямок “Квітникарство та озеленення”

Напрямок проводився за номінаціями “Квітковий розмай”, “Досліджуємо кращий сорт”, “Ландшафтний дизайн” за участю здобувачів освіти з міст: Кам’янського, Кривого Рогу, Марганця, Нікополя, Павлограда, Васильківської, Гречаноподівської, Дубовиківської, Криничанської, Межівської, Обухівської,

Петриківської, Слобожанської, Юр'ївської сільських та селищних рад. Всього для участі в цьому напрямі до організаційного комітету було надано 24 роботи.

В номінації *“Квітковий розмай”* учасники представили на розгляд журі діяльність по створенню в своїх освітніх закладах комфортного середовища з використанням кімнатних квітів. Конкурсанти приділяли увагу збільшенню кількості квітів по класах і коридорах, їх асортименту, різноманітності квітково-декоративних рослин, вивчали особливості догляду за рослинами різних видів.

Цікаву роботу представили здобувачі освіти КЗ *“Павлоградська загальноосвітня школа I-III ступенів № 8”* Павлоградської міської ради, які підготували низку фоторепортажів про всі кімнатні рослини, використані в озелененні школи. Діти проводили досліди з рослинами відповідно до тем уроків *“Будова рослинної клітини”*, *“Рухи рослин”*, *“Видозміни пагона та його частин”*, *“Вегетативне розмноження”*, *“Життєві форми рослин”*.

Заслужують на увагу спостереження над сукулентами, які проводила протягом звітнього періоду Гейко Дар'я, вихованка комунального закладу *“Нікопольський міський еколого-натуралістичний центр”*. За результатами її роботи можна зробити висновок, що з біологічної точки зору сукуленти є рослинами майбутнього для вирощування в кожному закладі освіти, вони дуже привабливі, нескладні у догляді, не вимагають багато місця.

Номінація *“Досліджуємо кращий сорт”* була представлена роботами з постановки різноманітних дослідів, як в закритому, так і в відкритому ґрунті.

В цьому році юннати розширили асортимент квітів, з якими проводили дослідження. Юні квітникарі спостерігали не лише за кімнатними рослинами (циперус, красула, фіалки, фаленопсис), а і рослинами відкритого ґрунту, наприклад, лавандою (робота Горват Ярослава, вихованця комунального позашкільного навчального закладу *“Станція юних натуралістів Покровського району”* Криворізької міської ради (керівник гуртка Цимбал Т.В.).

Перспективною для подальшого використання в освітніх закладах була визнана робота по вирощуванню хризантем Деванової Гуласали, вихованки КЗ *“Міський ЕНЦДУМ”* Марганецької міської ради.

Журі Конкурсу зауважило, що дослідницькі роботи в цій номінації представлені тільки в індивідуальній категорії, колективних робіт немає. На майбутнє керівникам науково-дослідницьких робіт учнів треба звернути увагу, щоб науково-дослідною роботою було охоплено якомога більше школярів, в тому числі у складі профільних гуртків та інших творчих об'єднань.

В номінації *“Ландшафтний дизайн”* фундаментальністю та досконалістю відзначалася робота вихованців гуртка *“Ландшафтний дизайн з елементами комп'ютерного проектування”*, учнів 11 класу закладу освіти *“Криворізький Покровський ліцей”* Криворізької міської ради (керівник гуртка Цимбал Т.В.). Їх втілений в життя проєкт *“Сад казкових мрій”* охопив достатньо велику територію КПНЗ *“Станція юних натуралістів Покровського району”*. При створенні ландшафтної композиції виконавці використали широкий асортимент рослин.

Найкращі результати в цьому напрямі показали здобувачі освіти закладу освіти *“Криворізький Покровський ліцей”* Криворізької міської ради, КЗ *“ДЕЦ”*

Кам'янської міської ради, КПНЗ “СЮН” м. Павлограда, КЗ “Нікопольський міський еколого-натуралістичний центр”, КЗ “Чаплинська середня загальноосвітня опорна школа” Дубовиківської сільської ради, КЗ “Степівська гімназія” Гречаноподівської сільської ради, КЗ “Міський ЕНЦДУМ” Марганецької міської ради, КПНЗ “СЮН Покровського району” Криворізької міської ради, КЗ “Межівський аграрний ліцей-інтернат” Межівської селищної ради, КЗ “ДЕЦ” Кам'янської міської ради.

Напрямок “Експериментальна робота з біології, продуктивна праця і дослідницька робота в галузі сільського та лісового господарства”

Для участі в напрямі було надано 53 роботи з міст: Кам'янське, Кривий Ріг, Марганець, Нікополь, Павлоград, Синельникове, Верхньодніпровськ, Перещепине, Нікополь та 8 селищних та сільських рад: Богданівської, Вербківської, Губининської, Зайцівської, Криничанської, Межівської, Обухівської, Царичанської, Юр'ївської, а також з КЗО “ОЕНЦДУМ”, професійно-технічного училища №74 Васильківської селищної ради та філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран” у Могилівській сільській раді.

Оцінка робіт проводилась із врахуванням форми подачі звітних матеріалів (колективна та індивідуальна) за номінаціями: “Дослідницький марафон”, “Живи, Земле”, “Кролик”, “Плакаємо сад” та “Ліси для нащадків”. Учасники крім роботи повинні були надати до оргкомітету Конкурсу відеозахист свого виступу. Більшість здобувачів освіти з завданням справились, але були і такі, які не володіли вільно матеріалом, читали підготовлений текст з листа, не всі доповіді супроводжувались презентаціями, наочним матеріалом, що вплинуло на оцінку журі.

В номінації “Дослідницький марафон” юннати вивчали перспективні сорти, гібриди овочевих та польових культур, зокрема компанії Syngenta, знайомились з агротехнічними заходами їх вирощування, вивчали технології органічного землеробства, вплив хелатних добрив на врожайність овочевих культур, вирощували мікрозелень (мікрогрін).

Цікаву роботу провела Крикун Анастасія, учениця 11 класу КЗО “Криворізький обласний ліцей-інтернат для сільської молоді”, вихованка гуртка “Юні агрохіміки” КПНЗ “Станція юних натуралістів Покровського району” Криворізької міської ради за темою “Агробіологічне дослідження нових гібридів томатів та вплив хелатного добрива КВАНТУМ-ОВОЧЕВІ на їх ріст, розвиток та врожайність”, де вивчала вплив позакореневого підживлення гібридів томатів збалансованим за всіма необхідними біогенними елементами добривом, яке оптимізує живлення рослин протягом всієї вегетації.

В номінації “Кролик” під час виконання робіт юннати вивчали особливості догляду, раціони годівлі, строки вакцинації кролів різних порід. Слід відмітити, що діти активно залучаються за доглядом кролів у сімейних кролефермах, але більшість робіт була виконана саме на базі закладів позашкільної освіти. Так, Журавель Софія, учениця 3 класу КЗ “Синельниківський ліцей №1” Синельниківської міської ради, ознайомила своїх однолітків з різними породами кролів, за якими вона доглядає разом з дідусем.

Учасники номінації “Плекаємо сад” проводили сортовипробування нових сортів яблунь, груш, слив, винограду вивчали кліматичні умови їх вирощування, висаджували плодові дерева та доглядали за ними, збирали плоди дикої груші для заготівлі насіння, знайомились та вирощували малопоширені плодові культури.

В номінації “Ліси для нащадків” юннати вивчали вплив живцювання різних частин пагона туєвика долотовидного на вкорінення та ріст, розказали, як проводилась робота по живцюванню самшиту з використанням стимулятора “GRANDIS”. Команда юних лісівників з Павлограда під керівництвом досвідчених лісоводів на чолі з головним лісничим Павлоградського лісгоспу для укріплення схилів кар’єру висадила 60 саджанців клена гостролистого та висіяла декілька сотень насіння горіха чорного.

У Могилівській сільській раді філією КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран” була оголошена операція “Жолудь”, під час якої було зібрано близько 80 кілограм жолудів для посадки на береговій смузі озера Біловід та для вирощування сіянців у шкілці.

Проаналізувавши роботи учасників напряму “Експериментальна робота з біології, продуктивна праця і дослідницька робота в галузі сільського та лісового господарства”, журі рекомендує:

- звернути увагу на актуальність та новизну дослідницької роботи;
- дотримуватись методики проведення досліджень, яку бажано з’ясовувати з науковцями або спеціалістами господарств;
- надавати рекомендації щодо використання найкращих сортів, гібридів, добрив, порід сільськогосподарських тварин;
- використовувати наочні інструменти для візуалізації результатів роботи (відео, презентації, графіки, таблиці тощо);

у звітних матеріалах обов’язково надавати фото учасників під час проведення дослідницької роботи та підписувати їх.

Найкращими в цьому напрямі стали здобувачі освіти КЗ “Володимирівський ліцей” Межівської селищної ради, КПНЗ “СЮН Покровського району” Криворізької міської ради, КЗ “Майська гімназія-філія Кисляньського ліцею” Зайцівської сільської ради, КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради, КЗ “ДЕЦ” Кам’янської міської ради, КЗ “Міський ЕНЦДУМ” Марганецької міської ради, КЗ “Райпільський ліцей” Межівської селищної ради, КЗО “ОЕНЦДУМ”, КЗО “Миролюбівська гімназія Голубівського ліцею” Перещепинської міської ради, філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”.

Напрямок “Практична природоохоронна робота та екологія”

За напрямом працювали учні та вихованці закладів загальної середньої, професійно-технічної та позашкільної освіти з 29 ОТГ (58 звітних матеріалів, 34 переможця).

Напрямок проводився за 5 номінаціями (індивідуальні та колективні роботи): “Еколого-натуралістичний похід “Біоцит” (7 робіт), “До чистих джерел” (9 робіт), “Птах року” (22 роботи), “Вчимося заповідувати” (7 робіт) та “Живи, Земле!” (13 робіт).

У номінації *“Еколого-натуралістичний похід “Біоцим” юні ентомологи:*

- паспортизували, розчищали та огороджували мурашники, а також вивчали видове різноманіття мурах на певних ділянках і спостерігали за їх поведінкою;

- проводили моніторингові дослідження та вивчали умови існування рідкісних, зникаючих, а також виключених з Червоного списку України видів комах;

- створювали фотоколекції комах своєї місцевості тощо;

Значна практична природоохоронна та моніторингова робота проводилась юними екологами в номінації *“До чистих джерел”*. Учасники Конкурсу вивчали походження назв водних об’єктів; наводили дані про зміни, які відбувались у водно-болотних угіддях протягом декількох років; досліджували видовий склад рослин та тварин водойм і прибережних територій; визначали екологічний стан водних об’єктів з використанням гідробіологічних і фізико-хімічних методів аналізу; очищали прибережні території від сміття та розчищали джерела; висаджували дерева для закріплення берегів; виявляли причини цвітіння, обміління та пересихання ділянок річок, озер та ставків своєї місцевості; тощо.

У період з квітня по вересень 2021 року юні орнітологи вивчали чубату синицю в рамках номінації *“Чубата синиця – Птах року 2021”*. У звітних матеріалах ними представлено інформацію про: пошук синиці чубатої у своїй місцевості під час роботи з науковою літературою, екскурсій у природу, опитування місцевих жителів, обробки даних минулорічних орнітологічних досліджень; залучення учнівської молоді до участі у виховних заходах, створенні та виготовленні стінних газет, буклетів, малюнків, віршів, листівок, поробок, тощо, які присвячені тематиці птаха року 2021 – чубатій синиці та видам синиць, які мешкають у Дніпропетровській області.

В номінації *“Вчимося заповідувати”* учнівська молодь знаходила та вивчала стародавні дерева, наступних видів: верби плакучої, груші звичайної та дубу звичайного. У роботах представлено: ботанічний опис дерев з літератури; інформацію про історичні події, пов’язані з ними; визначення віку, висоти, розміру крони та життєвого стану дерев; роботу по боротьбі із шкідниками; заходи з лікування; закладення “шкілки” дубів на пришкілній ділянці; фотографії проведення досліджень і екскурсій; картосхеми та космічні знімки з відповідним позначками розташування велетнів; рекомендації з охорони та збереження старовинних дерев; тощо.

Різнманітні за тематикою звіти були представлені юними натуралістами в номінації *“Живи, Земле!”*: *“Оцінка питання економного використання та збереження теплової енергії в місті Тернівка Дніпропетровської області та оптимізація шляхів тепло збереження”*, *“Дослідження цвітіння води Каховського водосховища”*, *“Вивчення токсичності ґрунтів поблизу об’єктів автотранспортної інфраструктури міста Марганець за ростовим тестом”*, *“Вивчення видового складу весняних ефемероїдів в умовах урбанізованого довкілля на території міста Павлограда”*, *“Оцінка тенденцій змін рідкісних та зникаючих видів судинних рослин Дніпропетровської області”*, *“Стан та*

перспективи екологічного регулювання поведінки з твердими побутовими відходами в місцевій громаді (на прикладі Солонянської ТГ)” тощо.

Гарні результати показали в цьому напрямі вихованці КЗО “ОЕНЦДУМ” та філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”, які отримали наступні результати

- у номінації “Вчимося заповідувати”:

II місце – Нечипоренко Марія, вихованка гуртка “Природа рідного краю” філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”, учениця 7 класу КЗ “Бабайківська ЗШ І-ІІІ ступенів” Царичанської селищної ради (керівник: Тарасенко Л.В., керівник гуртка);

II місце – Серета Олександр та Коврига Сергій, вихованці гуртка “Різьба по дереву” філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”, учні 7 класу КЗ “Китайгородський ЗЗСО І-ІІІ ступенів” Китайгородської ОТГ (керівник: Журавель В.Є., керівник гуртка “Різьба по дереву”);

- у номінації “Живи, Земле!”:

II місце – Сирота Єгор та Хархота Дмитро, вихованці гуртка “Юні лісівники” філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”, учні 7 класу опорного КЗ “Могилівська ЗШ І - ІІІ ступенів ім. І.М.Шишканя” Могилівської ОТГ (керівник: Ніколаєнкова О.В., керівник гуртка “Юні лісівники”);

За підсумками оцінювання звітних матеріалів учасників напряму за номінаціями “Еколого-натуралістичний похід “Біоцит”, “Птах року”, “Вчимося заповідувати” для участі у фінальних етапах всеукраїнського рівня до НЕНЦ надіслано **20** робіт.

На Всеукраїнському рівні переможцями визначено:

- у еколого-натуралістичному поході “Біоцит” – **4** учасників;

- у конкурсі “Вчимося заповідувати” – **5** учасників (**I місце** – Нечипоренко Марія, вихованка гуртка “Природа рідного краю” філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”, учениця 7 класу КЗ “Бабайківська ЗШ І-ІІІ ступенів” Царичанської ОТГ (керівник: Тарасенко Л.В., керівник гуртка); **II місце** – Серета Олександр та Коврига Сергій, вихованці гуртка “Різьба по дереву” філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”, учні 7 класу КЗ “Китайгородський ЗЗСО І-ІІІ ступенів” Китайгородської ОТГ (керівник: Журавель В.Є., керівник гуртка “Різьба по дереву”);

- у акції “Чубата синиця – Птах року 2021” – підводяться підсумки.

Обласний конкурс “На кращого юного майстра народних ремесел”

З метою відродження національних традицій, розвитку художнього смаку учасників освітнього процесу, пошуку і підтримки обдарованої молоді та заохочення її до творчої КЗО “ОЕНЦДУМ” протягом жовтня - листопада 2021 року було проведено обласний конкурс “На кращого юного майстра народних ремесел” (заочно)

В конкурсі взяли участь учасники освітнього процесу закладів освіти з Апостолівської, Дніпровської, Марганецької, Кам’янської, Криворізької, Новомосковської, Першотравенської, Покровської, Синельниківської міських; Піщанської, Черкаської, Софіївської, Томаківської, Магдалинівської, Васильківської, Межівської, Царичанської, Богданівської, Покровської, Криничанської, Губиниської, Солонянської, Петриківської, Гречанопопівської,

Обухівської, Вербківської селищних; Зайцівської сільської територіальної громади та філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”.

Всього до розгляду журі було подано 264 роботи юних майстрів за номінаціями “Різьблення по дереву”, “Писанкарство”, “Лозоплетіння”, “Народна вишивка”, “Вироби з соломи”, “Петриківський розпис”.

За результатами проведення конкурсу 22 учасника стали переможцями та були нагороджені грамотами департаменту освіти і науки облдержадміністрації.

Робота з творчо обдарованою молоддю закладів освіти області

В обласному освітньому просторі під керівництвом КЗО “ОЕНЦДУМ” змістовно працює *обласна Природнича школа учнівської молоді* для учнів 9 – 11 класів, як Дніпровська філія Всеукраїнської природничої школи НЕНЦ. На сьогодні школа налічує 8 секцій: екології, біології, хімії, аграрних наук, ветеринарії і зоотехнії, сучасних біотехнологій, флористики та зеленої архітектури, психології та соціології.

Протягом 2021 року для учнів Школи проводились сесії: зимова консультативна, весняна та осіння (в дистанційній формі), в яких брали участь понад 300 учнів з багатьох регіонів області.

На підставі поданих документів та за підсумками осінньої сесії до навчання в Школі були зараховані 136 здобувачів освіти області. Всього в поточному навчальному році на I та II курсі Школи навчається 264 учня

Освітній процес для слухачів Школи проводиться науковцями провідних закладів вищої освіти: ДЗВО “Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара, Дніпровського державного аграрно-економічного університету, ДВНЗ “Український державний хіміко-технологічний університет” на підставі ухвалених угод. Під час сесій для учнів проводиться:

- ❖ лекції, практичні заняття, майстер-клас відповідно до профілю;
- ❖ індивідуальні консультації з науковими керівниками щодо підготовки науково-дослідницьких робіт та оформлення наукових досліджень;
- ❖ тестові контрольні роботи з біології та хімії з метою виявлення рівня знань учнів.

26-28 жовтня поточного року КЗО “ОЕНЦДУМ” була проведена осіння сесія Школи по секціях: психології, хімії, флористики та зеленої архітектури, біології та екології, сучасних біотехнологій, агрономії, ветеринарії та зоотехнії.

Участь в сесії взяли біля 130 здобувачів освіти закладів загальної середньої, професійно-технічної та позашкільної освіти: м.м. Дніпра, Кам’янського, Кривого Рогу, Марганця, Нікополя, Павлограда та об’єднаних територіальних громад: Дубовиківської, Китайгородської, Любимівської, Могилівської, Межівської, Обухівської, Солонянської, Синельниківської, Томаківської, Слобожанської та філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”.

Освітній процес у Школі під час проведення осінньої сесії відбувався дистанційно на базі провідних вишів та КЗО “ОЕНЦДУМ”, за окремим розкладом роботи кожної секції відповідно до плану, узгодженого науково-методичною радою Природничої школи.

Учні секції хімії прослухали лекції: “Закон і система елементів Д.І. Менделєєва - один з найважливіших законів природи та методична основа вивчення хімії”, “Розрахунки за законом об’ємних відношень газів. Алгоритм для розв’язування задач на ходові суміші” (викладач Хмеловська С.О., кандидат хімічних наук, керівник гуртка КЗО “ОЕНЦДУМ”).

Юні психологи вивчали матеріал по темі “Емоційна сфера людини” та брали активну участь в практичному занятті “Емоційний інтелект”, із якого учні зрозуміли, що емоційний інтелект має велике значення для розвитку особистості (викладач Хамініч О.М., керівник гуртка КЗО “ОЕНЦДУМ”, практичний психолог).

Юні екологи знайомилися з наукою екологією, розглядали питання: “Екологія як наука. Розділи екології. Факторіальна екологія”, “Фітоциноз в екосистемі. Проблеми збереження біорізноманіття” (викладач Барановський Б.О., провідний науковий співробітник НДІ біології ДНУ ім.О.Гончара).

Учні секції флористики та зеленої архітектури прослухали лекції: “Біорізноманіття дендрофлори хвойних рослин в ландшафтному дизайні”, “Експозиція “Японський сад” як елемент оформлення пришкольньої території” (викладач Зайцева І.О., професор кафедри фізіології та інтродукції рослин ДНУ ім. О.Гончара). Отримані знання учні будуть використовувати при озелененні пришкольніх територій.

Учні секції біології працювали за темами: “Фізіологія виділеної системи. Органи виділення людини” (викладач Хоменко О.М., доцент кафедри біохімії та фізіології ДНУ ім. О.Гончара), “Порівняльна характеристика типу Хордові: нижчі Хордові і Риби” (викладач Коломбар Т.М. кандидат біологічних наук, доцент кафедри зоології та екології державного закладу вищої освіти “Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара”).

На базі ДДАЕУ відбулася сесія секції агрономії, ветеринарії та зоотехнії, під час якої учні прослухали цікаві лекції з основ рослинництва: “Найприбутковіші нішеві культури України. Перспективи вирощування: Лаванда. Календула. Ехінацея” (викладач Котченко М.В., доцент кафедри рослинництва ДДАЕУ).

Юні ветеринари ознайомилися з темами: “Професія ветлікаря. Різноманітність сфер діяльності лікаря ветеринарної медицини” (викладач Зажарський В.В., заступник декана ветеринарного факультету ДДАЕУ), “Технологія виробництва та аналіз якості продукції тваринництва. Аналіз якості меду бджолиного,” яка найбільше сподобалась юним аграріям і викликала живе обговорення (викладач Похил О.М., доцент кафедри технології переробки продуктів тваринництва Дніпровського державного аграрно-економічного університету).

Слухачі секції сучасних біотехнологій, яка працювала на базі ДВНЗ “Український державний хіміко-технологічний університет, прослухали лекції: “Основні напрямки розвитку сучасної біотехнології в світі та в Україні”, “Класифікація біотехнологічних виробництв”, “Біотрансформація промислових та сільськогосподарських відходів” (викладач Гармаш С.М., доцент кафедри

сучасних біотехнологій ДВНЗ “Український державний хіміко-технологічний університет).

З метою перевірки рівня знань учням були рекомендовані тестові контрольні завдання з біології і хімії та надані науковими керівниками індивідуальні консультації з питань виконання контрольних робіт та вибору теми науково-дослідницької роботи. Учасники заходу отримали теми контрольних робіт по секціям для подальшої роботи.

За підсумками проведення осінньої сесії обласної Природничої школи учнівської молоді та на підставі поданих документів здобувачів освіти закладів загальної середньої, професійно-технічної та позашкільної освіти області підготовлено наказ КЗО “ОЕНЦДУМ” № 75/01-04 від 01.11.2021. “Про зарахування учнів до обласної Природничої школи учнівської молоді 2021-2022 навчального року”.

Інформація про навчання учнів у обласній Природничій школі учнівської молоді в 2021-2022 навчальному році

№ з/п	Назва територіальної одиниці	Кількість учасників по секціях						
		Агрономія, ветеринарія і зоотехнія	Сучасні біотехнології	Флористика та зелена архітектура	Психологія	Хімія	Екологія і біологія	Всього учасників
1.	м. Дніпро	9	5		4	17	12	47
2	м. Кривий Ріг	1		1	4	2	11	19
3.	м. Кам'янське	3	3		1	2	14	23
4.	м. Марганець		4			3	8	15
5.	м. Нікополь	2		1			6	9
6.	м. Павлоград				5		7	12
7.	Вербківська ОТГ			2				2
8.	Дубовиківська ОТГ				1			1
9.	Китайгородська ОТГ				1			1
10.	Криничанська ОТГ		1				1	2
11.	Любимівська ОТГ	1		2			1	4
12.	Магдалинівська ОТГ							
13.	Межівська ОТГ	5		1	1		2	9
14.	Могилівська ОТГ				4		1	5
15.	Новопокровська ОТГ				2			2
16	Покровська ОТГ						1	1
17	Раївська ОТГ						4	4
18.	Обухівська ОТГ	11	7	1	10		7	36
19.	Солонянська -ОТГ				1			1
19.	Слобожанська ОТГ	5	3	13	19	6	6	52
20.	Томаківська ОТГ	7		3	3			13
21.	Царичанська- ОТГ				2		2	4
22	Юр'ївська ОТГ						2	2
Всього		44	23	24	58	30	85	264

За два роки навчання в Школі учні набувають навички лабораторних досліджень, вчаться методам оцінки й обробки інформації, отримують поглиблені знання з предметів еколого-природничого напрямку, а також готують свою першу науково-дослідницьку роботу.

Обласний (заочний) конкурс захист науково-дослідницьких робіт був проведений для учнів II курсу Школи в травні поточного року.

На конкурс було подано 92 учнівських роботи відповідно до діючих секцій здобувачів освіти загальноосвітніх навчальних закладів та закладів позашкільної освіти з м. Дніпра, Кам'янського, Кривого Рогу, Марганця, Нікополя, Павлограда, філії КЗО "ОЕНЦДУМ" "Шафран" та об'єднаних територіальних громад: Вербківської, Межівської, Могилівської, Обухівської, Слобожанської, Черкаської.

Більшість науково-дослідницьких робіт учнями Школи було підготовлено в лабораторіях і на кафедрах закладів вищої освіти під керівництвом вчених.

Найбільша кількість тем в секції біології була підготовлена на місцевому матеріалі, наприклад, робота Моторіної Дарини, вихованки комунального закладу "Нікопольський міський еколого-натуралістичний центр", учениці 8 класу комунального закладу "Нікопольська спеціалізована природничо-математична школа № 26" Нікопольської міської ради "Розведення удава звичайного в Нікопольському екологічному центрі", в якій вона показала процес розведення та догляд за цікавими представниками герпетофауни в тераріумі закладу.

Багато учнів в своїх роботах вивчали покращення стану здоров'я людини. Прикладом є робота "Дослідження динаміки серцево - судинних хвороб у школярів міста Нікополь, заходи їх попередження", автор дослідження - Лукіна Агнеса, учениця 8 класу комунального закладу "Нікопольська спеціалізована природничо-математична школа № 26" Нікопольської міської ради, вихованка комунального закладу "Нікопольський міський еколого-натуралістичний центр".

Юні екологи у своїх роботах вивчали екологічні проблеми малих річок, визначали степові рослини Придніпров'я за допомогою програмного забезпечення, проводили спостереження та виявляли місця гніздування лелеки білого в Дніпропетровській області, використовували сучасні ІТ-технології у екологічних дослідженнях. Так, метою роботи Монастирного Григорія, вихованця КЗ "Дитячий екологічний центр" Кам'янської міської ради, учня 9 класу комунального закладу "Навчально-виховний комплекс "Гімназія № 11-спеціалізована школа з поглибленим вивченням іноземних мов I ступеня" Кам'янської міської ради, було проведено удосконалення конструкції безпілотних літальних апаратів для досліджень ландшафту у реальному часі (науковий керівник Непошивайленко Наталія Олександрівна, кандидат технічних наук, доцент, керівник гуртка КЗ "ДЕЦ" Кам'янської міської ради).

Учні секції аграрних наук проводили дослідження по вивченню вітчизняних гібридів і сортів овочевих та польових культур, спостерігали за проростанням різних сільськогосподарських культур та вивчали процеси, пов'язані з життєдіяльністю рослин. Журі секції відзначило змістовну практичну частину роботи "Порівняльна оцінка врожайності гібридів огірка в

6	Тернівська СЮН																
7	м. Марганець ЕНЦ			3	1							2	2	1	1	6	4
8	м. Нікополь ЕНЦ					1								5	2	6	2
9	м. Павлоград СЮН							1	1			3	1			4	2
10	КПНЗ“ЦЕНТУМ” Обухівської ОТГ	5	4	7	3							2	2			14	9
11	Філія КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”													1		1	
12	Межівська ОТГ	4	3													4	3
13	Миколаївська ОТГ			3	1											3	1
14	Підгородненська ОТГ			1	1											1	1
15	Слобожанський НВК			1	1			12	6	2	1					15	8
16	Слобожанська ОТГ	3	1	1		1	1	1								6	2
17	Вербківська ОТГ	2	1			2										4	1
18	Черкаська ОТГ									1						1	
	Всього:	17	11	26	13	5	1	16	9	13	8	16	10	9	5	102	57

На високому методичному та науковому рівні організована робота з творчо обдарованою молоддю протягом багатьох років в закладах позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку, а саме:

КПНЗ “Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді” Обухівської селищної ради (директор Негоднікова Т. І.)

КЗ “Дитячий екологічний центр” Кам’янської міської ради (директор Гаврилюк А.І.)

КЗ “Міський еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді” Марганецької міської ради (директор Четверикова О.М.)

КЗ “Нікопольський міський еколого-натуралістичний центр” Нікопольської міської ради (директор Третяков Ю. Ю.)

КПНЗ “Станція юних натуралістів Покровського району” Криворізької міської ради (директор Шепетуша Н.М.).

Педагогічним колективом КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради напрацьовано систему роботи з інтелектуально й творчо обдарованими дітьми та учнівською молоддю. Широко застосовується психолого-педагогічне діагностування, індивідуальна корекційна робота з вихованцями. Забезпечено організацію роботи Дніпропетровського відділення Малої академії наук України (35 учнів), обласної (35 учнів) та Всеукраїнської Природничих шкіл (4 учні).

У роботі з обдарованими дітьми керівники гуртків використовують такі методи: метод проектів дослідницької роботи, методи колективного та групового навчання (у роботі ДВМАН України, обласної та Всеукраїнської Природничої школи учнівської молоді). Для самостійної роботи учнів надавалися матеріали в паперовому та в електронному вигляді, а також забезпечувалася дистанційна форма навчання.

Юними дослідниками проводилися дослідницькі роботи в лабораторіях закладів вищої освіти, а також в польових умовах. Проектна робота стала

однією з основних методик, а проектування – обов’язковою складовою системи виховання сучасної освіти. В цьому допомагає співпраця вихованців Центру з закладами вищої освіти м. Дніпра (ДНУ імені Олесья Гончара, ДДАЕУ, УДХТУ, Дніпровським державним університетом внутрішніх справ, Інститутом біології), Дніпровським науково-дослідним центром Інституту овочівництва і баштанництва України Академії аграрних наук, природним заповідником “Дніпровсько-Орільський”.

Науковці вищеназваних закладів не лише надають працівникам закладу практичні поради з питань організації та проведення дослідницької роботи, але й надають методичну допомогу при написанні науково-дослідних робіт вихованцям Центру. Так, в лабораторіях УДХТУ під керівництвом науковців та методиста Центру Синичич Л.І. вихованцем закладу Чередником Олексієм, учнем 11 класу Горяннівського ліцею, в ході роботи над проектом "Отримання біоетанолу з овочевих відходів" була проведена порівняльна оцінка отримання біоетанолу з різних овочевих відходів. З цією роботою Олексій взяв участь в Всеукраїнському конкурсі молодіжних проектів з енергозбереження "Енергія і середовище" і посів III місце.

Під керівництвом науковців ДДАЕУ були проведені дослідження за темами:

1. “Вплив різних методів розведення на відтворювальні здатності свиноматок та розвиток їх помісей”.
2. “Вплив кормових добавок на профілактику та лікування авітамінозу D в індичат”.
3. “Вплив типу годівлі на відгодівельні якості кролів”.
4. “Вплив різних схем посадки розсади гібридів томатів на їх врожайність”.
5. “Порівняльна оцінка врожайності круглих сортів баклажана в приватних умовах”.
6. “Вплив різної технології вирощування суниці на плодоношення і врожайність”.

Така плідна співпраця дає позитивні результати, бо найбільша кількість переможців у Всеукраїнських і Міжнародних творчих та інтелектуальних конкурсах для обдарованої молоді у 2021 році - це вихованці КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради.

Велика увага КЗ “ДЕЦ” Кам’янської міської ради зосереджена на дослідницько-експериментальній діяльності творчо обдарованих дітей, які навчаються в обласній Природничий школі та на природничих відділеннях Малої академії наук України.

В 2020-2021 навчальному році 15 вихованців закладу брали участь у міському етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України та здобули 6 перемог. В обласному етапі конкурсу взяли участь 5 вихованців та отримали 2 перемоги. Високий рівень результативності вихованців ДЕЦ у конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт учнів-слухачів обласної Природничої школи: було подано 12 робіт з них: II місце – 1 вихованець, III місце – 6 вихованців.

Результативність участі вихованців ДЕЦ
у конкурсах-захисту науково-дослідницьких робіт

Захід	2019-2020 н.р		2020-2021 н.р.	
	Міський етап		Міський етап	
	учасників	перемог	учасників	перемог
Конкурс-захист МАНУМ	14	22	15	6
	Обласний етап		Обласний етап	
	учасників	перемог	учасників	перемог
	12	6	5	2
Конкурс-захист ОПШ	Обласний етап		Обласний етап	
	учасників	перемог	учасників	перемог
	17	10	13	7
Разом	43	38	33	15

Значно збільшилась кількість колективних учасників закладу у 2021 році на всеукраїнському та обласному рівнях.

Рівні	Всеукраїнський рівень		Обласний рівень	
	Кількість учасників	Перемог	Кількість учасників	Перемог
2019-2020	21	21	393	217
2020-2021	35	25	49	34

Вихованці гуртків “Юні охоронці природи” (керівник Чобан О.А.), “Геологічне краєзнавство” (керівник Кізенко О.П.), “Юні екологи” (керівник Непошивайленко Н.О.) взяли участь в Всеукраїнському конкурсі “МАН-Юніор Дослідник”. Грудина Тимур, Кізенко Олександр (керівники Кізенко О.П., Чобан О.А.) – посіли І місце (диплом І ступеню), Зеленський Денис та Козлова Глафіра (керівник Непошивайленко Н.О.) – отримали дипломи учасників.

У Науково-освітньому проєкті “Учителі та учні досліджують явище цвітіння водойм в Україні” вихованці закладу посіли І місце.

Роботу з вихованцями вищого рівня забезпечували 9 висококваліфікованих педагогів, всі мають вищу освіту, 3 педагога є кандидатами наук.

З метою отримання консультацій по виконанню науково-дослідницьких робіт вихованцями закладу керівники гуртків КЗ “ДЕЦ” підтримують тісний зв'язок з науковцями закладів вищої освіти: ДНУ ім. О. Гончара, УДХТУ, ДДАЕУ, Національного технічного університету “Дніпровська політехніка”, Дніпровського державного технічного університету.

В 2021 році на базі Дніпровського державного технічного університету продовжили працювати гуртки ДЕЦ вищого рівня “Юні екологи”, “Сучасні біотехнології” та “Екологічна біохімія”.

Професійна допомога, яку отримують старшокласники, поглиблює знання з основ біології, хімії, екології й удосконалює навички в написанні науково-дослідницьких робіт, дозволяє на гідному рівні приймати участь у відповідних конкурсах і акціях різного рівня, виступати з доповідями та презентаціями.

Протягом року КЗ "Нікопольський міський еколого-натуралістичний центр" проводилася активна робота з обдарованими дітьми. Вони були залучені до навчання в Малій академії наук України, обласній Природничій школі. Слухачі ДВ МАН України працювали за секціями: сучасних біотехнологій, зоологія та ботаніка, біологія, екологія. Одна робота виборола призове місце в II (обласному) етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт ДВ МАН України. Три юннати центру стали призерами конкурсу-захисту робіт обласної Природничої школи.

6.3. Організація та зміст заходів з патріотичного виховання

Ключовими завданнями КЗО "ОЕНЦДУМ" є не лише виховання екологічно свідомої особистості, а й формування повноцінного, соціально-активного громадянина своєї держави. Саме тому національно-патріотичне виховання молоді є невід'ємною частиною життя і роботи КЗО "ОЕНЦДУМ". Виховна робота з патріотичного виховання спирається на загально-педагогічні принципи, такі як дитиноцентризм, природовідповідність, культуровідповідність, гуманізм, врахування вікових та індивідуальних особливостей. Водночас патріотичне виховання має власні принципи, що відображають його специфіку.

У роботі з національно-патріотичного виховання колектив КЗО "ОЕНЦДУМ" керувався Указом Президента України від 18 травня 2019 року № 286/2019 "Про Стратегію національно-патріотичного виховання", Постановою Верховної Ради України від 16.12.2020 № 1092-IX "Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2021 році", рекомендаціями Міністерства освіти і науки України, Національного еколого-натуралістичного центру, департаменту освіти і науки Дніпропетровської облдержадміністрації.

Широко використовувалися в роботі змістовні матеріали Українського інституту національної пам'яті ("Збірки методичних рекомендацій до відзначення пам'ятних дат"), освітня платформа для вивчення історії "Червона точка пам'яті", інформаційними матеріалами Українського інституту національної пам'яті, матеріали посібника тренінгу "З Україною в серці", Електронні ресурси НБУ ім. В. І. Вернадського, сучасні друковані матеріали з періодичних видань "Позашкілля" та "Виховна робота в школі" та ін.

Сучасні виклики сьогодення диктують нові правила життя та спілкування в Україні, не залишаючи байдужим жодного громадянина країни.

Протягом 2021 року КЗО "ОЕНЦДУМ" було проведено 15 масових заходів патріотичного змісту з відзначення знаменних і пам'ятних дат року, проводилися інформаційно-просвітницькі, урочисті, пізнавально-виховні

заходи та бесіди, спрямовані на поглиблення знань вихованців про найважливіші події в історії України та Дніпропетровщини.

Виховні заходи патріотичного спрямування дозволяють вихованцям встановити причино-наслідковий зв'язок між подіями минулого і сучасністю, сприяють утвердженню в свідомості вихованців переконань про єдність і соборність України; спонукають до активної соціальної позиції “патріот-громадянин”. Масові заходи сприяють соціалізації дитини, сприяють розвитку комунікативних здібностей; умінню протидіяти маніпулятивним і пропагандистським впливам; підвищенню медійної та правової грамотності.

Екскурсії для вихованців закладів позашкільної освіти області завжди супроводжуються розповідями про пам'ятки історії та культури, видатних українців, місця визначних історичних подій в історії України.

Щомісячно в КЗО “ОЕНЦДУМ” оновлюються інформаційні стенди, на яких висвітлюються важливі патріотичні та екологічні дати, продовжується поповнення відеотеки фільмів з громадянсько-патріотичного виховання. Матеріали проведених заходів систематично висвітлюються на сайті закладу та на сторінці закладу у Facebook, надсилаються до департаменту освіти і науки Дніпропетровської облдержадміністрації, до Дніпропетровської обласної ради та Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді.

Карантинні обмеження внесли свої корективи в проведення заходів, в тому числі національно-патріотичної спрямованості. Проведення під час карантину було дистанційне, з висвітленням на вищезазначених ресурсах.

У вересні місяці 2021 року керівником гуртка Радзіковською Л.О. проведено виховний захід “Трагедія Бабиного Яру та Бабиних ярів України”, присвячений 80-им роковинам трагедії Бабиного яру. Юннати здійснили короткий екскурс у роки Другої Світової війни, яка обернулася для Києва, України та всього світу низкою жахливих подій, незліченними людськими втратами. Адже Бабин Яр став місцем масових страт та поховань, величезною братською могилою. У ході виховного заходу діти переглянули презентацію, яка відображає моторошні події 1941 року. Учні провели історичні паралелі і зрозуміли, що від рук нацистів загинули не тільки євреї, цигани, а й українці. При цьому українці розплатилися тисячами життів за свій намір відновити незалежну і соборну українську державу. Обговорили долю Олени Теліги, події минулих років, згадали сучасні події на сході України. Переглянули карту спогадів на освітній платформі “Червона точка пам'яті” <https://edu.babynyar.org/projects>. В знак вшанування пам'яті загиблим в Бабиному яру, діти виготовили голубів та розмістили їх на гілках дерев нашого центру, щоб пам'ять про загиблих не канула в літа....

У грудні керівником гуртка Положій Л.В. проведено виховний захід “Вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській атомній електростанції”. Юннати дізналися про події 30 річної давнини, які відбулися в Чорнобилі, дізнались нові факти про Чорнобильську трагедію, побачили на фото наслідки трагедії, визначились з тим, хто такі ліквідатори, говорили про їх мужність, відвагу, героїзм і самовіддачу, людські якості. Дітей вразили наслідки вибуху, екологічна загроза, яка виникла в світі і те, як аварія вплинула

на навколишнє середовище. Вихованці розглянули карту України, знайшли осередок вибуху, регіони, які були найбільш забрудненими в той час. На завершення діти створили свічки пам'яті розмістили їх на карті, як нагадування про трагедію.

В новому навчальному році проведено свято до Дня захисника України, літературно-музичну композицію до Дня визволення м. Дніпро від фашистських загарбників, літературно-музичну композицію до Дня гідності і свободи, літературно-музичну композицію до Дня пам'яті жертв Голодомору, історичний квест “ Дніпропетровщина – земля видатних людей”, присвячена життю і діяльності Д.І. Яворницького” та інші.

В закладах позашкільної освіти області також проводились цікаві та змістовні заходи з національно-патріотичного виховання.

Однією з ефективних форм патріотичного виховання є спілкування з юннатами під час екскурсій на природу. Саме під час безпосереднього спостереження за природою, захоплення красою і неповторністю нашої Батьківщини і народжуються щирі патріотичні почуття в душах дітей. Тому керівник гуртка не лише ознайомлює своїх вихованців з певними природними об'єктами, а й спрямовує увагу на красу ландшафту, цінність та унікальність оточуючої природи, заохочує до проявів емоційного сприйняття побаченого.

Окремою ланкою йде патріотичне виховання на гуртках художньо-естетичного та декоративно-прикладного спрямування – “Петриківський розпис”, “Писанкарство”, “Різьблення по дереву” та “Аплікація з соломки”. Тут діти ретельно вивчають народні звичаї, традиції, пов'язані з національними художніми ремеслами, засвоюють прийоми народної художньої майстерності.

Наприклад, в КПНЗ “Станція юних натуралістів” м. Павлограда, в березні було проведено виховний захід “Слався, Тарасе Великий”, присвячений річниці від дня народження геніального поета, художника Т. Г. Шевченка (керівник гуртка Синчук Н. Г.). Учні декламували вірші Кобзаря, проводили читання, присвячені життєвому і творчому шляху Тараса Григоровича Шевченка.

До “Дня перемоги над нацизмом у Другій світовій війні” було проведено низку освітньо-виховних заходів:

Виставка - конкурс малюнків “Ми за мир” проведено в гуртках “Природа рідного краю” та “Петриківський розпис”.

Виготовлення маків пам'яті вихованцями гуртків “Декоративно-ужиткове мистецтво”.

Покладання квітів до меморіалу на братському кладовищі;

Покладання квітів до братських могил здійснено вихованцями 3-х гуртків “Юні квітникарі” та “Природа рідного краю”

Виховний захід “Ніщо не забуде, ніхто не забутий”.

Лекторій “Дякуємо за перемогу”;

День пам'яті та примирення;

Година пам'яті “Героями не народжуються”.

З нагоди 35-річниці від дня аварії на Чорнобильській атомній електростанції було проведено такі заходи:

1. Години спілкування: “Чорнобиль – біль і трагедія українського народу”, “На Чорнобиль журавлі летять”, “Чорнобиль - горе і біль”, “Екологічні наслідки Чорнобиля” тощо.

2. Години пам'яті “На Чорнобиль журавлі летять...”, “Полин – сльозою умивається душа”, “Чорнобиль – довгий слід трагедії”.

3. Вихованці гуртків взяли активну участь у міському дистанційному конкурсі дитячого малюнку “Тендітний подих Землі”, присвяченому 35-річниці аварії на Чорнобильській АЕС.

Вихованці ознайомилися з сотнями фотографій, спеціальних приладів та історичних реліквій з Чорнобильської зони відчуження.

До Дня Конституції України в гуртках одного дня було проведено низку заходів:

- Конкурс малюнків на асфальті “Моя країна – Україна”
- Пізнавальна ігрова програма “Козацькі забави”
- Квест “Рослини-символи України”
- Майстер – класи “Світ природи навколо нас”.

У КЗ “Нікопольський міський еколого-натуралістичний центр” для реалізації патріотичного виховання були проведені наступні заходи:

- конкурс листівок із природного матеріалу до Дня незалежності України;
- еколого-краєзнавчі походи з метою вивчення історичної спадщини Нікопольщини;
- проведення трудових акцій “Чистий куточок відпочинку”, “Зроби своє місто чистим”;
- відзначення календарних свят: День соборності України, День пам'яті Небесної Сотні, Міжнародний день пам'яті жертв радіаційних аварій та катастроф, День Перемоги, День Конституції України, День незалежності України, День українського козацтва.

Гурткову роботу КПНЗ “Станція юних натуралістів Покровського району” спрямовано на поглиблення усвідомлення підростаючим поколінням своєї причетності до української культури, творчості, звичаїв і традицій, виховання патріотизму і почуття національної гідності. Керівник гуртка «Юні квітникарі» Ващенко Л.О. провела у лютому районний виховний захід “Про це не можна забувати!”. Захід присвячений 76 річниці визволення Кривого Рогу від німецько-фашистських загарбників.

Найбільш глибокий слід в душі хлопчиків і дівчаток залишається тоді, коли вони особисто торкаються до героїчного минулого. Ващенко Л.О. розповіла про свого батька героя-війни. Прокоментувала його нагороди отримані за період війни. Вихованці розповіли про епізоди, що трапилися з їх рідними під час війни. Особливо тривожно сприйняли розповідь про фашистські концтабори-смерті в яких проводили безпощадні знущання над захопленим народом, де бездушно винищували і дорослих і малих. Захід пройшов в атмосфері розуміння, співчуття.

Одним із цікавих заходів був День Українського козацтва, День захисника України та Покрови Пресвятої Богородиці. Було організовано та проведено тематичні виховні заходи щодо відзначення Дня захисника України:

- години спілкування "Захист Вітчизни - обов'язок громадянина";
- майстер-клас з надання першої медичної допомоги;
- акція "З відданістю Україні в серці"

Велике значення для патріотичного виховання дітей та молоді було проведення масового заходу до "Дня вшанування пам'яті Героїв Небесної Сотні" у закладі освіти були проведені виховні відео-години "А сотню вже зустріли небеса" для учнів шкіл 1-11 класів.

Також педагоги КПНЗ "ЦЕНТУМ" Обухівської селищної ради серйозну увагу приділяють національно-патріотичному вихованню дітей та молоді.

Наприклад, виховні заходи, присвячені Дню захисника України та Дню Українського козацтва.

В парку селища Обухівка педагоги ЦЕНТУМ провели патріотичний квест. Його учасники – учні 3 класу Обухівського ліцею завзято танцювали гопака, робили козацьку зарядку, співали українських пісень, грали в ігри, відгадували загадки та складали пазли. В нагороду за активну участь діти отримали диплом, "золоті медальки" і гарні фото на згадку про весело і змістовно проведений час.

Гуртківці ЦЕНТУМ прийняли участь у Патріотичному марафоні, організованому "Центром позашкільної освіти" Дніпропетровської обласної ради. Одним з етапів марафону був віртуальний флешмоб "Козацькі розваги", приурочений до Дня Українського козацтва, до якого долучилися і вихованці закладу. Зняті під час святкових заходів фото і відео змонтували у відео кліп, який за умовами марафону виклали в мережу ФБ. Автор відео вихованці гуртка "Юні лісівники".

Наступним заходом Марафону став літературний вернісаж "Рідного слова чарівна насолода", умовами якого було прочитати фрагмент твору одного з українських поетів чи письменників, чий День народження літературна спільнота відзначає восени

Виховання патріотизму починається з прищеплення любові до рідного краю, вивчення його історії, природи. А з любові проростає почуття поваги до своєї «малої батьківщини», її історії, народних традицій та звичаїв, що примушує дбайливо ставитися до рідної землі.

VII. Науково-дослідницька робота, практична природоохоронна робота

7.1. Робота на навчально-дослідних земельних ділянках, об'єктах захищеного ґрунту, куточку живої природи тощо

За останні роки в Україні спостерігається стрімке зростання попиту на фахівців аграріїв за такими професіями як інженери-технологи, агрохіміки, селекціонери та агрономи. Виховання творчого, активного, працьовитого, обізнаного і гармонійно розвинутого господаря своєї країни – одне з пріоритетних і перспективних завдань закладу позашкільної освіти. Однією з

форм трудового виховання здобувачів освіти у сучасному закладі освіти є організація роботи на навчально-дослідних земельних ділянках (далі - НДЗД), особливо це стосується молодшої та середньої ланки здобувачів освіти, де вони отримують не тільки теоретичні знання, а й практичні навички вирощування польових, овочевих, плодових та ягідних культур.

Для старших учнів на базі КЗО "ОЕНЦДУМ" організовано роботу секції "Агрономія, ветеринарія, зоотехнія" при обласній Природничій школі учнівської молоді, де вони знайомляться з професіями у галузі аграрного сектору та їх суспільним значенням, набувають навички проведення наукових досліджень.

Педпрацівники КЗО "ОЕНЦДУМ" багато років співпрацюють з вченими Дніпровського державного аграрно-економічного університету (далі - ДДАЕУ), Дніпровського національного університету ім. О. Гончара (далі - ДНУ), ботанічного саду ДНУ, Українського державного хіміко-технологічного університету (УДХТУ), Інституту зернового господарства НААН України та інших наукових установ. Завдяки цьому розвиваються сучасні технології, корегується тематика дослідницької роботи юнатів за сільськогосподарським напрямком. В цьому році вчені закладів вищої освіти працювали в онлайн-режимі в журі конкурсів, на семінарах, надавали презентації, відео- матеріали для роботи керівників гуртків, які розміщувались на сайті КЗО "ОЕНЦДУМ".

В 2021 році за статистичними даними в області працювало 875 закладів освіти, з них - 280 мають НДЗД, інші заклади мають різноманітні клумби, плодови та декоративні дерева, кущі. Кількість НДЗД зменшується, це пов'язано з рядом причин: процесом оптимізації шкіл у сільській місцевості, відсутністю малогабаритної техніки, обмеженням в закладах освіти водопостачання влітку.

За останній час в багатьох закладах освіти проводиться реконструкція пришкольньої території з використанням елементів ландшафтного дизайну, малих архітектурних форм, газонів, зі створенням рекреаційних зон відпочинку, при цьому висаджуються декоративні дерева, чагарники, газоні трави, багаторічні квіти.

Серед 9 профільних позашкільних закладів освіти - 9 мають НДЗД, загальна площа – 5,1465га, а саме:

- КПНЗ "Станція юних натуралістів Тернівського району" Криворізької міської ради – 0,3209га;

- КПНЗ "Станція юних натуралістів Покровського району" Криворізької міської ради – 0,3256 га;

- КЗ "Міський еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді" Марганецької міської ради – 0,2 га;

- КЗ "Дитячий екологічний центр" Кам'янської міської ради – 0,518 га;

- КПНЗ "Станція юних натуралістів" Павлоградської міської ради – 0,3 га;

- КЗ "Нікопольський міський еколого-натуралістичний центр" Нікопольської міської ради – 0,176 га;

- КПНЗ "Міська станція юних техніків" Дніпровської міської ради (екологічний відділ) – 0,646 га;

- КЗ “Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді” Обухівської селищної ради – 2,07 га;

- КЗО “Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді” ДОР – 0,59 га.

Робота по впорядкуванню території НДЗД проводилась в закладах освіти згідно з дотриманням законодавства України в частині запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої корона вірусом SARS-CoV-22, плану роботи, наказу про організацію роботи на НДЗД, графіку роботи в літній період.

НДЗД в закладах позашкільної освіти є базою проведення лабораторних та практичних занять, передбачених програмами з природознавства, біології, трудового навчання та параграмами творчих учнівських об’єднань біологічного та сільськогосподарського напрямів, організації позакласної дослідницької роботи та проведення літніх виробничих практик. Тут юннати пізнають особливості росту і розвитку рослин, опановують їх будову, проводять фенологічні спостереження та біометричні виміри, проводять дослідницьку роботу за рекомендаціями вчених та спеціалістів аграрних господарств.

Зразкові НДЗД мають заклади позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку мм. Кривого Рогу, Кам’янського, Обухівської селищної ради, КЗО “ОЕНЦДУМ”. Вони є експериментальними майданчиками та координаційно-методичними центрами з організації експериментально-дослідницької роботи в галузі біології, екології та сільського господарства.

Заслужують на увагу НДЗД окремих закладів загальної середньої освіти Верхньодніпровської міської, Томаківської, Межівської селищних, Богданівської, Вербківської, Зайцівської, Мирівської сільських рад та інші. Дослідницько-експериментальна роботи на НДЗД проводиться на основі знань, які набувають здобувачі освіти в процесі вивчення природознавства, біології, відповідно до планів роботи на НДЗД.

У зв’язку з закриттям профільних закладів позашкільної освіти у сільській місцевості роль НДЗД втрачає актуальність. Малогабаритною сільськогосподарською технікою НДЗД, як правило, не забезпечені, що впливає на їх рентабельність. На сьогодні серед сільських та селищних рад тільки в Обухівській селищній раді працює КПНЗ “Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді” Обухівської селищної ради.

Дослідницька робота в області проводилась за принципами екологічного землеробства, які передбачають систему виробництва сільськогосподарської продукції, де забороняється або значною мірою обмежується використання синтетичних комбінованих добрив, пестицидів, регуляторів росту. Така система максимально базується на сівозмінах, використанні рослинних решток, гною та компостів, бобових рослин і рослинних добрив, органічних відходів виробництва, використання сидератів, механічному обробітку ґрунтів і біологічних засобах боротьби зі шкідниками.

Протягом року здобувачі освіти випробували нові сорти та гібриди овочевих, в тому числі зеленних, польових, плодкових культур, вивчали вплив мікродобрив, на основі халатів, строки посіву насіння, вплив обробки насіння

стимуляторами росту, біогуматом, вплив агроволокна, мульчування ґрунту різними матеріалами на ріст, розвиток та врожайність, знайомились з агротехнікою вирощування малопоширених культур, вирощували мікрозелень на підвіконні тощо.

Юннати демонстрували свої результати на обласних, Всеукраїнських конкурсах та акціях: обласний конкурс юних натуралістів, “Школа – мій рідний дім”, “Юний селекціонер та генетик”, “Дослідницький марафон”, “Юний дослідник”, “Парад квітів біля школи”, “Плекаємо сад”, “Дивовижна теплиця” та інших.

НДЗД КЗО “ОЕНЦДУМ” (відповідальна Іванус А.В.) включає такі відділки: овочевих культур, плодово-ягідних культур, квітково-декоративний, колекційний відділ, відділ систематики, дендрологічний, сад та виноградник, виробничий відділ.

Протягом вегетаційного періоду спочатку педагогами, так як був карантин, а потім і юннатами здійснювався догляд за багаторічними квітами та декоративними чагарниками, плодовими, виткими рослинами, висівались польові, овочеві, кормові, лікарські рослини, значна увага приділялась інтенсивному плодovому саду.

На НДЗД КЗО “ОЕНЦДУМ” проводилась дослідницька робота з овочівництва, рослинництва, садівництва та квітникарства. За кожним керівником гуртка була закріплена ділянка землі, яка відноситься до того чи іншого відділу, відповідно до профільності гуртків. На НДЗД восени проводиться оранка овочевих ділянок з використанням малогабаритної техніки, навесні – боронування, розмітка дослідних ділянок та закладка дослідів. Заслужують на увагу науково-дослідницькі роботи за темами:

- Сортовипробування гарбуза столового (керівник гуртка Крикун Г.В.);
- Вплив мульчування ґрунту на ріст та врожайність кормового буряку. (керівник гуртка Григор’єв Д.В.);
- Вплив загартування насіння на строки плодоношення та врожай гарбуза столового (керівник гуртка Радзіковська Л.О.);
- Вивчення продуктивності гібридів капусти за рекомендацією Компанії “Сингента Україна” (керівник гуртка Іванус А.В.);
- Вивчення кращих способів посіву моркви столової (керівник гуртка: Шпілько Н.В.);
- Вивчення врожайності батата при посадці живців у ґрунт в три етапи (керівник гуртка Лапіна О.П.) та інші.

Кращі роботи надіслані до НЕНЦ для участі у Всеукраїнській акції “Дослідницький марафон” (керівники Іванус А.В., Григор’єв Д.В., Лапіна О.П.). Урожай, зібраний на НДЗД, буде використано для годівлі тварин навчально-дослідного тваринницького комплексу КЗО “ОЕНЦДУМ”.

На НДЗД КПНЗ “Станція юних натуралістів Покровського району” Криворізької міської ради (відповідальна Бурко С.М.) впроваджуються принципи органічного землеробства. Така система максимально базується на сівозмінах, використанні рослинних решток, гною, компостів, сидератів, на

механічному обробітку ґрунту, біологічних засобах боротьби з шкідниками рослин. НДЗД включає: квітково-декоративний, колекційний в т.ч. лікарських рослин, дендрологічний відділки, польових, овочевих та плодово-ягідних культур.

Вихованці гуртків “Юні флористи”, “Флористика і фітодизайн інтер’єру” і “Фітодизайн” вирощують на клумбах рослини, які потім використовують в своїх творчих флористичних роботах взимку. В цьому році вихованці гуртка “Юні агрохіміки” продовжили працювати над колективним учнівським проєктом “Господар своєї землі”, брали участь у Всеукраїнському агрочеленджі “Лабораторія смаку”.

Протягом року юннатами були проведенні дослідницькі роботи за темами:

- Агробіологічне дослідження індетермінантних чорноплідних томатів черрі та вплив біологічних добрив АГРОМАКС на їх врожайність. Відповідальний: Крикун Анастасія.

- Агробіологічне дослідження салатного перцю та вплив бактеріальних добрив БАЙКАЛ М-1 на його врожайність. Відповідальний: Міронюк Ілля.

- Агробіологічне дослідження чорноплідних томатів. Відповідальний: Кузьмін Святослав.

- Агробіологічне дослідження нових гібридів вітчизняної та зарубіжної селекції огірків Атлантик F1, Рацибор F1, Левіна F1, Соната F1, Сремський F1 та вплив КВАНТУМ ОВОЧЕВИЙ на їх врожайність. Відповідальний: Максимов Єгор.

- Сортове випробування сучасних сортів редису: 18 днів, Французький сніданок, Стеллар. Відповідальна: Шкаран Ольга.

- Сортове випробування сучасних сортів гороху: Альфа, Джоф F1, Сабріна. Відповідальна: Клімова Любомира.

- Вплив органічних добрив ПРАЙМ ЕКО на врожайність кабачків різних сортів: Аеронавт, Зебра, Гайдамака. Відповідальний: Клімова Любомира.

Квітково-декоративний відділ займає площу – 2 206 м² і складається із двох міксбортерів, чотирьох рокаріїв, трьох робаток, двох альпінаріїв, двох розаріїв, чотирьох клумб. Квітники КПНЗ “Станція юних натуралістів Покровського району” Криворізької міської ради - це пейзажне угруповання “Сад безперервного цвітіння”. Рослини у квітниках змінюються протягом усього сезону. Після відцвітання дворічників і цибулинних рослин, висаджуються однорічні квіти: ротики, сальвія, чорнобривці, настурція, цинія, петунія. Щоб надати мальовничої декоративності, на деяких клумбах висаджуються кімнатні рослини, такі як бегонія, хлорофітум, сектреазія.

Цього року на території закладу було створено новий квітник “Сад казкових мрій”, який займає площу 24 м². Цей квітник має сегментовану структуру, тобто складається з маленьких клумб, які сформовані з різних видів рослин та оформлені різноманітним за формою та кольором камінням.

Перелік проєктів та тематик дослідницьких робіт, над якими працювали педагоги та вихованці у цьому році, у квітково-декоративному відділку КПНЗ “Станція юних натуралістів Покровського району” Криворізької міської ради:

1. Проєкт “Сухе джерело”.
2. Проєкт по реконструкції правого міксбордера.
3. Проєкт по реконструкції лівого міксбордера.
4. Проєкт “Сад казкових мрій”.
5. Розмноження квітково-декоративних рослин різними способами.
6. Розмноження лаванди вузьколистої способом живцювання.
7. Укорінення верби білої в різних субстратах.
8. Вплив світла на ріст та розвиток кущів хости.
9. Вплив стимуляторів росту на вкорінення гарно квітучих декоративних кущів на прикладі вейгели.

НДЗД є основним джерелом для заготівлі кормів для тварин живого куточка, збору гербарію та різноманітних колекцій.

В КПНЗ “Станція юних натуралістів Тернівського району” Криворізької міської ради НДЗД включає відділи: квітково-декоративний, колекційний, дендрологічний, овочевих, польових, плодкових культур, сад, газон.

Провідними темами дослідницько-експериментальної роботи гуртків “Юні овочівники” та “Юні агрохіміки” (керівник Здебська К. Г.) є досліди по вирощуванню овочевих культур, таких як картопля, томати, огірки. Наприклад: “Вирощування розсади томатів різними засобами, в різних середовищах”, “Вирощування перцю салатного в теплиці та у відкритому ґрунті”, “Збереження картоплі різними способами”, “Вирощування зелені у закритому ґрунті в різні сезони”.

НДЗД КЗ “Дитячий екологічний центр” Кам’янської міської ради складається з таких відділків: відділок овочевих культур, колекційний (лікарських рослин), квітково-декоративний, дендрологічний. Під час проведення дослідницької роботи на ділянках відділку овочевих культур юннати відпрацьовують агротехнічні заходи обробки ґрунту та догляду за рослинами, розраховують норми висіву насіння, внесення добрив, вирощують корм для тварин куточку живої природи.

За сезон 2021 року на НДЗД закладу були закладені і проведені такі досліді:

1. Господарсько-біологічна оцінка гібридних сортів кукурудзи Шайнрок F1 та Джубілі F1 (керівник гуртка Чобан О. А.).
2. Сортовивчення гібридних сортів солодкої кукурудзи (керівник гуртка Земскова Л. О.).
3. Вплив прищипування та різних способів формування стебла гарбузів на їх врожайність (керівник гуртка Сорока Т. Г.) .
4. Вплив органічних добрив на розвиток та врожайність кабачків сорту Аспірант білий (керівник гуртка Скуріхіна О. П.).
5. Вплив строків висіву насіння туї західної на схожість (керівник гуртка Горай А. А.).

6. Розмноження каріоптериса сивого черенкуванням та вкоріненими пагонами (керівник гуртка Деміх Н. О.).

7. Вплив підживлення мікроелементами на рясність цвітіння тагетесу сорту Лемон (керівник гуртка Чеканнікова Г. І.).

8. Вплив добрив та пасинкування на ріст і цвітіння калістефусу китайського (керівник гуртка Заводськова Л. І.).

На базі колекційного відділку проводяться дослідження та фенологічні спостереження за лікарськими рослинами, продовжується робота по інтродукції лікарських рослин з дикої природи, створений насінневий фонд, проводиться заготівля лікарської сировини.

В 2021 році була створена нова колекція – колекція природної лучної флори, яка нараховує 24 види рослин.

Квітково-декоративний відділок нараховує 88 видів рослин: видове різноманіття відділу складається з 12 видів однорічних та 65 видів багаторічних рослин, 11 видів водно-прибережних рослин.

Тематика дослідницьких робіт з квітникарства:

1. Вивчення впливу добрив та пасинкування на ріст айстр.
2. Вивчення впливу суміші мінеральних добрив на декоративність літників.

3. Вплив щільності висадки самшита вічнозеленого на його ріст і розвиток.

4. Експериментальна перевалка окремих видів дворічників та багаторічників на зимовий період з наступною висадкою навесні у відкритий ґрунт (катарантус рожевий, гацанія шорстка).

Для озеленення закладів освіти міста юннати виростили і передали розсаду однорічних (чорнобривці, айстри, цинії) та багаторічних квіткових рослин (айстра багаторічна, ірис низенький, лілейник, хоста), саджанці кампсису, форзиції, самшиту, насіння однорічних квітів.

Комплексна програма роботи на НДЗД, крім дослідницького, включає також природоохоронний і виховний напрямки, які передбачають участь у міських виставках, тематичних святах та ярмарках досягнень, проведення толок, екологічних тижнів. На НДЗД проводяться операції “Зелена аптека” (вирощування і збір лікарської сировини), “Насіннячко” (збір насіння однорічних і багаторічних квітів), “Посади дерево”, “Юннатівський зеленбуд” (вирощування саджанців дерев і кущів з подальшим їх висаджуванням в закладах освіти міста).

КЗ “Нікопольський міський ЕНЦ” має НДЗД, яка включає відділки: колекційна ділянка, лікарських рослин, дендрарій, квітково-декоративний, овочевих культур, закритий ґрунт.

У 2021 році була продовжена робота зі створення колекції хвойних дерев в дендрологічному відділі НДЗД. Так, завдяки фінансуванню відділом екології Нікопольської міської ради та співпраці з приватними садовими центрами “Імперія” та “Аронія” було придбано 50 штук декоративних рослин: сосна гірська, звичайна, чорна, п'ятихвойна; ялівці китайські, лускаті, горизонтальні, середні, віргінські; тис ягідний; барбарис тунберга, ялини канадські, колючі,

звичайні; ялиця корейська. Крім того дендрологічна колекція поповнилася екзотичними рослинами: рододендрони - 2, магнолії - 2, гортензії волотисті - 3.

На НДЗД вихованцями гуртка “Екологічне краєзнавство” проводилась дослідницька робота на тему: “Вивчення умов укорінення живців декоративних хвойних рослин”, під час якої визначались, строки та умови живцювання найбільш сприятливі для укорінювання у відкритому ґрунті та подальше використання їх у озелененні. Восени та навесні було нарізано 200 живців ялівців віргінського сорту Netz та ялівця лускатого. Живці були висаджені відповідно восени (кінець жовтня), навесні (середина квітня). Робота розрахована на 2 роки, результати будуть представлені на наступний рік.

На НДЗД КПНЗ “Станція юних натуралістів” Павлоградської міської ради є відділки: польових культур (ячмінь, кукурудза, просо), овочевих культур (гарбузи, кабачки, томати, картопля), квітково-декоративний відділ, виробничий відділ (еспарцет, люцерна посівна, топінамбур, чумиза), лікарських рослин (шавлія лікарська, м'ята лікарська, меліса, календула, ехінацея, ромашка, калина, чорноплідна горобина) і рослин радіопротекторної дії. Багато уваги приділяється рослинами, які використовуються як кормова база для тварин зоокомплексу.

Вихованці КЗ “Міський ЕНЦДУМ” Марганецької міської ради проводили дослідницьку роботу, використовуючи тепличні умови. Наприклад:

1. Вирощування різних сортів розсади тагетесу у закритому ґрунті: Боніта Кармен (*Tagetes patula Bonita Carmen*), Бой Спрай (*Tagetes patula Boy Spray*). Гурток “Юні квітникарі” (керівник гуртка Гнезділова О.М.).

2. Вирощування розсади пасльонових культур у закритому ґрунті: томати Банан помаранчовий, Волове серце рожеве, перць солодкий Зорже, Подарунок Молдови. Гурток “Юні агрохіміки” (керівник гуртка Зубкова В.Г.).

3. Вирощування в умовах закритого ґрунту партенокарпічних огірків сорту Патіо Снекер. Гурток “Основи біології” (керівник гуртка Панченко С.В.).

4. Дослідження та порівняння врожайності сортів томатів Вілма та Балконне диво, призначених для вирощування в кімнатних умовах. Гурток “Основи екологічної науково-дослідницької діяльності” (керівник гуртка Панченко С.В.).

НДЗД КПНЗ “Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді” Обухівської сільської ради Дніпровського району включає відділки: польових культур – 0,6 га; овочевих культур – 0,5 га; лісових та декоративних культур – 0,06 га; квітково-декоративний – 0,8 га; колекційний – 0,08 га, дендрологічний – 0,03 га.

КПНЗ “ЦЕНТУМ” постійно співпрацює з клубом органічного землеробства за різними формами: участь у лекціях, отримання консультацій та експрес-повідомлень, придбання посадкового матеріалу та технічних засобів виробництва – все це сприяє вирощуванню сільськогосподарських культур на органічній основі.

В цьому році за завданням компанії “Сингента” вихованці гуртка “Юні рослинники” (керівник Сідз Б.В.) провели дослідницьку роботу “Порівняння продуктивності гібридів кавуна Соренто F1 та Астрахан F1 в умовах північного

Степу”. В дослідженнях визначали середню масу кавунів. На варіанті Соренто F1 середня маса становила 6,0 кг, урожайність – 38,5 т/га. Найвища маса ягоди 6,25 кг. На варіанті Астрахан F1 середня маса становила 5,5кг, урожайність – 35,5 т/га. Найвища маса ягоди – 5,85 кг. Виходячи з результатів дослідів, юннати рекомендують дані гібриди для вирощування на власних присадибних ділянках в умовах північного Степу.

Важливе місце в роботі закладу посідає виробнича практика для вихованців гуртків й учнів ліцеїв громади. Залучення учнівських бригад для здійснення практичних занять і проведення дослідів є ефективною формою співпраці між закладом позашкільної освіти та КЗ “Горьнівський ліцей”, “Обухівський ліцей” та “Обухівський ліцей №2”. Робота зі здобувачами освіти основного рівня більш спрямована на практичну й експериментально-дослідницьку роботу, участь в проєктах по озелененню закладів освіти, набуття спеціальних знань з певної тематики. Вихованці активно залучаються до суспільно-корисної праці на НДЗД з відпрацюванням агротехнічних заходів обробки ґрунту та догляду за рослинами.

Юні дослідники виростили та зібрали на НДЗД: буряків – 90 кг, моркви – 85 кг, гарбузів – 120 кг, кукурудзи – 100 кг, томатів – 25 кг, огірків – 10 кг, перцю – 15 кг.

Досить важливим під час виконання та написання дослідницьких робіт є співпраця з науковцями вишів. За завданням учених та спеціалістів Дніпропетровського науково-дослідного центру Інституту овочівництва і баштанництва України Академії аграрних наук, Українського державного хіміко-технологічного університету, ДП “Обухівське лісництво” ведеться широка і різноманітна дослідницька робота. Результати поставлених дослідів доопрацьовуються спільно з педагогом-керівником, формується висновки і готуються тези до обласних та Всеукраїнських конкурсів.

Вихованці гуртка “Юні садівники” КЗПО “Центр творчості дітей та юнацтва “Сузір’я” Вербківської сільської ради (керівник гуртка Тишкевич В.Т.), які працювали на базі КЗО “Кочерезький навчально-виховний комплекс “Кочерезька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів - дитячий садок” Вербківської сільської ради, знайомилися з різними формами господарювання, опановували сучасні культури садівництва, брали участь у масовій посадці та влаштуванню плодкових шкілок, садів, розсадників.

Наведемо приклади по розділам Всеукраїнської акції “Плекаємо сад”.

1 розділ - “Насіння – кісточка” - юннати зібрали 28 кілограмів насіння плодкових культур, таких як: алича, абрикос, кизил, персик, айва, яблуна, черешня. Вихованці вчилися зберігати, проводити аналіз, стратифікацію, визначати якість насіння. В цьому році заклали шкілку площею 0,3 га.

2 розділ - “Щепимо кращий сорт” - юннати вперше освоїли техніку щеплення різними способами і мали можливість практикувати на присадибних ділянках, поширюючи нові сорти, такі як: Новорічне, Ред чіф, Фуджі, заокулірували та прищепили 220 саджанців.

3 розділ - “Виноградне гроно” - вихованці разом з керівником працювали над створенням колекційної ділянки винограднику, де на сьогодні в наявності

16 сортів винограду. Найкращі серед них – Світлина, Еталон, Ланцелот, Ізюмінка рання, Здивування, Монарх, Муромець, Оригінал, елегія, Красень, Восторг, Кеша, Ізабела, Лідія, Страшенівський, Киш-миш.

На території КЗО “ОЕНЦДУМ” вихованці гуртка “Дендрологія з основами озеленення” (керівник гуртка Кривуля І.Г.) провели дослід “Інтенсивний плодовий сад: особливості догляду в умовах південно-східної України”. Під час роботи юннати прополювали та проводили обробку від шкідників, формували крони дерев. Щоб не припуститися грубих помилок, юннати враховували основні закономірності росту та плодоношення плодових дерев.

Ця робота та попередня отримали I місце у Всеукраїнській трудовій акції “Плакаємо сад”.

На базі КЗ “Аулівський опорний заклад загальної середньої освіти I-III ступенів” Криничанської селищної ради (вчитель біології Підгородецька О.В.) в рамках Всеукраїнської трудової акції “Плакаємо сад” в цьому році було висаджено 30 саджанців різних сортів груш та яблук.

Дудник Станіслав, учень 9 класу комунального закладу освіти “Навчально-виховний комплекс “Межівський аграрний ліцей-інтернат” Межівської селищної ради (вчитель біології Грицай Л. В.), провів дослід “Сортівипробування яблунь в агротехнічних умовах степової зони України”, під час виконання якого вивчав сорти яблунь Джонаголд, Ліголь, Семеренко на присадибній ділянці.

В спорудах закритого ґрунту, теплицях, оранжереях робота юннатів сприяє набуттю трудових навичок, активізації пізнавальної, творчої та просвітницької діяльності вихованців, психотерапевтичному ефекту, формуванню екологічної та естетичної культури особистості.

Серед ЗПО області робочі теплиці мають: КПНЗ “Станція юних техніків” Дніпровської міської ради, КЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради Дніпровського району (оранжерея, теплиця), КЗО “ОЕНЦДУМ” (оранжерея). Закритий ґрунт в КПНЗ “Станція юних натуралістів Покровського району” Криворізької міської ради представлений невеликою теплицею, обладнаною на веранді та 2 парниками, в КПНЗ “Станція юних натуралістів Тернівського району” Криворізької міської ради - 2 теплиці загальною площею 72 м², обладнані компанією “Метінвест”, які працюють у весняно-літній період. Постійно поповнюється квітами і модернізується оранжерея, яка знаходиться в приміщенні КЗ “Міський ЕНЦДУМ” Марганецької міської ради.

Навчальна теплиця КЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради (площа 120 м², відповідальна Книш М.В.) є навчальною базою для гуртків “Юні квітникарі” та “Юні лісівники”. Щороку діти вирощують розсаду квіткових однорічних рослин та проводять дослідження по розмноженню вічнозелених чагарників. У теплиці закладу юннати знайомляться з елементами мікроклімату, мінерального і повітряного живлення, методами вирощування розсади овочевих та квіткових рослин, проводять цікаві дослідження за завданням ДП “Обухівське лісництво”.

Навчальна оранжерея (площа 140 м², відповідальна Сесь Л.М.) є невід'ємною частиною для проведення занять юннатів різних вікових категорій, під час яких вихованці отримують теоретичні і практичні навички по вирощуванню кімнатних рослин, доглядають за квітами, проводять фенологічні спостереження. В оранжереї зібрано більше 40 видів кімнатних рослин. Цілу зиму милують око квіти кал, пеларгоній, гібіскусів, гіпеаструмів. З декоративно-листяних рослин ростуть: аспарагус, аспідистра, сансев'єра, колеус, фінікові пальми, драцени, традесканції та хлорофітум.

В належному стані знаходиться теплиця КПНЗ “Станція юних техніків” Дніпровської міської ради (площа 89 м²), в якій налічується до 100 видів рослин (відповідальна Пеня Л.М.). Крім того зараз в закладі проводиться догляд за рослинами, які були закуплені для озеленення закладів позашкільної освіти міста Дніпро, це додаткових 160 горщиків - туя, скумпія, гортензія, бересклет, ялина, барбарис, лаванда тощо. В теплиці використовуються фітолампи, які освічують рослини в темний час доби.

В умовах роботи теплиці науково-дослідницька діяльність виконує низку функцій, а саме: створення позитивної мотивації до наук природничого циклу, цілеспрямованої самоосвітньої діяльності; поглиблення знань з природознавства та біології, розвиток пізнавальної активності.

Відповідно до програм роботи гуртків складається тематика дослідницько-експериментальної роботи, за якою працюють гуртківці. Так, вихованцями гуртків “Юні охоронці природи” та “Юні квітникарі” були проведені досліді за наступною тематикою:

- Вегетативне розмноження кімнатних рослин: бегонії клубнеподібної та пеларгонії;
- Вигонка ранньоквітучих квітів: нарцисів, тюльпанів, гіацинтів;
- Вирощування мандарину та хурми з кісточки;
- Вирощування з насіння кімнатних рослин: орхідеї, цикламену, гібікису трав'яного, сухоцвітів.
- Вирощування магнолії з насіння.

Оранжерея КЗО “ОЕНЦДУМ” (площа 315,1 м², відповідальна Положій Л.В.) нараховує понад 120 видів рослин різних угруповань, використовується при проведенні гурткової роботи, методичних об'єднань вчителів біології, обласних семінарів, крім того проводяться екскурсії для учнів м. Дніпра та області.

В цьому році в оранжереї з лівого боку були відремонтовані стелажі, покладено на них кафельну плитку, обладнано місце для роботи з дітьми, полиці для горщиків та інвентарю. Поки проводився ремонт, більшість рослин було винесено на вулицю, де за ними доглядали педагоги та юннати протягом вегетаційного періоду.

Юні дослідники провели досліді за темами:

- Порівняння схожості спор папороті фанерофлебії (циртоміуму) в залежності від строків збору” (керівник Лапіна О.П.).
- Вплив обробки насіння на схожість, ріст та розвиток пузирнику східного (керівник Кривуля І.Г.).

- Вплив живцювання різних частин погону свидини білої на вкорінення та ріст (керівник Білоха С.С.).

Роботу Вишневського Євгена, Чубко Дмитра, вихованців гуртка “Дендрологія з основами озеленення” КЗО “ОЕНЦДУМ”, “Вплив живцювання різних частин погону туйовика долотовидного на вкорінення та ріст” (керівник Кривуля І.Г.) було відправлено на Всеукраїнський конкурс “Ліси для нащадків”, де вона посіла II місце.

Закритий ґрунт в КПНЗ “Станція юних натуралістів Покровського району” Криворізької міської ради представлений невеликою теплицею, обладнаною на веранді (площа 21 м²) та 2 парниками. Кабінет квітництва, науково-дослідна лабораторія теж використовуються для вирощування та розмноження кімнатних квітів, декоративних рослин та овочевих культур.

В науково-дослідній лабораторії проводяться аналізи ґрунтів, води, спостереження та експерименти з рослинами. В теплиці росте 40 видів рослин в кількості 130 екземплярів (відповідальна Ващенко Л.О.). Перелік тематик дослідницьких робіт у закритому ґрунті:

- Вигонка цибулинних рослин;
- Розмноження Гемантуса білоквіткового насінням;
- Вплив світла на формування крони Колеуса Блюме;
- Визначення доцільного способу розмноження та умов вирощування в тепличних умовах клівії Гардена;
- Визначення умов вигонки гіпеаструми;
- Вегетативне розмноження декоративних кущів різними видами живців на прикладі гортензії деревовидної;
- Черенкування вічнозелених на прикладі самшиту вічнозеленого та магонії падуболистої;
- Вплив регуляторів росту на вкорінення хвойних на прикладі ялівця козацького та ялівця звичайного.

Навчально-дослідні тваринницькі комплекси (далі - НДТК), куточки живої природи є базою для проведення практичної роботи, написання науково-дослідницької роботи гуртків юних зоологів, птахівників, ветеринарів, юних друзів природи та інших.

Серед закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного профілю 8 мають НДТК, куточки живої природи та 7 акваріумних комплексів. НДТК, як правило, має: експозиційну частину, навчально-дослідну частину, лабораторно-селекційний відділ, підсобне приміщення.

Міні-королеферми, міні-птахаферми, куточки живої природи є на базі КЗО “ОЕНЦДУМ”, КПНЗ “Станція юних натуралістів Покровського району” та КПНЗ “Станція юних натуралістів Тернівського району” Криворізької міської ради, КПНЗ “Станція юних натуралістів” Павлоградської міської ради. В КЗ “Міський ЕНЦДУМ” Марганецької міської ради НДТК має 3 приміщення площею 110 м².

В КЗО “ОЕНЦДУМ” юннати вивчають різні породи декоративних кролів та птиці, доглядають за молодняком, знайомляться з умовами їх утримання та розведення, опановують раціони годівлі тварин та вплив різних вітамінів,

домішок, рослинних препаратів на їх ріст та розвиток. НДТК закладу нараховує 18 видів мешканців, серед них: павичі, різні види фазанів, курей, папуг, кролів, хом'яки, шиншили, черепахи, хамеліон та інші. НДТК та куточок живої природи модернізуються, поповнюються новими видами тварин.

Колектив КЗО “ОЕНЦДУМ” протягом багатьох років тісно співпрацює з вченими ДДАЕУ, факультетом ветеринарної медицини, а саме: з кафедрою епізоотології та інфекційних хвороб тварин, кафедрою клінічної діагностики та внутрішніх хвороб тварин, з анатомічним музеєм тварин ДДАЕУ та іншими закладами. Керівники гуртків постійно отримують консультації по догляду за тваринами та проведенню науково-дослідницьких робіт.

В цьому році вихованці гуртка “Любителі декоративних і свійських тварин” (керівник Стасенко А.В.) провели дослід “Вплив препарату Продевіт на ріст та розвиток кролів у зимовий період з метою профілактики рахіту”, а вихованці гуртка “Любителі декоративних і свійських тварин” (керівник: Радзіковська Л. О.) вивчали динаміки росту кроленят в умовах зоокуточку відповідно до умов годування. Завдяки дослідницькій роботі, вихованці навчилися спостерігати за динамікою росту кроленят, вивчили методи оцінки екстер'єру, дізналися, які бувають види екстер'єру, а також дослідили, як препарати впливають на ріст, розвиток та стан здоров'я тварин.

В КПНЗ “Станція юних натуралістів Покровського району” Криворізької міської ради НДТК включає куточок живої природи, крільчатник, віварій, пташник та кабінет акваріумістики. У внутрішньому приміщенні куточку живої природи розміщені тераріуми, клітки з декоративними птахами і гризунами, інсектарні коробки, демонстраційні акваріуми об'ємом близько 2000 л, акватераріуми. Всього налічується близько 100 особин тварин, 50 видів: 6 видів ссавців, 8 видів декоративних та свійських птахів, 3 видів плазунів, 14 видів акваріумних рибок. У пташниках вол'єрного типу утримуються 2 породи курей, 1 порода голубів.

Кормова база для тварин забезпечується продукцією сільсько-господарських рослин, що вирощуються на виробничому відділку.

В КЗ “Міський ЕНЦДУМ” Марганецької міської ради юннатами постійно проводиться науково-дослідницька робота на базі зоотваринницького комплексу. В цьому році вихованці гуртка “Любителі декоративних та свійських тварин” провели дослідження на тему: “Профілактика та лікування кокцидіозу у кролів в умовах НДТК” (керівник Коробка Ю.С.). Робота в обласному конкурсі юних натуралістів посіла III місце.

В КЗ “Нікопольський міський ЕНЦ” відсутні тваринницькі ферми, але є куточок живої природи та акваріумно-тераріумний комплекс, де вихованці мають змогу навчатися та проводити науково-дослідницьку роботу. Юннати гуртка “Любителі домашніх тварин” (керівник Шубкіна І.О.) у 2020-2021 навчальному році провели дослідження за темою: “Безпритульні тварини - проблема кожного з нас”. В роботі привертається увага учнів та дорослих до проблеми безпритульних тварин, вивчається стан безпритульних тварин у місті, з'ясовується ставлення мешканців нашого міста до проблеми.

На базі КПНЗ “Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді” Обухівської селищної ради Дніпровського району працює клуб “Срібна підкова”, на території є навчальна пасіка, тваринницька ферма, акваріумний комплекс, куточок живої природи.

На навчальній пасіці - 8 бджолосімей, працює на самозабезпеченні. Юні рослиники проводили вивчення рослин медоносів, склали медоносний конвеєр для бджіл. З метою покращення кормової бази для бджіл юннати висаджували медоносні дерева та кущі, висівали трав'янисті рослини (гірчиця, фацелія, еспарцет). На пасіці працюють два оздоровчі бджолопавільйони, є дегустаційний намет, куточок відпочинку, обладнано виставку вуликів.

На базі НДТК працює дитячо-юнацький оздоровчий клуб “Срібна підкова”. Основними напрямками роботи клубу є гурткова робота, навчання верховій їзді, відродження народних традицій, туристичні походи, обмін досвідом роботи, організація дитячих свят, співпраця з соціально-адаптаційною службою для дітей-інвалідів – застосування іпотерапії.

Наявність куточку живої природи, де утримуються найбільш характерні представники тварин та птахів: хом'ячки сірійські, джунгарські, морські свинки та хвилясті папуги має велике значення для здійснення навчально-виховного процесу. Робота з живими об'єктами активізує пізнавальну і творчу діяльність, розвиває навички науково-дослідницької роботи, виховує повагу до праці.

З використанням засобів особистого захисту (захисних масок та санітайзерів) проводилась індивідуальна робота з вихованцями в НДТК, аквакомплексі та куточку терраріуміста КПНЗ “Станція юних натуралістів” Павлоградської міської ради. З минулого року в закладі працює контактний зоопарк, який виконує релаксопедичну функцію та допомагає позбутися напруження, стресів, як дітям, так і їх батькам. Заслужує на увагу пташник з декоративними птахами та голуб'ятня. Юннати проводять догляд за хом'яками, морськими свинками, шиншилами, кроликами, дегу, декоративними крисами, складають раціони годівлі та заносять інформацію у щоденники спостережень.

7.2. Робота учнівських лісництв. (Кількість учнівських лісництв в області та учнів в них. Закріплена площа лісу, науково-дослідницька робота в учнівських лісництвах)

Учніські лісництва – це потужна сила у формуванні справжніх природолюбів, дбайливих господарів лісу. Розвиток сучасного суспільства вимагає від учнівської молоді високого рівня знань і вмінь, практичного їх застосування та можливість визначитись в суспільстві як особистість. У справі збереження і охорони природних багатств найважливішим завданням є екологічне, трудове навчання молоді, її патріотичне і моральне виховання.

Лісистість Дніпропетровщини дуже низька – складає біля 5% площі області. Більше 80% лісів Дніпропетровщини – це штучні насадження.

Площа закріплених земельних ділянок за учнівськими лісництвами – понад 1500 га. Отримували знання по основам лісознавства і навчались

сучасним технологіям вирощування лісових культур біля 700 учнів. В області функціонувало цього році 12 учнівських лісництв, а саме:

1. Обухівське учнівське лісництво КПНЗ “Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді” Обухівської селищної ради Дніпровського району;
2. Учніське лісництво комунального закладу “Булахівська гімназія” Межиріцької сільської ради Павлоградського району;
3. Учніське лісництво КЗПО “Центр творчості дітей та юнацтва “Сузір’я” Вербківської сільської ради (базовий заклад КЗО "Кочерезький навчально-виховний комплекс “Кочерезька загальноосвітня школа I-III ступенів - дитячий садок” Вербківської сільської ради);
4. Учніське лісництво КЗ “Середня загальноосвітня школи № 25” Кам’янської міської ради;
5. Учніське лісництво КЗ “Середня загальноосвітня школи №28” Кам’янської міської ради;
6. Учніське лісництво КЗ “Павлоградська середня загальноосвітня школа №12” Павлоградської міської ради;
7. Учніське лісництво “Шафран” філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран” (базовий заклад ОКЗ “Могилівська загальноосвітня школа I-III ступенів ім. І.М.Шипканя” Могилівської сільської ради);
8. Учніське лісництво КЗ “Великомихайлівська загальноосвітня школа I-III ступенів” Великомихайлівської сільської ради Синельниківського району;
9. Учніське лісництво КЗ “Криворізька загальноосвітня школа I-III ступенів №123” Криворізької міської ради;
10. Учніське лісництво КПНЗ “Міський еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді” Марганецької міської ради;
11. Учніське лісництво КЗ “Богданівський ліцей” Богданівської сільської ради Павлоградського району;
12. Учніське лісництво комунального закладу “Любимівський ліцей” Любимівської сільської ради Дніпровського району.

Заслуговує на увагу робота з цього напрямку в мм. Кривий Ріг, Кам’янське, Павлоград, Обухівській селищній раді, Вербківській сільській раді та філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”.

Багато корисних справ проводиться юннатами: вирощування саджанців та догляд за ними; заготівля насіння деревних та чагарникових порід, догляд за тваринами і птахами взимку; виготовлення годівничок для птахів, пропагандистська діяльність серед населення тощо.

В Обухівському учнівському лісництві КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради Дніпровського району навчаються і працюють 80 учнів. За ними закріплено на території ДП “Обухівське лісництво” 6 га землі, що розташовані на території 29 кварталу. Наставники колективу юних лісівників створюють умови для професійного самовизначення підлітків та їх подальшої роботи в лісівничій галузі. Ідеться мова про розвиток екологічної свідомості вихованців, оволодіння ними сучасними технологіями вирощування лісових культур, залучення до дослідницької діяльності в лісництві, і, звичайно, це - посадка нових лісових масивів, парків у своєму рідному селі.

Чимало хороших справ на рахунку Обухівського учнівського лісництва. Так, у 2021 році вони разом з працівниками лісництва доглядали за двома учнівськими відділеннями сосни звичайної загальною площею 0,025 га, допомагали у догляді лісорозсадника сосни звичайної (22,4 тис. шт. сіянців) та посадили 480 шт. сіянців сосни звичайної.

Велику допомогу в проведенні екскурсій надає лісничий ДП “Обухівське лісництво” Зідра Ю. Б., який не тільки добре знає видовий склад рослин, але і знайомить дітей з легендами різних дерев та кущів, допомагає проводити екскурсії, а старший майстер Овчаренко В. А. надає інформацію та проводить консультації по проведенню науково-дослідницьких робіт з лісництва.

Навесні, членами Обухівського учнівського лісництва та вихованцями закладу було проведено масштабну акцію “Ліс – від насінини до деревного масиву”, під час якої перша група з спеціалістами лісництва збрала 50 кг шишки сосни кримської. Друга група після короткого майстер-класу взяла участь у викопуванні посадкового матеріалу (однорічних сіянців сосни звичайної). Третя група разом з досвідченими лісівниками поїхала на доповнення лісових масивів. Працівники лісгоспу провели майстер-клас з посадки сіянців сосни звичайної під меч Колесова. Потім діти власноруч висадили 480 шт. сіянців. Майже всі висаджені сіянці прийнялись.

Вихованці Обухівського учнівського лісництва беруть участь у різноманітних екологічних акціях та конкурсах як обласних, так і всеукраїнських: “Юннатівський зеленбуд”, “Ліси для нащадків”, “Годівничка”, “Збережемо ялинку” та інших. За результатами роботи у 2021 році Обухівське учнівське лісництво посіло I місце в обласному етапі Всеукраїнського зльоту учнівських лісництв.

Мирошник Вадим, вихованець гуртка “Юні лісівники” КПНЗ “ЦЕНТУМ” (керівник – Книш М.В.), член учнівського лісництва, учень 7 класу комунального закладу “Обухівський ліцей” Обухівської селищної ради Дніпровського району, підготував дослідницьку роботу за темою: “Вплив стимулятора “Корневин” на вкорінення живців самшиту вічнозеленого” та посів I місце у Всеукраїнській акції школярів та учнівської молоді “Ліси для нащадків”.

В м. Кам’янське під керівництвом працівників КЗ “ДЕЦ” Кам’янської міської ради створено два учнівських лісництва, які працюють на базі комунальних закладів освіти “Середня загальноосвітня школа №25” (директор Беседіна І.Є.), “Гімназія №28” - “Вартові лісу” (директор Бондаренко Н.С.).

Учнівські лісництва працюють на території державного підприємства “Петриківський лісгосп”, за ними закріплено лісу – 363 га, з них земельних площ під насадженнями 120 га.

Основна мета роботи учнівських лісництв:

- виховувати свідоме ставлення до природи та її охорони, вибору майбутньої професії;
- вивчати природні явища на основі біоекологічних досліджень в умовах своєї місцевості;

- вивчати проблем навколишнього середовища, формувати у здобувачів освіти інтелектуальні, комунікативні та практичні вміння;
- формувати у дітей потребу в здобутті знань, умінь і навичок у галузі лісівництва.

В плані роботи учнівських лісництв - організаційна робота, виробнича, навчальна діяльність, науково-дослідницька, виховна, культурно-масова робота, відпочинок.

Наприклад, учнівське лісництво “Вартові лісу” виконують такі види робіт:

- посів та догляд за лісовими культурами;
- виготовлення годівниць, підготовка ділянок для підкорму зимуючих птахів;
- виготовлення штучних домівок для гніздування птахів (шпаківні, дуплянки);
- практичні роботи по визначенню шкідників в лісовому питомнику, дослідження видового біорізноманіття територій лісництва, екологічний стан ділянок.
- моніторинг лісових масивів, участь в охороні насаджень від самовільних вирубок та пожеж;
- участь у природоохоронних міських, обласних, Всеукраїнських конкурсах.

В 2021 році вихованці учнівського лісництва “Вартові лісу” зібрали матеріал, який ліг в основу науково-дослідницьких робіт:

- Оцінка рекреаційного потенціалу лісу в межах балки Самишина м. Кам'янське;
- Біоекологічні особливості балки Самишина м. Кам'янське.

В 2021 році члени учнівського лісництва “Вартові лісу” брали активну участь у наступних заходах:

- акція “До чистих джерел”;
- акція “Вчимося заповідати”;
- обласний етап Всеукраїнського конкурсу “Ліси для нащадків”;
- участь в обласному конкурсі “Природна скарбниця Придніпров'я” в номінаціях “Первоцвіти Дніпропетровщини”, “Балки Придніпров'я”.

Наприклад, вихованка гуртка “Юні лісівники” КЗ “ДЕЦ” Кам'янської міської ради Цикало Олександра (керівник Горай А.А.) взяла участь у природоохоронному конкурсі “Природна скарбниця Придніпров'я”, а Філіпова Марія-в обласному етапі Всеукраїнського конкурсу “Ліси для нащадків”.

Експедиційні обстеження лісових масивів ДП “Петриківський лісгосп” виконуються членами учнівського лісництва під керівництвом головного лісничого лісового господарства Левус Л. С. та керівників гурткової роботи КЗ “ДЕЦ” Кам'янської міської ради, які також не стоять осторонь дослідницької роботи: у кожному окремому випадку, методика проведення дослідів і спостережень розробляється ними відповідно до індивідуальних здібностей і вікових категорій вихованців.

Під час роботи на території закріплених ділянок лісу члени учнівського лісництва заклали такі досліді:

- Спостереження за ранньоквітучими трав'янистими рослинами;
- Визначення лікарських рослин лісу;
- Вирощування сіянців сосни з різними строками висівання.

Учнівське лісництво КЗ “Павлоградська середня загальноосвітня школа №12” Павлоградської міської ради багато років тісно співпрацює з ДП “Павлоградський лісгосп”. Юні лісівники практично допомагають робітникам лісгоспу у створенні та збереженні лісового фонду України. За учнівським лісництвом закріплено: квартал № 66, 68 загальною площею 188,4 га. Керівник учнівського лісництва: Крикушенко М. В., вчитель біології, керівник гуртка КПНЗ “СЮН” Павлоградської міської ради, відповідальний спеціаліст від лісового господарства: Кусочкіна І В., інженер по лісовідновленню.

З юними лісівниками проводиться і різноманітна робота: екскурсії, бесіди, виставки, пов'язані з охороною лісу. Учнівська молодь проводить акції по збору насіння дерев та кущів, зокрема дубів, каштанів.

В 2021 році проведено роботу по залісненню схилів піщаного кар'єру шляхом висаджування саджанців клена гостролистого та насіння горіха чорного. Також в поточному році учнями та їх батьками було виготовлено понад 100 годівничок для птахів та білочок, 100 шпаківень, які потім передали до ДП “Павлоградський лісгосп”.

Учнівське лісництво “Шафран” філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран” працює на базі КЗО “Могилівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів ім. І.М.Шишканя” Могилівської сільської ради та ДП “Петриківський лісгосп”. У складі лісництва - члени гуртка “Юні лісівники” на чолі з керівником гуртка Ніколаєнковою О. В. Основним завданням учнівського лісництва є збереження і відтворення лісового степу Приорілля.

В цьому році під час акції “Жолудь”, до якої залучились і учні шкіл Могилівської громади, було зібрано близько 80 кг жолудів та горіхів, частину яких потім юні лісівники посадили у шкільку. Разом з наставниками юні лісівники розвивали навички заготівлі живців самшиту, ялівця козацького та догляду за ними. У ході практичних дій учнівською молоддю були посаджені дерева на території фанзони Могилівського парку: 24 берези, які добре перенесли ґрунтово-кліматичні умови. Також юні лісівники висадили в парку вирощені ними на шкільній ділянці 18 каштанів. Діти обережно висаджували дерева, аби не пошкодити коріння рослин, - і саджанці прижилися.

У 2021 році члени учнівського лісництва “Шафран” здобули І місце у Всеукраїнській акції “Годівничка”, а Скобель Розалія, вихованка гуртка “Юні лісівники” філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”, член учнівського лісництва, учениця 8 класу опорного комунального закладу “Могилівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів ім. І.М. Шишканя” Могилівської сільської ради, посіла І місце у Всеукраїнській акції школярів та учнівської молоді “Ліси для нащадків”.

Робота в учнівських лісництвах сприяє вихованню у здобувачів освіти свідомого ставлення до праці, охорони природи, використанню та відтворенню лісових ресурсів та свідомому вибору майбутньої професії.

7.3. Робота на екологічних стежках

У 2021 році в системі ЗПО під час понад 130 екскурсій майже 2000 дітей взяли участь у екскурсіях, дослідницькій та практичній природоохоронній роботі на 15 екологічних стежках.

На території КЗО “ОЕНЦДУМ” продовжила працювати екологічна стежка “Дива навколо нас”, яка налічує 7 зупинок: “Клумба безперервного квітування”, “Рокарій”, “Оранжерея”, “Живий куточок”, “Ділянка степової флори”, “Сад злаків”, “Сивий діамант” (19 екскурсій, 500 дітей).

Під час екскурсій по території і телиці діти побачили типові рослини місцевої флори, дивовижний світ рослин нашої планети (сукуленти, рослини джунглів, унікальні лікарські кімнатні рослини); у живому куточку спілкувались з декоративними тваринами, дізнались про особливості їх утримання, раціони харчування та історію походження видів.

Майже на всіх зупинках є рослини, які мають фітонцидні властивості, тому діти не лише пізнають нове, ай оздоровлюються. Мандрівку стежкою завершує “Сивий діамант” – 95 річний кущ бузини чорної, який є реліквією закладу і занурює нас у атмосферу давнини.

Юннати системи ЗПО міст та районів області також відвідали цікаві об’єкти на стежках.

Для закріплення теоретичних занять програм гуртка та популяризації екологічних, біологічних, природоохоронних знань і навичок педагога КЗ “ДЕЦ” Кам’янської міської ради у 2021 році традиційно на практиці проводили роботу із здобувачами освіти на екологічних стежках, які територіально розташовані в межах міста Кам’янське: “Екологічна стежка ДЕЦ”, “Балка Самишина”, “Курилівська лука” та “Кам’янське лівобережжя” (49 екскурсій, 688 дітей).

У вересні в гуртку “Юні екологи” (керівник Горелова Т.В.) проводилась польова практика. Експедиції проходили маршрутом по екологічній стежці лівобережних штучних соснових насаджень. Були проведені фенологічні та інвентаризаційні спостереження різних екотопів лівобережжя. Також в рамках впровадження інноваційних технологій, а саме роботи із безпілотними літальними апаратами (БПЛА) та геоінформаційними технологіями триває робота педагогів ДЕЦ разом із співробітниками ДДТУ над розробкою ортофотоплану та схеми екологічної стежки лівобережжя, а також проведення екологічного моніторингу даної території засобами аерофотозйомки.

Про історію села Могилів, створення парку та етапи створення екологічної стежки “Спадщина” юннатами розповідали вихованці-екскурсоводи філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран” молодшим школярам 4 шкіл Могилівської громади під час 15 пізнавальних екскурсій (200 дітей). Сама еколого-краєзнача стежка складається з 11 зупинок: “Шкільні берези”, “Герой

Могилева”, “Каштанова”, “Жертвам Голодомору”, “Музей ієромонахині Серафими”, “Фанзона”, “Алея друзів”, “Герб”, “Озеро Біловід”, “Священне дерево слов’ян” та “Меморіал”. Кожна її ділянка – це своєрідна модель, яка містить певні аспекти екологічної проблеми, природних знань.

7.4. Робота на природоохоронних територіях. Робота в дендропарках, розташованих на території закладів позашкільної освіти, які мають статус об’єкта природно-заповідного фонду місцевого значення. Забезпечення дієвої охорони та збереження цінних природних комплексів території (об’єктів) природно-заповідного фонду дендропарку

Юннати системи ЗПО області брали участь в екскурсіях, експедиціях та польових практиках, проводили певні дослідження в рамках природоохоронних заходів на територіях природно-заповідного фонду і зарезервованих для подальшого заповідання. До переліку цих територій увійшли:

- природний заповідник “Дніпровсько-Орільський”;
- Орільський національний природний парк;
- заказники: “Балка Свидовок”, “Балка Північна Червона” “Балка Крутенька”, “Дніпровські плавні”, “Богданівський”
- мікрозаказник “Ксилокова звичайна” тощо.

Для юннатів КЗО “ОЕНЦДУМ” в рамках програми організації літніх наукових практик та комплексних експедицій “Вивчаємо заповідні території України” були організовані віртуальні екскурсії по природоохоронним територіям України: Ботанічним садам ДНУ та м. Кривого Рогу, а також парку Шевченка м. Дніпра. Матеріали про проведення заходів розміщені на сайті закладу у рубриці “Дистанційна робота під час карантину”.

Одним з цікавих об’єктів був Ботанічний сад ДНУ, колекції якого містять 1 150 видів деревних рослин відкритого ґрунту, понад 800 видів трав’янистих рослин і близько 1 000 видів рослин тропіків і субтропіків.

Ще один приклад – вихованці гуртка “Юні екологи” КПНЗ “СЮН Тернівського району” Криворізької міської ради продовжили активно вивчати природу та фітоценози балки Північна Червона. В 2021 році там були проведені спостереження за локаціями первоцвітів, зокрема, пролісок. А влітку вихованець гуртка Павленко Віталій разом з керівником гуртка та туристичним клубом “Коммандор” вивчав ентомофауну заказника. Пізніше ця робота була продовжена, проведено аналіз результатів. Підсумки роботи учень презентував на обласному конкурсі юних натуралістів у вигляді відеозахисту роботи “Рідкісні комахи балки Північна Червона”.

На території закладів позашкільної освіти не розташовані дендропарки, які мають статус “об’єкт природно-заповідного фонду місцевого значення”.

7.5. Практична природоохоронна робота

Інформацію дивитись в 6 розділі річного звіту.

7.6. Трудові акції, тижні, інші заходи до дат екологічного календаря, зокрема, до Міжнародного Дня Землі, Всесвітнього дня охорони навколишнього середовища, Всесвітнього дня здоров'я довкілля, участь у загальнодержавній програмі Президента України “Зелена країна”

Пандемія коронавірусу внесла значні корективи в організацію навчання вихованців закладів позашкільної освіти, тому більшість заходів проводились на свіжому повітрі.

На місцях юні натуралісти активно брали участь у:

- акціях “Створюємо ліси разом”, “Місячник лісу і саду”, “Букет замість ялинки”, “Первоцвітам охорону та турботу”, “Збережемо малі річки”, “Макулатуринг”, “Дах для птаха”, “Батарейки, здавайтеся!”, “За чисті береги”, “Тварина – частина природного закону”, “Зелені легені нашого міста “Від Тернів до Інгульця”, “Збережемо ялинку”, “Пожовкле листя” тощо;
- операціях “Насіннячко”, “Лісам, паркам і скверам бути чистими”, “Обеліск” та “Паросток єдності”;
- екочеленджах “Вторинна сировина – це не сміття”, “Мій ековчинок або що я зробив для своєї Землі”, “Планета без пакета”, “Я прибрав – твоя черга”, “Година Землі”, “Кроки до біорізноманіття”, “Дніпро квітує” тощо;
- флешмобі “Дерева замість квітів”;
- тренінгу “За життя без сміття!”;
- проєкті “Зелена хвиля”;
- UNICEF: UN05 Найбільший урок у світі з екології та кліматичних змін “Планета - мій дім”;
- агітації “Доля природи в твоїх руках”;
- екологічних іграх “Сортуємо разом”, “Я-дерево”, “Я-квітка”, “Я-птаха”, “100 чудес України”, “Доглядай землю плідну, як матір рідну”;
- круглих столах “Сміттєзвалища та їх вплив на довкілля та “Ліси та засоби існування: підтримання людей та збереження планети”;
- майстер-класі “Друге життя пластикових пляшок”;
- показах малюнків, аплікацій “Природа очима дітей” та “Моя Оріль”;
- екологічному святі “Нехай земля квітує всюди – природу збережімо, люди!”;
- екологічному футквесті “Здорова планета – здорова людина”;
- конкурсі “Збережемо птаха – збережемо дерево – збережемо Землю”;
- виховних годинах: “Дивосвіт природи”, “Земля – наш дім”, “Натисни на сміття”, “Аптека на підвіконні”, “День зустрічі птахів”, “День Землі”, “Врятуємо нашу планету” та “День екологічних знань”;
- екологічних вікторинах “Квіти українського віночку” та “Дивосвіт природи”;

- усних журналах: “Землю ми не отримали в спадок, а взяли її в борг у своїх нащадків” та “Вода і життя”;

- переглядах відеофільмів, які створили юннати: “Під гаєм в’ється річечка”, “Як не втратити ґрунт під ногами”, “Степова пісня”, “Зелене майбутнє”, “Зелена стежка мандрівників”, “Вісники весни – первоцвіти”, “Долина метеликів”, “Звичайне диво”, “Квітами багата Україна-мати” та “Школа юннатів” тощо.

Розглянемо один із прикладів роботи на місцях. Разом з представниками громадських організацій “Екологічна Рада Криворіжжя” та “Зелений центр МЕТІНВЕСТ” педагоги КПНЗ “СЮН Покровського району” Криворізької міської ради провели екологічно-просвітницькі заходи: тренінг “За життя без сміття”, лекційні зустрічі, одноденні експедиції, присвячені датам екологічного календаря – “Міжнародний день Землі”, “Всесвітній день води”, “Всесвітній день водно-болотних угідь”, “День дій в захист річок води і життя”, “День довкілля України”, “День екологічних знань”.

Програма Президента України “Зелена країна”

Одна з її задач – створення нових лісів, як потужного засобу боротьби зі зміною клімату; запобіганню деградації ґрунтів, забрудненню та обмілінню рік, опустелюванню, очищенню повітря.

У вересні 2021 року стартувала акція “Створюємо ліси разом”, ініціатива передбачає висадження 1 мільярду дерев за три роки і збільшення площі лісів на 1 мільйон гектарів за 10 років.

30 жовтня наймасштабніша висадка дерев по всій Україні пройшла разом із акцією “Висадження дерев одним мільйоном людей за 1 добу” у рамках глобального проєкту Greening of the Planet. Лише за один день українці висадили близько 3 мільйонів деревних рослин.

Вихованці гуртка “Юні лісівники” КЗ “ДЕЦ” Кам’янської міської ради не залишились осторонь. Вони провели просвітницьку роботу серед гуртківців центру та учнів закладів освіти міста аби ліси створювались в правильному місці і за допомогою видів дерев, які найкраще адаптовані до кліматичних умов на Дніпропетровщині, серед них: сосна звичайн, дуб черешчатий, робінія звичайна. Також вони доповіли і про інші основні породи, які зростають у лісових масивах області, а саме: тополя біла, тополя чорна, осика звичайна, клен татарський, клен ясенелистий, верба гостролиста, верба козяча, береза повисла, гледичія тощо.

Юні лісівники прийняли участь у трудові акції по догляду за молодими рослинами пришкольної території та лісництва проводять пропагандистську роботу на екологічну тематику серед школярів молодшого та середнього віку, виготовляють листівки, в яких повідомляють багато корисної інформації про те, що осіння лісокультурна кампанія триває з початку жовтня до кінця листопада. Зазначають, що найоптимальнішими термінами висадки лісу є весна та осінь, коли рослини перебувають у природньому безлистяному стані та в стані пониженої активності фізіологічних процесів.

VIII. Аналіз роботи профільних таборів

В цьому році заклади позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку області розпочали і провели літню відпочинково-оздоровчу та експедиційну кампанію в умовах рекомендацій Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України щодо карантинних обмежень по запобіганню поширенню коронавірусної хвороби COVID-19.

З урахуванням карантину заклади освіти переходили на дистанційну форму роботи, але на території еколого-натуралістичних закладів діти мали змогу працювати на відкритому повітрі: на навчально-дослідних ділянках, в дендропарках, зоолого-тваринницьких комплексах.

Наведемо декілька прикладів організації такої роботи.

Комунальний заклад освіти “Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді” (КЗО “ОЕНЦДУМ”)

Участь юннатів Дніпропетровщини у Всеукраїнському Фестивалі патріотичних дій

З 12 по 15 липня 2021 року в НЕНЦ пройшов Всеукраїнський фестиваль патріотичних дій, присвячений 30-й річниці Незалежності України.

За сприянням КЗО “ОЕНЦДУМ” Дніпропетровську область представляла команда юннатів КЗ “Міський ЕНЦДУМ” Марганецької міської ради, а саме: Терещенко Роман, Головченко Вікторія, Володькин Данііл, Копаниця Ярослав, Ячменьова Катерина. Всі вони є активними учасниками заходів патріотичного спрямування. Керівник команди- Панченко Світлана Вікторівна, культорганізатор, керівник гуртків КЗ ”МЕНЦДУМ”.

Участь юннатів Дніпропетровщини у Всеукраїнському зльоті юних дослідників-природознавців

З метою активізації роботи за сільськогосподарським напрямком, участі молоді у STEM-освіті з агробіологічного профілю, а також підтримки обдарованих і талановитих дітей в м. Київ на базі НЕНЦ з 29 червня по 02 липня 2021 року відбувся Всеукраїнський зліт юних дослідників-природознавців.

У заході взяли участь 5 здобувачів освіти ЗЗСО та вихованців ЗПО еколого-натуралістичного напрямку області з м. Кривого Рогу, Обухівської селищної та Зайцівської сільської рад. Організатором участі учнівської делегації області у заході виступив КЗО “ОЕНЦДУМ”.

Очолила делегацію Бурко С.М., керівник гуртка КПНЗ “СЮН Покровського району” Криворізької міської ради.

Участь у Всеукраїнському зборі лідерів Дитячого екологічного парламенту

З 05 по 08 липня 2021 року вихованці КПНЗ “СЮН” м. Павлограда представляли Дніпропетровську область на Всеукраїнському зборі лідерів Дитячого екологічного парламенту, що проходив на базі Всеукраїнського профільного табору “Юннат” (м. Київ).

Організатором участі команди у даному заході КЗО “ОЕНЦДУМ”. До складу делегації увійшли вихованці гуртка “Загальна біологія” КПНЗ “СЮН” м. Павлограда: Плошенко Єлизавета, Завгородня Діана, Горбенко Анастасія, Мамотенко Валерія та Мамотенко Вікторія; керівник делегації – Мамотенко Юлія Олександрівна, заступник директора з навчально-виховної роботи СЮН.

Юні парламентарі побували на феєричному хімічному реактив-шоу від Музею популярної науки і техніки “Експериментаніум”, взяли участь у роботі круглого столу, під час якого презентували природохоронну діяльність закладу, відвідали Національний музей історії України, взяли участь в майстер-класі з мистецтва фотографії. Також взяли участь у юннатівському квесті “Юні екологи”, де пригадали екологічні проблеми в Україні та світі.

Незабутні враження залишилися у вихованців від вечірніх екскурсій Києвом: Майдан Незалежності, Софіївська площа, Андріївський узвіз, Річковий вокзал, фунікулер, Контрактова площа, колесо огляду тощо. Також зацікавила “Дивовижна подорож в країну Юннатію” - підводне царство акваріумів, грація тварин – мешканців тераріумів, екзотичні рослини Зимового саду, Музей Хліба та цікаві жителі куточку живої природи.

За високі результати та екологічно-свідому життєву позицію та участь у Всеукраїнському зборі юних лідерів ДЕП члени делегації були нагороджені грамотами НЕНЦ.

Дніпропетровщина оздоровлює творчих та обдарованих дітей

Відповідно до доручення голови облдержадміністрації від 07.06.2021 № 08-25/0/35-21 “Про направлення дітей на оздоровлення та відпочинок до комунального закладу “Дитячий оздоровчий центр соціальної реабілітації санаторного типу “Перлина Придніпров’я” Дніпропетровської обласної ради за рахунок коштів обласного бюджету”, з 23.06.2021 по 13.07.2021 була проведена тематична зміна для творчих та обдарованих дітей.

КЗО “ОЕНЦДУМ” для оздоровлення була направлена група вихованців ЗПО області еколога – натуралістичного напрямку у кількості 10 дітей. Оздоровчий центр знаходиться в мальовничому куточку нашої області (Новомосковський район), у сосновому лісі на березі річки Самара. Під час відпочинку для дітей були заплановані оздоровчі процедури, змістовні і цікаві заходи. На базі табору також працювали творчі майстерні, різноманітні гуртки, які спрямовані на розвиток особистості, проводилися спортивні змагання та конкурси.

Учасниками цього заходу стали переможці всеукраїнських та обласних профільних масових заходів, вихованці КЗО “ОЕНЦДУМ”, філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”, комунального закладу “Марганецький міський ЕЦДУМ” Марганецької міської ради, КПНЗ “ЦЕНТУМі” Обухівської селищної ради, КПНЗ “Станція юних натуралістів” Павлоградської міської ради, КЗ “Слобожанський навчально-виховний комплекс №1 “Загальноосвітня багато профільна школа II - III ступенів - Центр позашкільної освіти” Слобожанської селищної ради.

Відвідування технічного музею “Машини часу”

10 червня 2021 року КЗО “ОЕНЦДУМ” була організована і проведена екскурсія для вихованців закладу до технічного музею “Машини часу”.

Юннати поринули у минуле, разом з керівниками гуртків КЗО “ОЕНЦДУМ” Шпітько Надією та Радзіковською Лілією, які супроводжували вихованців.

Діти познайомились з різноманітними машинами, дізнались про роль тварин у перевезенні вантажів, пошти, мандрівників та пересічних громадян, роль їздових тварин у житті козаків, про історію виникнення автомобіля та велосипеда, побачили старовинні телефони та друкарські машинки. Діти з задоволенням кермували вантажівками, заглядали в багажники та салони авто, які дуже рідко можна побачити зараз на дорогах. Особливо вразила пожежна машина, в салоні якої волів сфотографуватися кожен.

Заходи до Міжнародного дня захисту дітей

Щороку 1 червня в Україні відзначається Міжнародний день захисту дітей. Дорослі готові долати труднощі і перешкоди заради здійснення дитячих мрій та сподівань, заради щастя наших дітей у вільній країні під мирним небом.

В КЗО “ОЕНЦДУМ” з 25 травня по 1 червня 2021 року було проведено низку святкових заходів до вищезгаданої дати, а саме: конкурс малюнку на асфальті за темою “Моя Країна і Я”, науковий квест “ Дива поруч з тобою”, екскурсії до зоологічного куточку, квест за темою “Природнича мандрівка”.

Юннати з задоволенням малювали, мандрували та дізнавались цікаві факти про рослин та тварин, приймали вітання від керівників гуртків та однолітків.

Відпочинок дітей від Дніпропетровської області в таборі

“Молода гвардія” м.Одеса

Переможці Всеукраїнських конкурсів з екологічних та сільськогосподарських напрямків в кількості 7 дітей взяли участь у роботі табору “Молода гвардія” м.Одеса.

Звіт про організацію літнього відпочинку згідно інформації наданої закладами освіти області еколога – натуралістичного напрямку були зведені в таблицю, яка знаходиться в звіті про організацію літніх відпочинково-оздоровчих, експедиційних кампаній дітей та учнівської молоді в системі позашкільної освіти еколога-натуралістичного профілю за 2021 рік в Дніпропетровській області.

КЗ “Дитячий екологічний центр” Кам’янської міської ради

Літо 2021 року вихованцям та гостям ДЕЦ подарувало безліч казкових пригод та розваг. Розпочалося все з екологічного квесту «Літо дарує лайки», який був присвячений Дню захисту дітей. Потім на дітей чекали пізнавальні та розважальні заходи: «Мі – мі – мішна пригода», «П’ятачок та всі, всі, всі...», «Квітучий настрій», «Без верби та калини нема України», «Літо у стилі кантрі». Веселі конкурси, квести, ігри на свіжому повітрі допомогли дітям відкрити в

собі нові здібності, розвинули уміння працювати в команді та досягати поставленої мети.

Під час екскурсій з циклу «Вперед в минуле» дітлахи вивчали історію рідного краю, його звичаї і традиції, відвідали імпровізований куточок лісу і познайомилися з мешканцями лісів Дніпропетровщини, дізналися про екологічні проблеми нашого міста та їх наслідки.

Всі мали можливість проявити свої творчі здібності, відвідавши майстер-класи з виготовлення листівок «Мамині зайчата», «Свинка Пепа», «Чарівна квітка ірис», «Вишиваночка», «рушничок на згадку». Кожен учасник, що відвідав такий воркшоп, забирав на згадку ексклюзивну листівку, яку виготовив своїми руками. Також на юних любителів пригод чекав відеовояж «Канікули. Ура!». Діти переглядали короткі екологічні мультфільми і віртуально подорожували з їхніми героями – потрапляли в царство загадкових квітів, допомагали свинці дістати крекер, виручали з пригод зайця та білочку.

Знайомлячись із мешканцями куточку живої природи, діти подарували тепло своїх сердець «маленьким друзям», а також поповнили запас їжі для тваринок. А під чарівним кленом, «деревом бажань», на всіх чекали яскраві фотозони: «Морква для зайчаток», «Кумедні поросятка», «Квіткова галявина», «З Україною в серці», «Садок вишневий...».

Всі, хто відвідав центр влітку 2021 року, наповнилися яскравими емоціями, отримали нові знання та весело і з користю провели час.

КЗ “Міський ЕНЦДУМ” Марганецької міської ради

В міському ЕНЦДУМ за літній період працювала літня еколого-біологічна школа, в ході роботи якої було проведено заходи, майстер-класи природоохоронного спрямування, до яких було залучено 122 учнів загальноосвітніх закладів міста.

В червні місяці на базі центру працював профільний табір “Літня еколого-біологічна школа”, який відвідувало 60 вихованців.

Проведені заходи мали еколого-натуралістичне спрямування та оздоровчо-розважальний напрям.

- Конкурси та вікторини на свіжому повітрі: «Найрозумніший ботанік», «Найрозумніший зоолог», «Кращий орнітолог», «Кращий ентомолог», «Кращий знавець дикої фауни».

- Екскурсії у природу: «Орнітофауна парків міста», «Рідкісні і зникаючі рослини м. Марганець», «Паркова рослинність», «Антропогенна рослинність Марганця», «Рослини-рудеранти», «Рослини-символи України», «Урбанофлора міста» та інші.

- Екскурсії до галереї кімнатних рослин КЗ «МЕНЦДУМ», живого куточку, кабінету акваріумістики, музею Хліба.

- Навчально-польова практика з вихованцями.

Протягом червня вихованці закладу здійснили низку екологічних експедицій з метою моніторингових досліджень стану навколишнього середовища. На території колишнього Мар’ївського кар’єру юннати дізнались

про історію виникнення озер – Блакитного, Понтони та Піявочного. Дослідили орографічну ситуацію, морфометричні показники, проводили гідробіологічні дослідження та відбирали проби води для лабораторних досліджень.

Проводили геоботанічні дослідження трансформованих фітоценозів під впливом діяльності Марганецького гірничо-збагачувального комбінату.

Також досліджували стан популяцій рідкісних та зникаючих видів комах порушених ділянок, еколого-фауністичне дослідження денних метеликів біотопів м.Марганець.

Серед літніх досліджень юннатів також:

- Ентомокомплекси прибережних ділянок;
- Гідробіологічні дослідження річки Ревун та річки Томаківка;
- Дослідження малакофауни порушених ділянок у результаті діяльності МГЗК та екологічного стану ґрунтів

КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради

Влітку 2021 року до закладу завітали учні 1-4 класів. Не дивлячись на спекотні дні, програма заходів, які запропонували гостям працівники Центру, була дуже цікавою, різноманітною та насиченою.

Розділившись на 2 групи, маленькі гості мандрували територією Центру. В ході мандрівки відбулися екскурсії до «Живого куточка», «Акваріумного господарства», оранжереї, навчальної пасіки та комплексу «Апітерапевт», де діти послушали розповіді про їх мешканців та залюбки поспілкувалися з кролями, шиншилами, білими мишами, черепахами, морськими свинками та іншими тваринками.

Кожна зупинка супроводжувалася різноманітними «активностями». Так, на майданчику біля «Живого куточка» учні пограли в розвиваючі ігри, в «Зеленому класі» прийняли участь в тематичній вікторині. Біля виставкового павільйону провели дослідницьку роботу над гарбузами, які зберігалися в закладі на протязі року, – зважували, вимірювали об'єм, щоб дізнатися, скільки вологи втратили вони під час зберігання. Поруч відбувся майстер-клас з валування соломи, в ході якого діти власноруч зробили казкового Солом'яного бичка. Ще один майстер-клас з відновлення вулика-дуплянки відбувся в бесідці комплексу «Апітерапевт». Його результатом став новий дах з сіна, яким юні майстри накрили один з навчально-демонстраційних вуликів.

Трохи відпочивши – погравши в рухливі ігри, позаймавшись фізкультурою на спортмайданчику і просто посидівши та подихавши хвойним ароматом біля ділянки лісових культур, діти повернулися до Екологічної світлиці, де зайнялися ще одним видом творчості – фарбами розмальовували малюнки з зображенням різних символів України, різних птахів, тварин та інш..

В пам'ять про відвідування Центру власноруч розфарбовані малюнки діти увезли з собою разом з новими знаннями, враженнями та гарним настроєм.

Під час літніх канікул групи дітей молодшого та середнього віку з великим задоволенням відвідали клуб "Срібна підкова" та покаталися на конях під наглядом та керівництвом досвідченого інструктора з верхової їзди

Науменко Анжели. Вони також змагалися в різних інтелектуальних конкурсах, грали в рухливі ігри, які підготувала культорганізатор Центру Олена Аулова.

Дітям під керівництвом педагогів закладу проведені оздоровчі сеанси в оздоровчому комплексі «Апітерапент», який складається з 2 оздоровчих павільйонів, дегустаційного намету та куточку відпочинку.

КЗ “Нікопольський міський еколого-натуралістичний центр”

З 07.06 2021 року в закладі розпочалася літня оздоровча кампанія для вихованців. Всі заходи проводилися з урахуванням рекомендацій Кабінету міністрів України, Міністерства освіти і науки України щодо карантинних обмежень по запобіганню поширення коронавірусу COVID-19.

У літній період працювали гуртки "Юні друзі природи", "Юні квітникарі", "Любителі домашніх тварин" та інші. Заняття проводилися на відкритому повітрі на території закладу або за його межами у кількості не більше 10 осіб у групі. Так під час заняття гуртка "Юні друзі природи" була проведена цікава цільова гра "Еко-пікнік".

Мета гри: навчити дітей грамотній екологічно свідомій поведінці в природі. Гра проводилася на території міського парку. Після проведення пікніку діти вчилися утилізувати відходи. Вони дізналися, як поводитися з органічними та неорганічними відходами. За літній період було проведено 4 краєзнавчі походи з метою вивчення флори та фауни степу, збирання природного матеріалу для колекцій та гербарію. В походах взяли участь 45 вихованців центру. Під час походів були проведені природоохоронні акції "Чистий берег". Діти разом з керівниками прибирали побутове сміття на прибережній смузі. Така діяльність формує у підростаючого покоління соціально активну життєву позицію, виховує відповідальне ставлення до довкілля.

З метою вивчення природи інших регіонів України у липні був організований традиційний багатоденний еколого-краєзнавчий похід у Карпати. 15 юннатів у супроводі директора КЗ «НМЕНЦ» Третьякова Ю.Ю. та керівника гуртків Канчука І.І. пройшли по Черногорському хребту, підкорили вершини гір Петрос та Близниця.

КПНЗ “Станція юних натуралістів” м. Павлограда

В літній період 2021 року в КПНЗ “СЮН” м. Павлограда в умовах адаптивного карантину в червні 2021 року було організовано роботу гуртків еколого-натуралістичного та художньо-естетичного напрямку.

З 19.07.2021 по 31.08.2021 року організовано роботу гуртків одного дня еколого-натуралістичного напрямку. Заняття проходили лише в приміщенні еко-класу на свіжому повітрі з дотриманням дистанції 1-1,5 м, в гуртку одночасно займалися не більше 10 осіб. Всього за час роботи гуртків одного дня їх відвідало близько 150 вихованців.

Програми занять гуртків одного дня були спрямовані на вивчення рослинного і тваринного світу Павлоградщини, вивчення лікарських та отруйних рослин, рослин-радіопротекторів, видового складу флори та фауни на навчально-дослідних ділянках, квітниках, спостереження за тваринним світом нашого краю та мешканцями живого куточку, аквакомплексу, куточку тераріуміста та зоокомплексу СЮН.

Велику увагу в роботі гуртків одного дня приділено також екскурсійній роботі. Проведено 10 екскурсій в природу для вихованців: екскурсія на малу екологічну стежку, «Дуби – пам'ятки минулого», «Флора парку 1-го травня», «Мікросвіт парку (вивчення комах)», «В пошуках рослин – символів України», «Лісові мешканці», «Почуймо спів пташиний», «Аптека під ногами», «Дендропарк СЮН», «Яскраві барви квітників СЮН».

Значне місце в плануванні роботи гуртків одного дня приділено і патріотичному вихованню гуртківців. До Дня Конституції України було проведено низку заходів:

- Конкурс малюнків на асфальті "Моя країна - Україна"
- Пізнавальна ігрова програма «Козацькі забави»
- Квест "Рослини-символи України".

Екологічна та природоохоронна робота спрямована на участь юннатів та учнів шкіл в конкурсах та акціях. Проводиться індивідуальна робота з обдарованими вихованцями по їх участі в конкурсах «Біощит», «Школа – мій рідний дім», «Парки – легені міст та сіл», «Ліси для нащадків», «До чистих джерел», «Птах року» та ін.

Також обдаровані вихованці та вихованці гуртків одного дня взяли участь в екскурсіях та походах, загалом було проведено 15 екскурсій в природу, в яких взяли участь 30 юннатів: «Вивчаємо малі річки нашої Батьківщини (р. Вовча)», «Вивчаємо малі річки нашої Батьківщини (р. Самара)», «Стежинами рідного краю», «Ліс – джерело усіх чудес», «Тваринний світ Олексіївського лісу (мікрорайон РТС та Соснівка в межах міста Павлограда)», «Орнітологічний світ парку 1 Травня», «Рослинний світ парку 1 Травня», «Правила збирання та зберігання лікарських рослин», «Збирання комах-шкідників», цикл екскурсій на малу екологічну стежку, «Дуби – величні пам'ятки історії», цикл екскурсій в рамках операції «Мурашка».

Проведено роботу на навчально-дослідних ділянках та квітниках. Навчально-дослідна ділянка СЮН площею 300 м². На ділянці розбито відділи:

- Зерновий (висаджено жито, ячмінь, кукурудзу, просо)
- Овочевий (патисони, гарбузи, кабачки, огірки, томати, картопля)
- Відділ лікарських рослин (шавлія лікарська, м'ята лікарська, меліса, календула, ехінацея, ромашка, калина, чорноплідна горобина)
- Відділ кормових рослин (еспарцет, люцерна посівна, топінамбур)

Влітку 2021 року на ділянці та в кабінеті квітникарства була проведена дослідницька робота за тематикою:

- “Вивчення особливостей росту різних сортів томатів”;
- “Вирощування та застосування в побуті рослин-символів України”;

- “Вивчення впливу природних засобів та хімічних препаратів на швидкість укорінення пагонів зигокактусу Шлюмбергера (Schlumbergera)”.

Також проводилася індивідуальна робота з вихованцями (з використанням засобів особистого захисту (захисних масок та санітайзерів) в зоокомплексі та живому куточку, в аквакомплексі та куточку терраріюміста. Догляд за хом'яками, морськими свинками, шиншильцями, кроликами, дегу, крисами декоративними, складання раціонів харчування та оформлення щоденників спостережень.

З 05 по 08 липня 2021 року закладу представляли Дніпропетровську область на Всеукраїнському зборі лідерів Дитячого екологічного парламенту, що проходив на базі Всеукраїнського профільного табору «Юннат» (м. Київ), організатором якого є НЕНЦ.

КПНЗ “СЮН Покровського району” Криворізької міської ради

В літній період колективом закладу було проведено оздоровчу кампанію: сплановано роботу ланок профільного табору “Юннат” та навчально-дослідницьку роботу на НДЗД, при виконанні якої проводились практичні заняття, майстер-класи, екскурсії, змагання, одноденні експедиції з обов'язковим дотриманням протиепідемічних заходів;

Робота закладу в літній період висвітлювалась в засобах масової інформації, на сайті закладу, в соціальних мережах

Для студентів Криворізького педагогічного університету, громадян Туркменістану, провели двотижневий навчальний практикум. Директорка СЮН Шепетука Н.М. ознайомила студентів з важливим значенням екологічного навчання та виховання школярів у сучасній школі та необхідністю прищеплювання бережного ставлення до природи рідного краю. Дуже цікавою для майбутніх вчителів була відео лекція “Охорона та дослідження ґрунтів Покровського району”, проведена Шепетухою Н.М.

Про організацію літньої польової практики позашкільного навчального закладу екологічного спрямування розповіла методист-координатор СЮН-Олешкевич Т.М.. Студенти занотували рекомендації щодо правильного ведення щоденника фенологічних спостережень учнями під час літньої польової практики. Керівники гуртків СЮН ознайомили студентів-практикантів з профілем та роботою своїх гуртків, в презентаційній формі продемонстрували свої досягнення.

З метою підвищення інтересу учнівської молоді до зеленого простору та різноманітних форм ландшафтного дизайну, створили та спланували роботу ланки «Барвінок» профільного табору «Юннат». В ланці «Барвінок» (керівник Цимбал Т.В.) для учнів місцевих шкіл проведено екскурсії «стежками саду безперервного цвітіння», «Дерева та кущі дендрологічного відділу Станції юних натуралістів», «Дивовижні рослини оранжереї СЮН», «Парки і сквери промислового міста».

Вчителям та учням шкіл Покровського району сподобалися відео подорожі «Мандруючи садами та парками світу», «Мандрівка до світу рослин»,

«Екзотичні квіти». Діти ознайомились з історичним досвідом садово-паркового мистецтва та ландшафтного проектування, розглянули сучасні тенденції розвитку ландшафтно-архітектури, основні об'єкти ландшафтного проектування.

У вигляді мастер-класів по розмноженню та догляду за рослинами проводилась практична робота в квітково-декоративному відділі СЮН. Велося відпрацювання практичних навичок при проектуванні квітково-декоративних осередків на території СЮН. Ніхто не залишився байдужим після проведеного фут-квесту «Королівство квітів». Учні отримали багато цінної інформації з проектування зелених зон шкільного подвір'я, навчилися садити рослини, формувати клумби. В розважальній грі «Я ландшафтний дизайнер» діти ознайомились з найпопулярнішими квітковими рослинами та рослинами, які вважаються символами України, вивчили танок «Квітка-танцівниця».

На території СЮН учні Покровського ліцею: Литвиненко Олександр, Оксанченко Віталій, Самарець Роман, Крутько Ілля зпроекували та створили нову клумбу «Сад казкових мрій», заклали і провели досліді по розмноженню декоративних рослин з їх подальшим використанням в зелених насадженнях СЮН, ліцею та шкіл Покровського району.

В літній період працювала ланка «Фіалка» (керівник Ващенко Л.О.). Цікаво проходили екскурсії по території та закладу, під час яких відвідувачі дізнавалися про походження рослин та необхідні умови для їх утримання.

Проводилися майстер-класи «Кімнатні рослини, їх хвороби і ознаки захворювання», засідання валеокафе на теми: «Твоє здоров'я в твоїх руках», «Запашні аромати з рідного саду», «Аптека на твоєму вікні». На території закладу діти збирали насіння квіткових рослин. Гуртківцями були закладені досліді з кімнатними рослинами по внутрішньому озелененню СЮН.

З метою організації змістовного відпочинку та оздоровлення дітей влітку 2021 року, на базі СЮН керівником гуртка «Юні акваріумісти» Тесленко Н.В. організовано роботу ланки «Золота рибка».

Мета роботи ланки: ознайомлення вихованців із біологічними особливостями водних організмів; поглиблення і надання додаткових знань з зоології, ботаніки, географії, екології; формування практичних вмінь і навичок проведення експериментально-дослідницьких робіт; залучення до активної роботи по охороні водного середовища.

За час роботи ланки забезпечено організоване дозвілля для 42 вихованців (з числа вихованців гуртка та дітей групи «Одного дня»). Для учнів шкіл Покровського, Тернівського та Саксаганського району працював екскурсійний майданчик для знайомства з мешканцями живого куточку та акваріумістики. Екскурсії мали тематичний характер: «Акваріумні риби різних природних зон», «Рептилії та амфібії», «Риби місцевих водойм», «Підводні сади», «Водойма в саду».

З метою забезпечення потреб дітей у творчій самореалізації та підготовки підлітків до активної громадської та професійної діяльності налагоджено активну співпрацю з екологами міста. Члени громадської організації «Екологічна рада Криворіжжя» проводили лекційні зустрічі: «Екологічний стан

Кривого Рогу (забрудненість повітря, відкритих водойм, ґрунту), проведені тренінги «За життя без сміття!», «Зелене місто», «Вода – це основа життя!». Екологами та викладачами КДПУ проведено консультації, як початковий етап написання науково-дослідницьких робіт.

Ланка «Мурашка» була організована на базі гуртка «Юні зоологи і тваринники» (керівник Гейко О.М.).

Мета роботи ланки: вивчення біологічних особливостей декоративних і свійських тварин, історія їх одомашнення, умов утримання та розведення в неволі, виховання любові до природи та почуття відповідальності за живі істоти, прищеплення навичок експериментальної та дослідницької роботи.

У роботі ланки застосовувались різні форми: інтерактивні лекції, екскурсії, практичні та лабораторні роботи, виставки, організовувались зустрічі з любителями-зоологами, кінологами, орнітологами, фахівцями сільського господарства, ветеринарними лікарями, науковими працівниками. Екскурсійний майданчик працював тематично: «Мешканці живого куточку», «Декоративне птахівництво», «Свійські птахи», «Гризуни», «Декоративні та свійські кролі», «Рептилії (плазуни)», «Павуки».

Під час роботи проведено ряд виходів-екскурсій (з дотриманням карантинних вимог) для знайомства дітей різного віку з живою природою: «Птахи наших парків і садів», «Літні зміни у природі», «Природа рідного краю», «Комахи нашої місцевості», «Мурахи та мурашники», виїзд на виставку екзотичних тварин.

За час роботи ланки організовано відпочинок 42 вихованцям.

Мета роботи ланки «Насінинка» (керівник Бурко С.М.), полягала у формуванні таких компетентностей особистості, як пізнавальної, практичної, творчої, соціальної, засобами флористики та науково-дослідницької діяльності в овочівництві. Для знайомства учнів із професією флориста та роботою гуртка «Флористика та фітодизайн інтер'єру», проводились екскурсії по флористичній виставці «Чарівний квітковий світ» та майстер-класи: «Виготовлення букету», виготовлення віночка «Віночок із диво трав», виготовлення оберегу «Духм'яний мішечок», виготовлення оберегу «Підкова для друга, на щастя», «Виготовлення колажів». Проводились пізнавально-розважальні ігри – подорожі: «Вітаміни з грядки», «Чарівний квітковий світ», «Подорож по країні Огородії», «Віночок українських оберегів», «Обереги – прикраса та захист вашого дома», «Подорож в квітковий світ», «Подорож по країні Легумії».

З вихованцями гуртка «Юні агрохіміки» проводилась практична частина науково-дослідницької роботи: робота в комп'ютерній бібліотеці; розробка плану читання наукової літератури за обраною темою дослідження; формування огляду джерел за тематикою роботи учня; оформлення списку джерел; складання плану роботи, схеми польових дослідів, агротехнічних заходів по догляду за культурою; закладання і проведення вегетаційних польових дослідів по овочевим культурам: сортовивчення, вплив різних факторів на їх врожайність; проведення дослідження (експерименту, спостереження); засвоєння основних прийомів догляду за овочевими культурами, проведення фенологічних, біометричних спостережень;

проведення дослідження по обліку врожаю; обробка і представлення результатів дослідження: графічне і табличне; оформлення інформаційного фото звіту.

IX. Аналіз роботи організаційних форм освітнього процесу за основними профілями діяльності в закладах позашкільної освіти та в закладах загальної середньої освіти(мережа, профільність, зміст)

9.1. Мережа творчих учнівських об'єднань еколого-натуралістичного напрямку у 2021 році в СЮН/ЕНЦ Дніпропетровської області складала **335** гуртків (на **50** гуртків менше, ніж у 2021 році), в яких різними формами екологічної діяльності були охоплені 4330 вихованців за всіма віковими рівнями (кількість дітей зменшилася на **818**) і складала:

- дошкільного віку – **31** гурток/**419** вихованців (кількість гуртків зменшилася на 12, в порівнянні з 2020 роком, і кількість дітей зменшилася на 107 вихованців);
- початкового вікового рівня – **120** гуртків/**1587** вихованців (зменшення на 18 гуртків, 306 вихованців);
- основного вікового рівня – **136** гуртків / **1789** вихованців (зменшення на 25 гуртків, зменшення вихованців на 1090 вихованців);
- вищого вікового рівня – **48** гуртків / **545** вихованців (збільшення на 5 гуртків, 10 вихованців).

Напрями, за якими працювали творчі учнівські об'єднання в СЮН/ЕНЦ області:

- загально-біологічний – 118 гуртків/1518 вихованців (зменшення в порівнянні з 2020 роком на 34 гуртка, 619 вихованців);
- екологічний – 71 гурток/903 вихованці (зменшення кількості гуртків на 26, зменшення вихованців на 374);
- сільсько-господарський – 31 гуртків/401 вихованця (кількість гуртків зменшилась на 1, але кількість вихованців збільшилась на 57);
- декоративно-ужитковий – 16 гуртків/224 вихованців (збільшення на 1 гурток, збільшення на 21 вихованця);
- квітково-декоративний – 33 гуртки/430 вихованців (зменшення на 13 гуртків, зменшення на 231 вихованець);
- нетрадиційні нові форми – 44 гуртки / 563 вихованця (збільшення на 5 гуртків 27 вихованців);
- інших гуртків – 22 гуртки, 321 вихованець, у 2020 році цей профіль був представлений двома гуртками, 30 вихованців.

Профільність гуртків у 2021 році дещо змінилась, у КПНЗ “Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді” Обухівської селищної ради з'явилися гуртки спортивного та естетичного напрямку (13 гуртків з 42).

Робота гуртків еколого-натуралістичного напрямку була організована в закладах загальної середньої освіти області. Всього у 2021 році в них працювало 87 гуртків, які охоплювали 1185 вихованців (зменшення на 4 гуртки, 128 вихованців).

На базі комплексних закладів позашкільної освіти в 2021 році працювало 107 еколого-натуралістичних творчих учнівських об'єднань з охопленням 1390 вихованців (збільшення на 68 гуртків, 643 вихованця), що пов'язано з процесами децентралізації.

Всього в 2021 році в закладах освіти Дніпропетровської області діяло **529 еколого-натуралістичних творчих учнівських об'єднань**, в яких додаткову освіту з природних дисциплін отримували **6905 вихованців** (збільшення на 14 гуртків, але при цьому зменшення на 95 дітей).

Кількісні показники еколого-натуралістичних учнівських об'єднань в закладах освіти Дніпропетровської області у 2021

Типи закладів	Кількість гуртків	Кількість дітей	I рік навч. гуртків/дітей	II рік навч. гуртків/дітей
Профільні еколого-натуралістичні заклади	335	4330	290/3844	45/486
Загальноосвітні навчальні заклади	87	1185	58/916	14/269
Комплексні позашкільні заклади	107	1390	83/1071	24/319
Всього в закладах освіти	529	6905	431/5831	83/1074

9.2. Профільність творчих учнівських об'єднань в мережі закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного спрямування Дніпропетровської області в 2021-2022 н.р.

Кількість профілів	Профільність гуртків	Всього груп	Кількість дітей
1. Гуртки екологічного профілю			
2.	Відповідальне споживання	2	22
3.	Дитячий екологічний рух	5	56
4.	Дитина і охорона довкілля	2	25
5.	Екологічне красзнавство	4	61
6.	Людина і довкілля	2	24
7.	Основи екологічних знань	4	46
8.	Основи екологічної біохімії	3	32
9.	Основи екологічного моніторингу	3	26
10.	Основи екологічної науково-дослідницької діяльності	1	5

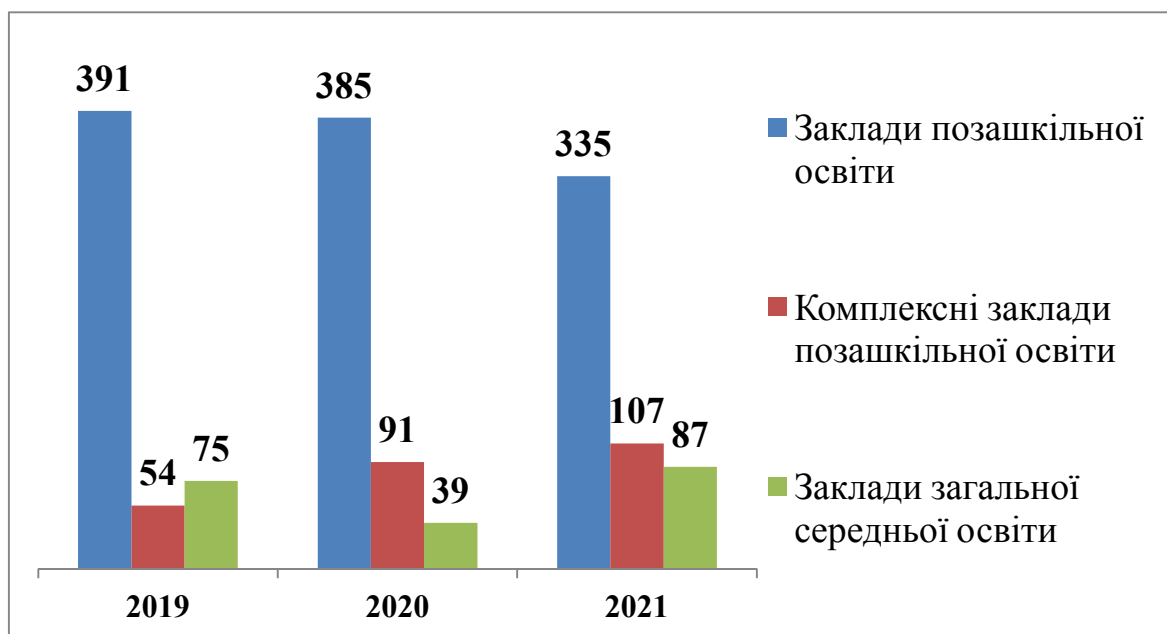
11.	Природа рідного краю	6	85
12.	Юні географи дослідники	1	10
13.	Юні друзі природи молодшого шкільного віку	13	193
14.	Юні екологи	13	137
15.	Юні охоронці природи	11	156
16.	Я пізнаю світ	1	10
	Всього	71	884
Гуртки загально - біологічного профілю			
17.	Біологія людини	5	69
18.	Біологія тварин	1	10
19.	Валеологія	7	87
20.	Дендрологія з основами озеленення	2	30
21.	Загальна біологія	3	35
22.	Лікарські рослини	2	28
23.	Любителі декоративних і свійських тварин	12	164
24.	Неорганічна хімія	2	18
25.	Основи біоетики	1	10
26.	Основи біології	4	40
27.	Основи гідробіології	1	15
28.	Основи здорового способу життя	2	25
29.	Основи фенології	1	15
30.	Основи фізіології людини	1	8
31.	Основи хімічної науково- дослідницької діяльності	1	5
32.	Природа рідного краю	8	114
33.	Природна скарбниця	3	45
34.	Природознавство для дошкільників	13	174
35.	Сучасні біотехнології	3	25
36.	Юний дослідник	2	15
37.	Юний хімік	3	28
38.	Юні акваріумісти	4	52
39.	Юні знавці лікарських рослин	2	24
40.	Юні зоологи	7	92
41.	Юні ентомологи	1	15
42.	Юні конярі	2	30
43.	Юні лісівники	8	100
44.	Юні орнітологи	2	30
45.	Юні психологи	3	40
46.	Юні хіміки	2	30
47.	Юні хіміки. Хімія з основами електрохімії.	3	15
48.	Я і Україна	9	135
	Всього	118	1518

Гуртки сільськогосподарського профілю			
49.	Основи ветеринарної медицини	2	30
50.	Птахівництво	2	30
51.	Птахівництво з основами ветеринарії та зоогієни	2	20
52.	Юні агрохіміки	3	35
53.	Юні конярі	2	30
54.	Юні кролівники	8	104
55.	Юні овочівники	3	36
56.	Юні рослинники	2	27
57.	Юні садівники	7	79
Всього		31	401
Гуртки квітково-декоративного профілю			
58.	Горшечкові рослини	3	30
59.	Фітодизайн	1	10
60.	Флористика	5	70
61.	Флористика та фітодизайн інтер'єру	2	22
62.	Юні аматори зеленої архітектури	4	54
63.	Юні квітникарі	14	189
64.	Юні флористи	4	44
Всього:		33	419
Гуртки декоративно-ужиткового мистецтва			
65.	Українська народна вишивка	1	15
66.	Декоративно-ужиткове мистецтво	2	24
67.	Умілі ручки	7	99
68.	Бісероплетіння	1	15
69.	Різьблення по дереву	1	15
70.	Петриківський розпис	1	12
71.	Писанкарство	2	20
72.	Чарівний клубочок	2	27
Всього		16	224
Нестандартні, нові форми гуртків			
73.	Біологія людини засобами STEM-освіти	2	24
74.	Вчимося граючись	1	10
75.	Еколекторій Всесвіт	12	180
76.	Екологічний відеолекторій	3	38
77.	Екологічний театр	1	8
78.	Еколого-естетична студія	5	61
79.	Ландшафтний дизайн з елементами комп'ютерного проектування	6	68
80.	Любування природою	4	50
81.	Основи комп'ютерного моделювання з хіміко-біологічним нахилом	4	50

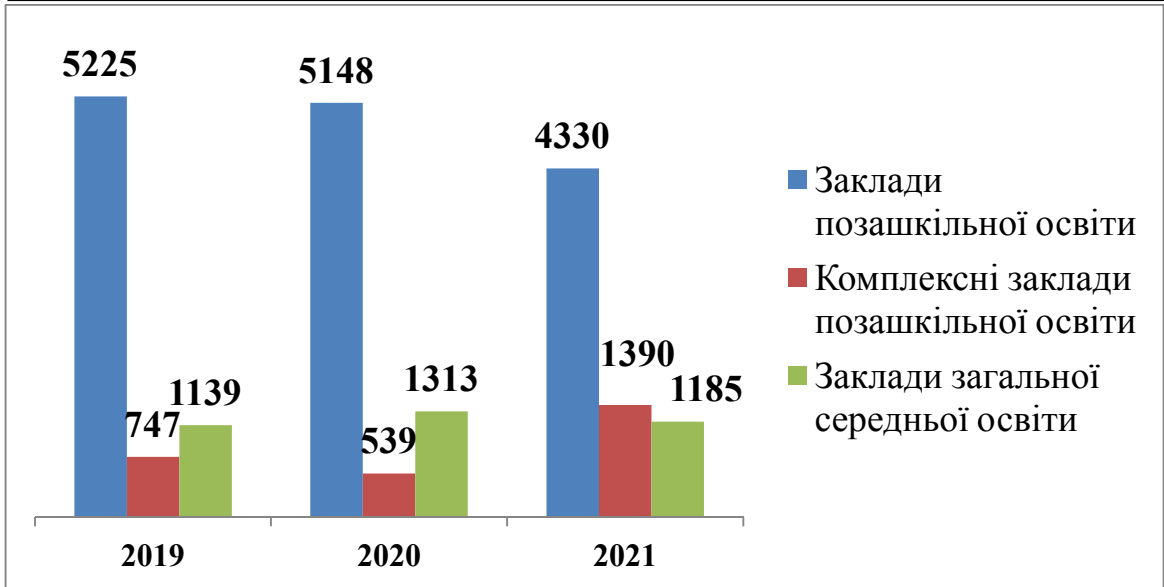
82.	Учись учитися	2	20
83.	Юні фотонатуралісти	4	54
Всього		44	563
Інші гуртки			
84.	Образотворче мистецтво	4	57
85.	Основи художнього мистецтва	2	24
86.	Баскетбол	1	15
87.	Яскраві фарби	1	15
88.	Джура	1	15
89.	Хоровий	1	15
90.	Драмгурток	1	15
91.	Ігротехніка	1	15
92.	Юний турист	1	15
93.	Логоритміка	1	15
94.	Футбол	1	15
95.	Рятівник	1	15
96.	Вокальний	1	15
97.	Ляльковий	1	15
Всього		22	321
РАЗОМ		335	4330

9.3. Динаміка розвитку мережі за 2019-2021 рр.

Динаміка кількості гуртків в закладах освіти Дніпропетровської області в 2019-2021 роках

**Динаміка кількості дітей в гуртках закладів освіти
Дніпропетровської області в 2019-2021 роках**

**Динаміка профілей гуртків в закладах освіти
Дніпропетровської області 2019-2021 рік**

9.5. Приклади кращих гуртків (за профілями та рівнями)

Початковий рівень

Гурток “Юні друзі природи” (керівник Синчук Н.Г.). працює на базі КПНЗ “Станція юних натуралістів” м. Павлограда за програмою, затвердженою наказом департаменту освіти і науки Дніпропетровської обласної ради від 28.08.2018р. № 468/0/212-18.

На заняттях діти поринають у єдність світу природи і людини, намагаються зрозуміти причинно-наслідкові зв'язки, які зформовані у навколишньому світі, отримують первинні поняття про шляхи творення свого здоров'я, екологічний світогляд і культуру.

Діти активно взяли участь у виховних заходах екологічного та патріотичного спрямування: “Долоньки дружби”, “Здоровий спосіб життя”, “Вода – основа життя”, “Первоцвіти під охороною”, “Захисники України в історії рідного краю”, “День вишиванки”, “День Соборності”, бесіди-вікторини “Щедра осінь”, напередодні Дня пам'яті та примирення, та 9 травня – 76-ї річниці перемоги над нацизмом у Другій світовій війні вихованці гуртка залучені до пізнавально-виховної години. Взяли участь у покладанні квітів до монументу, який знаходиться біля Станції юних натуралістів.

Юннати гуртка брали участь в природоохоронних акціях “Годівничка”, “Первоцвіти Дніпропетровщини”, “Не сміти – прибери за собою”, “Ліси для нащадків”, в трудових десантах по прибиранню соснового лісу неподалік школи, вивчали рослинний та тваринний світ рідного краю на практиці, підготовували тварин (птахи, білки), виготовили та приладнали для них годівнички.

Вихованці гуртка брали участь у квесті “Допоможи зимуючим птахам”, ознайомились із осідлими птахами своєї місцевості, розширили уявлення про заходи щодо охорони птахів взимку; у виховному заході “Святі осені”, де за допомогою поетичного слова, музики, пісень, художньої творчості педагог викликав у дітей естетичні переживання, захоплення красою природи, сприяв розвитку артистичних здібностей дітей, їх мовленню, відчуття рими.

Основний рівень

Гурток “Дендрологія з основами озеленення” (керівник Кривуля І.Г.) працює на базі КЗО “ОЕНЦДУМ” за програмою, затвердженою наказом департаменту освіти і науки Дніпропетровської обласної ради від 28.08.2018 р. № 468/0/212-18.

Основною метою роботи гуртка є вивчення біологічних особливостей деревно-чагарникових рослин України та світу, умов вирощування, розмноження (вегетативного та генеративного), виховання любові до природи та почуття відповідальності за живі істоти, прищеплення учням навичок експериментальної та дослідницької роботи.

На заняттях керівником гуртка приділяється багато уваги становленню творчої особистості гуртківців, а саме: розвитку творчих здібностей, формуванню лідерських рис характеру, постійному зростанню потенціалу творчої діяльності особистості, вихованню у дітей здатності до творчого спілкування та співпраці.

Вихованню творчої особистості сприяють чисельні форми і методи позашкільного екологічного виховання, які використовуються під час роботи гуртка. Одними з таких інноваційних форм є проведення екологічних квестів, екскурсій.

Даний гурток дає змогу юннатам пізнати рослини не тільки ззовні, а й з середини (фізіологічні особливості) а також з історичної точки зору (Тарасова верба, дослідження О.Поля в балках Дніпропетровщини, внесок Д. Яворницького у природну спадщину регіону).

При проведенні занять теоретичний матеріал поєднується з практичними завданнями: проведення дослідів, спостережень у природних умовах (дендропарк, сад КЗО “ОЕНЦДУМ”), вихованці мають змогу отримати знання по підбору сортів та видів дерев для озеленення та вирощування в саду, про основи розмноження та виведення нових сортів (прищеплення, запилення), складанню раціонів та технологій годівлі тварин.

Особлива увага приділяється екологічному вихованню. Гуртківці взяли участь у:

- Всеукраїнському конкурсі “Ліси для нащадків” (II місце);
- Всеукраїнській трудовій акції “Плекаймо сад” (I місце);
- обласному конкурсі юних натуралістів-2021 за напрямком “Експериментальна робота з біології, продуктивна праця та дослідницька робота в галузі сільського та лісового господарства”, номінація “Ліси для нащадків” (II місце);
- обласному етапі Всеукраїнського зльоту учнівських лісництв закладів загальної середньої та позашкільної освіти (III місце).

Наприкінці 2021 року вихованці гуртка долучились до обласного конкурсу “Новорічна композиція”, отримали I місце в номінації “Новорічна композиція”, творча робота направлена на Київ, для участі у Всеукраїнському конкурсі.

На заняттях керівник гуртка виховує любов до природи рідного краю, використовуючи краєзнавчий матеріал. Вихованці приймають активну участь у проведенні виховних масових заходів – “День здоров’я”, “День вічнозелених рослин”, “Всесвітній день водно-болотних угідь”, “День юного натураліста”, “Всесвітній день дикої природи”, “Всесвітній день землі”, “День довкілля”, “Міжнародний день лісів” та ін.

Вищий рівень

Гурток “Ландшафтний дизайн з елементами комп’ютерного проектування” (керівник Цимбал Т.В.) працює на базі КПНЗ “Станція юних натуралістів Покровського району” Криворізької міської ради за програмою, рекомендованою Міністерством освіти і науки, Київ, 2020 р.

Діти вивчають різноманітність квітково-декоративних та деревно-чагарникових рослин, їх використання в зовнішньому та внутрішньому озелененні в теорії та на практиці згідно програми.

При проведенні занять використовуються нетрадиційні форми: круглий стіл “Знайомтесь це “Я” - майбутній дизайнер”, “Дарунки Святого Миколая”, урок-тренінг “Формула успіху”, заняття-подорож “Сторінками Червоної книги”, заняття-конкурс “Найкращий ландшафтний дизайнер”, заняття-виставка “Квіткова палітра”, “Осінні пейзажі”, “Зимова казка дерев”, фут-квест “Подорож королівством Осені”, усний журнал “Країна Квітникаря – країна

Веселки”, заняття-конференція “Найкращий проєкт квіткової клумби”, заняття – відео-екскурсія “Зимові сади світу”, ділова гра “Я - ландшафтний дизайнер” та ін.

Гуртківці з кращими дослідницькими роботами та проєктами беруть участь у районному конкурсі-захисті дослідницьких робіт; міських екологічних олімпіадах; в Всеукраїнському конкурсі “Юний дослідник”, “Дослідницький марафон”, отримують призові місця.

Вихованці гуртка захищають експериментально-дослідні роботи в обласному конкурсі юних натуралістів з “Квітникарства та озеленення” в номінаціях “Ландшафтний дизайн” та “Досліджуємо кращий сорт”, звітують перед ученими про результати своїх досліджень та розроблені проєкти.

За останні роки вихованці гуртка розробили проєкти, які детально описані в пункті 7.1. та виконали наступні дослідницькі роботи:

1. Розмноження квітково-декоративних рослин різними способами.
2. Розмноження лаванди вузьколистої способом живцювання.
3. Укорінення верби білої в різних субстратах.
4. Вплив світла на ріст та розвиток кущів хости.
5. Вирощування різносортних троянд в умовах закритого ґрунту.
6. Вплив стимуляторів росту на вкорінення гарно квітучих декоративних кущів на прикладі вейгели.

Керівник гуртка та вихованці тісно співпрацюють з громадською спілкою Кривого Рогу “Зелений центр Метінвест”, втілюють в життя екологічні проєкти по благоустрою району та закладу (сертифікати за проєкти “Етно-сад – “Джерело творчого натхнення”, “Сухе джерело”).

У 2021 році створено сегментовану клумбу “Сад казкових мрій”, яка стала окрасою території СЮН.

Гуртківці є учасниками одноденних екскурсій-експедицій в Криворізький ботанічний сад НАН України, де відбувається знайомство з колекційним фондом інтродукованих рослин, беруть участь у роботі відділів інтродукції та акліматизації рослин, відділі природної флори. Досліджується проблематика рекультивації порушених гірничо-добувною діяльністю земель, озеленення промислового міста.

Протягом року гуртківці брали активну участь у районних, обласних, всеукраїнських природоохоронних та трудових акціях “Парад квітів біля школи”, “Юннатівський зеленбуд”, “День Землі”, “Збережемо первоцвіти”, “Годівничка”, “Живи земле”, “За чисте довкілля”.

Виховання в гуртку має і патріотичну складову: тематичні виховні заходи до відзначення Дня захисника України, (година спілкування “Захист Вітчизни - обов'язок громадянина”; майстер-клас з надання першої медичної допомоги; акція “З відданістю Україні в серці”), Дня Гідності та Свободи, Дня пам'яті жертв голодоморів, Дня Соборності та ін.

До Дня української мови та писемності, разом з дитячою міською бібліотекою проведено відкрий перегляд літератури українських поетів та письменників “Мова - духовний скарб нації”, до Дня Гідності та Свободи проведено флешмоб, до Дня пам'яті жертв голодоморів гуртківці взяли участь у

Всеукраїнській акції “Запали свічку”, до Дня Соборності України проведено виховний тематичний захід “Соборна мати – Україна одна на всіх, як оберіг”; флешмоб “Україна - це я, Україна - це ти”; до Міжнародного дня пам’яті жертв Голокосту, Дня Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні провели заходи “Запалюємо “Свічку пам’яті”.

Згідно дат “Екологічного календаря” в гуртку щорічно проводяться заходи екологічного спрямування: бесіди, масові та практичні заходи: до Всесвітнього дня навколишнього середовища висаджено кущі вейгели та розплановано територію для групових посадок інших декоративно-листяних кущів, до Міжнародного Дня Землі проводилось Екологічне свято “Нехай земля квітує всюди – природу збережімо, люди!” до Всесвітнього Дня здоров’я проведено екологічний футквест “Здорова планета – здорова людина”.

Х. Неформальна екологічна освіта та виховання

10.1. Дитячі громадські екологічні й природоохоронні організації та об’єднання

У зв’язку з протикоронавірусними заходами обмежилась діяльність дитячих громадських екологічних й природоохоронних організацій та об’єднань. У 2021 році представники громадських організацій “Інтелект” (м.Марганець), “Корінь екології” (Криничанська ОТГ) та “Флора” (Обухівська ОТГ) працювали над проектами індивідуально.

Так, наукове товариство вихованців КЗ “МЕНЦДУМ” Марганецької міської ради “Інтелект” в кількості 50 чоловік брали участь в інтерактивних Всеукраїнських заходах: конкурсі винахідницьких і раціоналізаторських проектів еколого-натуралістичного напрямку, біологічному форумі учнівської та студентської молоді “Дотик природи”, науково-освітньому проекті “Учителі та учні досліджують явище цвітіння водойм в Україні”, турнірах юних хіміків та біологів, екологічному хакатоні для учнівської молоді “X REALITY ECOLOGICAL HACK-2021”, тощо, у яких виборювали призові місця.

10.2. Дитячий екологічний парламент

У 2021 році учнівське самоврядування працювало у 5 закладах позашкільної освіти КЗО “ОЕНЦДУМ”, КЗ “МЕНЦДУМ” Марганецької міської ради, КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради, КЗ “ДЕЦ” Кам’янської міської ради та КПНЗ “СЮН” Павлоградської міської ради.

Протягом вересня учасниками Дитячого екологічного руху на КПНЗ “СЮН” м. Павлограда та в 3 школах міста проведено виставку-ярмарок “Друзі наші пухнасті”.

Також активні вихованці, учасники Руху, взяли участь в проведенні більшості заходів в рамках Всеукраїнської акції “День юного натураліста – 2021”, звітна робота з якої посіла I місце в обласному етапі.

З 15 по 19 листопада 2021 року взяли активну участь в тижні “Безпека на дорогах”. Проведено хвилинки безпеки, бесіди, рухливі перерви, малювали агітки, листівки тощо.

Листопад 2021 року пройшов під гаслом “Здоровим бути модно”. Проведено відеолекторії, агітації, бесіди з вихованцями всіх гуртків закладу.

10.3. Юнацькі секції Товариства охорони природи

При Дніпропетровській обласній організації Українського товариства охорони природи працює юнацька секція, яку очолює директор КЗО “ОЕНЦДУМ”, член президії УТОП Педан Ю.Ф.

До складу юнацької секції входять представники та викладачі закладів загальної середньої, професійно-технічної і позашкільної освіти, вчені, підприємці та громадські активісти, які небайдужі до екологічного виховання молоді.

Юнацька секція тісно співпрацює з закладами вищої освіти: Дніпровським національним університетом ім. Олеся Гончара, Дніпровським державним аграрно-економічним університетом, Українським державним хіміко-технологічним університетом.

Також секція співпрацює з ботанічним садом ДНУ, Криворізьким ботанічним садом НАН України, природним заповідником “Дніпровсько-Орільський”.

У 2021 році педагогічні працівники КЗО “ОЕНЦДУМ” та голова обласної ради Дніпропетровського відділення Українського товариства охорони природи оцінювали роботи на обласному рівні:

- Всеукраїнського конкурсу колективів екологічної просвіти “Земля - наш спільний дім”;
- Всеукраїнського юнацького фестивалю “В об’єктиві натураліста”;
- Всеукраїнського юннатівського природоохоронного руху “Зелена естафета”;
- I та II етапів Всеукраїнської учнівської олімпіади з екології серед здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Юннати міських та районних СЮН/ЕНЦ не задіяні до роботи юнацьких секцій Товариства охорони природи.

XI. 1. Чисельність і педагогічний склад закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку

<i>№ з/п</i>	<i>Назва закладу позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку</i>	<i>Загальна кількість педагогічних працівників</i>	<i>Основні</i>	<i>Сумісники</i>
1	Комунальний заклад освіти “Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді”	35	20	15
2	Комунальний заклад “Дитячий	17	14	3

	екологічний центр” Кам’янської міської ради			
3	Комунальний позашкільний навчальний заклад “Станція юних натуралістів Покровського району” Криворізької міської ради	10	9	1
4	Комунальний позашкільний навчальний заклад “Станція юних натуралістів Тернівського району” Криворізької міської ради	13	10	3
5	Комунальний заклад “Міський еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді” Марганецької міської ради	9	7	2
6	Комунальний заклад “Нікопольський міський еколого-натуралістичний центр”	6	6	0
7	Комунальний позашкільний навчальний заклад “Станція юних натуралістів” м. Павлограда	12	8	4
8	Комунальний позашкільний навчальний заклад “Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді” Обухівської селищної ради	32	8	24
9	Філія комунального закладу освіти “Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді” “Шафран”	5	4	1
Всього		139	86	53

ХІІ. 2. Чисельність і педагогічний склад КЗО “ОЕНЦДУМ”

№ з/п	ПІБ	Посада	Педстаж на 01.01.2022
Основні педпрацівники, керівники гуртка за суміщенням			
1.	Педан Ю.Ф.	директор	34 р.4 міс
2.	Майборода І.О.	заступник директора	32 р. 4 міс
3.	Крикун Г.В.	заступник директора	19 р.2 міс.
4.	Калашникова Н.Д.	завідувач відділом	29 р.10 міс..
5.	Шпілько Н.С.	завідувач відділом	7 р. 8 міс.
6.	Іванус А.В.	методист	36 р.5 міс.
7.	Кондратьєва Т.В.	методист	38 р.8 міс.
8.	Григор’єв Д.В.	завідувач відділом	11 р.9 міс.
9.	Журавель В.Є.	завідувач філією	30 р.8 міс.
Основні працівники, керівники гуртка			
10.	Кривуля І.Г.	керівник гуртка	32 р.7 міс
11.	Положій Л.В.	керівник гуртка	18 р.10 міс.
12.	Лапіна О.П.	керівник гуртка	9 р.10 міс.

13.	Стасенко А.В.	керівник гуртка	6 р.10 міс.
14.	Белоха С.С.	керівник гуртка	1р.9 міс.
15.	Радзіковська Л.О.	керівник гуртка	9 р.1 міс.
16.	Раковець О.С.	керівник гуртка	12 р.6 міс.
17.	Немкова О.В.	керівник гуртка	13р.10міс.
18.	Ніколаєнкова О.В.	керівник гуртка	22 р.2 міс.
19.	Василенко В.В.	керівник гуртка	23 р. 5 міс.
20.	Тарасенко Л.В.	керівник гуртка	29 р.2 міс.
Сумісники			
21.	Хамініч О.М.	керівник гуртка	34 р.4 міс.
22.	Хмеловська С.О.	керівник гуртка	57 р.4 міс.
23.	Барановський Б.О.	керівник гуртка	25 р.4 міс.
24.	Зажарський В.В.	керівник гуртка	20 р.11 міс.
25.	Зажарська Н.М.	керівник гуртка	20 р.11 міс.
26.	Зайцева І.О.	керівник гуртка	30 р.3 міс.
27.	Коваленко В.Л.	керівник гуртка	24 р.2 міс.
28.	Хоменко О.М.	керівник гуртка	20 р.1 міс.
29.	Гармаш С.М.	керівник гуртка	19 р.3 міс.
30.	Котченко М.В.	керівник гуртка	18 р.11 міс.
31.	Коток В.А.	керівник гуртка	14 р. 2 міс.
32.	Козловська О.Г.	керівник гуртка	31р.4міс.
33.	Тишкевич В.Т.	керівник гуртка	31 р.1 міс.
34.	Розумна І.М.	керівник гуртка	36р. 4міс.
35.	Полога В.А.	методист	25 р.6 міс.